

Centre de Resurse pentru Educație și Dezvoltare

Ghid de organizare, funcționare și implementare a serviciilor

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării
Unitatea de Management al Proiectelor cu Finanțare Externă

Centre de Resurse pentru Educație și Dezvoltare
Ghid de organizare, funcționare și implementare a serviciilor

București, 2009

Prezenta lucrare a fost elaborată în cadrul Proiectului pentru Reforma Educației Timpurii, Componenta 3: Dezvoltarea capacității sistemului de a oferi servicii de calitate – înființarea rețelei de Centre de Resurse pentru Educație și Dezvoltare CRED, cofinanțat de Guvernul României și de Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE).

Lucrarea a fost realizată de o echipă de consultanți ai instituțiilor care asigură în parteneriat asistență tehnică a Proiectului: C&T Strategic Business Partners SRL, Asociația Centrul „Step by Step” pentru Educație și Dezvoltare Profesională.

Echipa de coordonare din partea MECI-UMPIP:
Mihaela Ionescu
Irina Velter

Echipa de coordonare din partea echipei de asistență tehnică:
Carmen Lica
Cristiana Boca

Coordonatorul ghidului:
Cristiana Boca

Autori:
Cristiana Boca
Cătălina Ulrich
Carmen Lica
Doina-Olga Ștefănescu

Servicii de producție:
Millenium Design Group

© 2009 Ministerul Educației, Cercetării și Inovării.
Unitatea de Management a Proiectelor pentru
Învățământul Preuniversitar București.
Toate drepturile rezervate

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Centre de resurse pentru educație și dezvoltare :
ghid de organizare, funcționare și implementare /
Cristiana Ana-Maria Boca, Cătălina Ulrich, Carmen
Lica, Doina Olga Ștefănescu. - București : Editura
Centrul Step by Step, 2009
ISBN 978-973-1706-30-6

I. Boca, Cristiana
II. Ulrich, Cătălina
III. Lică, Carmen
IV. Ștefănescu, Doina Olga

061:371

Cuprins

Introducere

Proiectul pentru Reforma Educației Timpurii (PRET) / 5

Partea întâi

Definirea, organizarea și funcționarea centrelor de resurse pentru educație și dezvoltare / 7

Partea a doua

Activități derulate de CRED / 15

I. Servicii de consiliere / 17

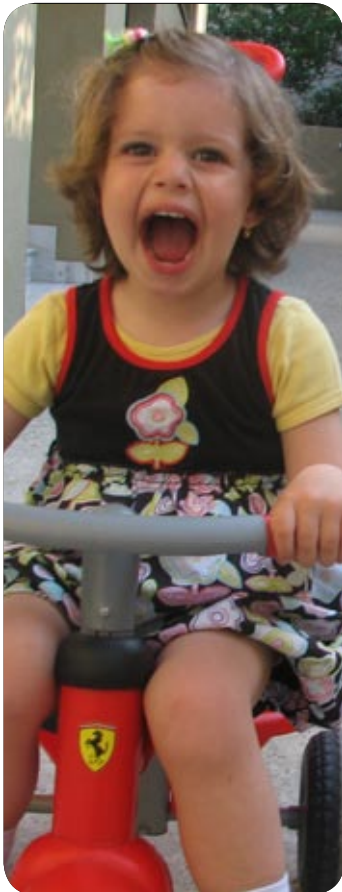
- I.1. Servicii de consiliere adresate părinților / 19
- I.2. Servicii de consiliere adresate copiilor / 21
- I.3. Servicii de consiliere adresate cadrelor didactice / 26
- I.4. Servicii de consiliere adresate altor categorii de personal / 29
- I.5. Servicii către membrii comunității / 30
- Sugestii pentru reușita CRED / 31
- Listă de verificare / 31
- Resurse suplimentare / 32

Anexe / 33

- 1. Instrument pentru identificarea serviciilor necesare familiilor / 33
- 2. Instrument de planificare inițială / 34
- 3. Cursul de management al stresului / 35
- 4. Ghid de interviu pentru stabilirea nevoilor de formare ale părinților adolescenți sau bunicilor / 36
- 5. Consilierea la distanță. Formular de evaluare / 37

II. Servicii de educație/formare/perfecționare / 38

- II.1. Servicii de formare/perfecționare a resurselor umane din unitățile de educație timpurie / 38
- II.2. Servicii de educație parentală / 45
- II.3. Servicii de educație pentru copii / 53
- II.4. Servicii de educație pentru comunitate / 57
- Sugestii pentru reușita CRED / 64
- Listă de verificare / 65

Anexe / 66

1. Principiile educației pentru adulți și implicațiile pe care le au în procesul de formare / 66
2. Sugestii de teme de actualitate pentru cursurile de formare/perfecționare a personalului didactic / 67
3. Exemple de activități incluse în programe de educație parentală / 69
4. Chestionar adresat părinților despre modalitățile în care pot și doresc să se implice în viața grădiniței / 70

III. Servicii de dezvoltare de materiale educaționale / 72

Listă de verificare / 76

Anexe / 77

1. Broșura „Copilul meu merge la școală“ / 77
2. Articolul pentru părinți „Dezvoltarea mușchilor mari“ / 78
3. Broșura pentru părinți „Despre educația preșcolară“ / 79
4. Scrisoarea pentru părinți „Despre transporturi“ / 82
5. Realizarea de materiale educaționale: jucării, jocuri / 84

IV. Servicii în vederea realizării campaniilor de informare și diseminare / 86

Sugestii pentru reușita CRED / 96

Listă de verificare / 97

V. Alte tipuri de servicii / 98

- V.1. Parteneriat cu universități, alte instituții de învățământ superior, ONG-uri / 98
  - V.2. Derularea unor mici proiecte de cercetare – acțiune și pentru stimularea practicii reflexive / 100
  - V.3. Organizarea unor schimburi de experiență / 101
  - V.4. Organizarea unor ateliere pe diferite teme cu abordare multidisciplinară / 105
  - V.5. Întâlniri periodice cu specialiști pe diverse teme / 106
  - V.6. Dezvoltarea unui catalog al resurselor din comunitate / 106
- Sugestii pentru reușita CRED / 107
- Listă de verificare / 108

Resurse bibliografice / 109

Lista celor 325 de orașe în care au fost înființate CRED / 111

Proiectul pentru Reforma Educației Timpurii (PRET)

Scopul general al Proiectului pentru reforma educației timpurii este acela de a îmbunătăți calitatea infrastructurii sistemului de educație preșcolară și de a se adresa nevoilor de bază ale copiilor prin intermediul îmbunătățirii serviciilor, pentru a le permite acestora să-și valorifice potențialul într-un grad maxim și să-i pregătească pentru un start bun la școală și în viață. Mai precis, PRET urmărește:

- să îmbunătățească infrastructura actuală a sistemului de educație timpurie pentru copiii de la 3 la 6/7 ani prin reabilitarea și dezvoltarea unităților de educație;
- să îmbunătățească nivelul calității educației preșcolare prin perfecționarea cadrelor didactice și asigurarea unor materiale didactice corespunzătoare;
- să eficientizeze sistemul educațional prin crearea centrelor de resurse pentru educație și dezvoltare, precum și prin dezvoltarea sistemului de management educațional al Ministerului Educației, Cercetării și Inovării.

Proiectul pentru reforma educației timpurii se va desfășura la nivel național, în toate județele României (inclusiv municipiul București), ca parte a programului mai larg de reformă a educației timpurii din România și a strategiei complexe de reformă a educației timpurii (2005–2011) dezvoltate de MECI.

Proiectul pentru reforma educației timpurii include următoarele componente (direcții de acțiune):

- Componenta 1: reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii, având ca obiectiv îmbunătățirea infrastructurii celor mai defavorizate grădinițe, astfel încât acestea să ajungă la un standard minim de funcționare, precum și asigurarea spațiilor necesare unităților care au avut de suferit de pe urma procesului de retrocedare a imobilelor naționalizate;
- Componenta 2: formarea și perfecționarea personalului din grădinițe (manageri, cadre didactice, asistente, administratori și alte categorii), în cadrul căreia se urmărește dezvoltarea și livrarea de programe integrate de dezvoltare profesională pentru educatori (aproximativ 35 000 de persoane), personal de îngrijire – îngrijitori, asistenți, personal medical (aproximativ 13 000), manageri (circa 2 500) și părinți;
- Componenta 3: dezvoltarea capacității sistemului de a oferi servicii de calitate, prin dotarea grădinițelor cu material didactic, jocuri educative și alte materiale necesare procesului de educație timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani, înființarea rețelei de centre de resurse pentru educație și dezvoltare (CRED), înființarea unor servicii specifice pentru copiii cu vârste între 0 și 6/7 ani cu dizabilități și nevoi speciale, creșterea capacității MECI și a autorităților locale de a monitoriza, evalua și dezvolta politici educaționale.

The background features a light blue gradient with several overlapping circular shapes. On the left, a young girl is shown in profile, looking down. On the right, a woman's face is partially visible, looking towards the camera. At the bottom, a woman with glasses is looking down. The text is centered within a white circular area.

Partea întâi

**Definirea, organizarea
și funcționarea centrelor de resurse
pentru educație și dezvoltare**

Ce sunt centrele de resurse pentru educație și dezvoltare?

Centrele de resurse pentru educație și dezvoltare (CRED) sunt unități de educație nonprofit care au ca scop să ofere servicii complementare prin raportare la gama de servicii furnizate prin intermediul grădinițelor. Ele au în centrul activității lor copiii cu vârste de la naștere până la 7 ani și toate categoriile de adulți care participă la educarea, protecția și îngrijirea lor, în principal membrii familiei și cadrele didactice.

Misiunea CRED

CRED vor furniza servicii integrate de educație, îngrijire și protecție copiilor mai mici de 7 ani în colaborare cu părinții, cadrele didactice specializate, alte categorii de adulți care au responsabilități în asigurarea protecției, educației și îngrijirii copiilor, precum și servicii de formare, informare, diseminare, consiliere atât pentru părinți sau familii, cât și pentru resursele umane din unitățile de educație timpurie sau comunitate.

Obiectivele CRED

Misiunea pe care CRED și-au fixat-o se poate duce la îndeplinire prin realizarea următoarelor obiective:

- a) Acordarea de consiliere și formare pentru părinți.
- b) Promovarea educației parentale ca parte a sistemului de educație timpurie.
- c) Încurajarea cadrelor didactice din unitățile de învățământ în solicitarea și utilizarea facilităților de informare oferite de CRED.
- d) Organizarea cursurilor de formare continuă în conformitate cu legislația în vigoare și cu standardele naționale de calitate pentru resursele umane din unitățile de educație timpurie.
- e) Derularea constantă a unor campanii de informare și diseminare, care să promoveze comunicarea și parteneriatul dintre grădinițe și celelalte instituții cu finalități pozitive asupra proceselor educaționale.
- f) Educarea așteptărilor cadrelor didactice, părinților și celorlalte categorii de adulți în legătură cu posibilitatea CRED de a contribui la mai buna derulare a proceselor educaționale specifice perioadei de vârstă vizate.
- g) Acordarea de sprijin în alcătuirea materialelor educaționale necesare activităților cu părinții și copiii.
- h) Stabilirea de parteneriate și colaborări cu unități de învățământ și alte tipuri de instituții (autorități locale, instituții din domeniile sănătății și culturii, instituții de protecție socială și a copilului, comunități locale, ONG-uri locale și agenți economici), în vederea îmbunătățirii serviciilor acordate.

Principii generale ale activității derulate de CRED

Activitățile CRED au la bază următoarele principii generale:

- a. Serviciile urmează copilul, astfel încât să se răspundă nevoilor specifice ale acestuia în perioada timpurie, precum și nevoilor de informare ale adulților responsabili de educația și dezvoltarea lui.
- b. Principiul eficienței, pentru obținerea de rezultate educaționale maxime prin gestionarea resurselor existente.
- c. Principiul relevanței, pentru nevoile de dezvoltare individuală și social-economică.
- d. Principiul calității, pe baza căruia activitățile CRED se raportează la standarde de referință și bune practici internaționale.
- e. Principiul echității, potrivit căruia accesul la oportunitățile de învățare se realizează fără discriminare.
- f. Principiul descentralizării, pe baza căruia deciziile principale se iau de către actorii implicați direct în proces.
- g. Principiul răspunderii publice, pe baza căruia CRED răspund public de performanțele lor.
- h. Principiul confidențialității, pe baza căruia informațiile cu caracter privat circulate în activitățile CRED își păstrează anonimatul.
- i. Principiul diversității și interculturalității, facilitând accesul la servicii educaționale de calitate al copiilor și părinților aparținând minorităților.
- j. Toate serviciile dezvoltate și oferite de CRED vor respecta principiul flexibilității și adecvării. Astfel, serviciile vor fi oferite în funcție de interesul și disponibilitățile grupului-țintă și vor fi stabilite și dezvoltate în funcție de specificul și problematica identificată în comunitate.

La acest set de principii generale, fiecare CRED va putea adăuga propriile principii adecvate/adaptate zonei, culturii și comunității în care funcționează.

Planificarea strategică

Pentru buna organizare și funcționare a serviciilor CRED, una dintre primele acțiuni pe care acestea trebuie să le demareze este aceea de planificare strategică.

Dat fiind că centrele de resurse pentru educație și dezvoltare constituie o noutate în peisajul educațional românesc și datorită rolului lor de a oferi servicii complementare celor oferite de grădinițe, precum și de a contribui la creșterea calității serviciilor oferite de sistem, este imperios necesar ca organizarea activității acestora să aibă în vedere planificarea strategică.

Datorită contextului complex în care trebuie să funcționeze, cât și multitudinii de servicii și de beneficiari, fiecare CRED trebuie să dezvolte planul strategic, cu sprijinul și asistența experților CRED și participarea nu numai a personalului CRED, ci și a reprezentanților ISJ și a părinților.

Planul strategic este un document care funcționează ca ghid pentru fiecare organizație.

El răspunde la următoarele întrebări:

- De ce există organizația?
- Ce face organizația?
- Încotro se îndreaptă organizația?
- Cum își atinge obiectivele propuse?

Elementele planului strategic sunt:

- I. viziunea, misiunea și valorile organizației;
- II. analiza organizației, care include părțile implicate și interesele lor – în cazul CRED, este vorba de părinți, copii, autorități locale etc. –, punctele tari și cele slabe și realizările organizației;
- III. alegerile strategice – obiectivele strategice și cele pe care organizația își propune să le atingă într-o perioadă de timp (3–5 ani).
- IV. reperele de timp;
- V. resursele necesare;
- VI. evaluarea rezultatelor.

Exemple de viziuni:

„Toți copiii să fie fericiți“;
„Născut pentru a reuși“;
„O societate deschisă, în care comunitatea colaborează pentru ca fiecare copil să-și atingă potențialul maxim de dezvoltare“.

I. Viziunea, misiunea și valorile organizației:

Viziunea

- Prezintă situația ideală pentru care militează organizația.
- Caracteristicile viziunii:
  - oferă o imagine pe termen lung;
  - este definită în puține cuvinte;
  - este ușor de înțeles;
  - poate fi comună mai multor organizații.

Misiunea

- Definește organizația în raport cu celelalte organizații active în domeniu.
- Identifică parcursul organizației spre realizarea misiunii.
- Răspunde la următoarele întrebări:
  - Cine suntem noi?
  - Pe cine servim noi?
  - Cum acționăm?
- Prezintă valorile organizației.
- Este flexibilă și răspunde schimbărilor.
- Este evaluată periodic.

Misiunea CRED:

CRED vor furniza – în colaborare cu părinții, cadrele didactice specializate, alte categorii de adulți

care au responsabilități în asigurarea protecției, educației și îngrijirii copiilor – servicii integrate de educație, îngrijire și protecție a copiilor mai mici de 7 ani, precum și servicii de formare, informare, diseminare, consiliere, atât pentru părinți sau familii, cât și pentru resursele umane din unitățile de educație timpurie ale comunității.

Exemple de valori:

- oportunități egale;
- eficiență;
- profesionalism;
- respect pentru clienți/beneficiari.

Valorile și cultura organizației

- Valorile organizației – comune personalului angajat și susținătorilor organizației – sunt promovate în toată activitatea ei. Ele trebuie cunoscute și agreate de întregul personal angajat.
- Agrearea unui set de valori și promovarea acestuia în activitatea organizației constituie cultura acesteia.

II. Analiza organizațională este necesară pentru a putea elabora un plan strategic eficient. Ea constă din:

- Determinarea părților implicate și a intereselor acestora. Este important pentru fiecare echipă CRED să înțeleagă că buna funcționare depinde de persoane, instituții, organizații interesate de activitatea CRED.
- Analiza SWOT (identificarea punctelor tari și a celor slabe, a oportunităților și amenințărilor/provocărilor) reprezintă radiografia mediului intern și extern în care funcționează CRED la un anumit moment în timp.
- Analiza portofoliului de servicii răspunde, de obicei, la întrebarea „ce facem acum?”. Răspunsul la această întrebare trebuie precedat de răspunsul la întrebarea „facem ceea ce trebuie?“, respectiv de analiza de nevoi.

Răspunsurile pot fi date dacă, împreună cu analiza de nevoi, se face și analiza portofoliului de servicii.

Folosind modelul BCG, putem clasifica proiectele în patru categorii:

1. *star projects* – proiecte puternice, care contribuie la realizarea misiunii organizației, au potențial de creștere, sunt bine cunoscute, atrag resurse;
2. *cash cow projects* – proiecte bine fundamentate, ajunse la maturitate, bine finanțate, contribuie la realizarea misiunii și aduc resurse în organizație;
3. *question marks projects* – proiecte foarte solicitate, care consumă resurse fără a produce profit;
4. *dogs projects* – consumă resurse, nu aduc profit, nu sunt solicitate.

O astfel de analiză oferă o imagine clară despre prioritățile pe care trebuie să și le stabilească organizația în planificarea strategică.

Profitul, în contextul CRED, ar putea fi definit ca:

- surse de finanțare,
- parteneriate,
- număr de beneficiari satisfăcuți,
- resurse atrase: financiare, umane etc.

Matricea dezvoltată de Boston Consulting Group pentru societățile „for-profit“ poate fi ușor adaptată la analiza portofoliului de servicii a CRED.

Acest tip de analiză încearcă să determine care sunt proiectele eficiente din portofoliul unei organizații.

III. După colectarea acestor informații, urmează **alegerile strategice**.

IV. Repere de timp

Pentru a putea trece efectiv la elaborarea planului strategic, fiecare echipă CRED trebuie să răspundă la întrebări de genul:

- Care sunt direcțiile în care putem și este recomandat să ne dezvoltăm?
- Care sunt grupurile noastre țintă?
- Care sunt sursele noastre de finanțare?
- Care sunt partenerii noștri?
- Care sunt direcțiile în care folosim resursele existente?
- Care sunt reperele de timp pe care le avem?

Cu viziunea, misiunea și rezultatele analizei organizaționale, sunteți pregătiți să începeți elaborarea planului strategic. Nu există obiective strategice nepotrivite. Ceea ce se potrivește unei organizații poate fi însă total nepotrivit alteia.

Obiectivele strategice arată direcția, sunt realiste și se concentrează pe rezultate. Ele sunt planuri detaliate de activitate și au următoarele caracteristici specifice, măsurabile, accesibile, realiste și relevante, determinate în timp.

V. Resursele necesare

Orice plan strategic rămâne doar un vis frumos dacă nu există resursele necesare implementării sale.

Există două aspecte care trebuie avute în vedere când discutăm despre resurse:

- care este nivelul resurselor – financiare, umane, materiale – necesare implementării planului;
- care e strategia de accesare și asigurare a resurselor necesare.

În vederea definirii planului strategic pentru fiecare CRED, aveți nevoie de o astfel de analiză riguroasă.

Date fiind unicitatea CRED în peisajul educațional românesc și rolul foarte important al acestora în creșterea nivelului de calitate a serviciilor în domeniul educației timpurii la nivelul fiecărei comunități, un rol important îl va juca și activitatea de marketing a fiecărui CRED.

Marketingul, așa cum este definit de Philip Kotler, se referă la „identificarea și satisfacerea nevoilor umane și sociale“. Satisfacerea acestor nevoi se face, de obicei, cu un produs sau serviciu. Acestea pot fi obținute, de cele mai multe ori și în cele mai dezirabile situații, ca urmare a unui proces de schimb. Schimbul este conceptul de bază al marketingului și presupune obținerea produsului sau serviciului de care avem nevoie prin oferirea a ceva la schimb.

Pentru ca schimbul să se realizeze, trebuie îndeplinite cinci condiții:

- să existe două părți;
- fiecare parte are un produs sau serviciu care poate fi de folos celeilalte părți;

Exemplu

Obiectiv strategic: livrarea training-ului pentru managementul calității pentru unitățile de educație timpurie.

Obiectiv: angajarea a șase formatori calificați până la sfârșitul anului.

- fiecare parte comunică și este capabilă să pună la dispoziția celeilalte părți ce are de oferit;
- fiecare parte are libertatea de a refuza oferta celeilalte părți;
- fiecare parte este de acord cu ideea de a colabora cu cealaltă parte.

În contextul CRED, este important ca fiecare echipă să înțeleagă că marketingul și „gândirea în termeni de marketing“ au ca obiectiv influențarea finanțatorilor, donatorilor, voluntarilor, părinților și cadrelor didactice, în vederea alegerii serviciilor/ofertei CRED.

Odată stabilite viziunea, misiunea, valorile, strategia (planul strategic) și oferta de servicii a CRED, activitățile de marketing sunt orientate atât spre interiorul organizației (marketing intern), cât și spre exteriorul acesteia (marketing extern).

Marketingul intern are ca obiectiv coagularea colectivului CRED (echipa de educatori, specialiști, personal administrativ și financiar-contabil) în jurul misiunii și valorilor CRED.

Marketingul intern este deosebit de important, deoarece întregul personal CRED influențează, prin atitudinea, comportamentul și relațiile pe care le are cu copiii, părinții și partenerii grădiniței, preferința acestora pentru serviciile CRED.

Marketingul extern este important, pentru a-i determina pe finanțatori, donatori, voluntari și părinți să aleagă serviciile CRED și nu altele. Mai departe, toți aceștia devin canale de transmitere a informațiilor despre CRED, fie ele pozitive sau negative.

Activitățile de marketing extern pe care le desfășurați au ca obiectiv satisfacerea nevoilor finanțatorilor, donatorilor, voluntarilor, părinților, parteneri instituționali, gradul de satisfacere a nevoilor acestora determinând reacția și relația lor față de și cu CRED.

CRED, ca toate organizațiile profit sau nonprofit, sunt în competiție. Competiția este reală și este important ca fiecare echipă CRED să o abordeze încă din faza elaborării planului strategic și a ofertei de servicii.

VI. Evaluarea

Evaluarea își propune să determine dacă la sfârșitul unei perioade de timp predeterminate au fost atinse obiectivele propuse cu costurile estimate/alocate.

Cea mai puțin costisitoare metodă este aceea în care, în organizație, se compară planul inițial cu rezultatul final.

Pentru a putea lua decizii strategice eficiente pe baza rezultatelor analizelor și evaluărilor, este recomandat ca în planul inițial să fie identificate cât mai multe obiective măsurabile.

Rezultatele evaluării – interne sau externe – sunt importante atât pentru personalul angajat al organizației (oferind informații despre direcția pe care este angajată organizația), cât și pentru public (beneficiari, concurență, donatori).

Partea a doua

Activități derulate de CRED

CRED vor reprezenta un tip nou de unitate educațională prin următoarele particularități:

- se adresează vârstei mici (de la naștere la 7 ani);
- reunesc, prin finalitățile urmărite, mai multe tipuri de competențe ale unor experți diferiți.

Aceste particularități vor face ca activitatea CRED să se concretizeze în următoarele tipuri de activități organizate în sprijinul educării, protecției și îngrijirii mai bune a copilului de vârstă mică:

- a. servicii integrate de educație, îngrijire și protecție a copiilor mai mici de 7 ani, inclusiv sesiuni de formare pentru resursele umane din unitățile de educație timpurie;
- b. servicii de consiliere și formare pentru părinți, promovând educația parentală ca parte a sistemului de educație timpurie;
- c. sprijin în alcătuirea materialelor educaționale necesare activităților cu părinții și copiii;
- d. campanii de informare și diseminare, care promovează comunicarea dintre grădinițe, autoritățile locale, instituțiile din domeniile sănătății și culturii, instituțiile de protecție socială și a copilului, comunitățile locale, ONG-urile locale și agenții economici.

Lista de servicii CRED

Pentru a putea îndeplini obiectivele stabilite, CRED vor oferi comunității servicii în următoarea structură:

- I. servicii de consiliere;**
- II. servicii de educație/formare/perfecționare;**
- III. dezvoltare de materiale educaționale;**
- IV. campanii de informare și diseminare;**
- V. alte tipuri de servicii.**

Acest meniu larg de servicii va fi particularizat în funcție de nevoile, problemele și resursele fiecărui centru, astfel încât CRED să obțină o prestație cât mai eficientă. Selecția titlurilor de servicii oferite va fi realizată, în fiecare caz în parte, de beneficiarii existenți.

Diversificarea și completarea listei de servicii pe parcursul perioadei de funcționarea a CRED se pot face în funcție de solicitările și interesul manifestate de comunitatea în care acestea funcționează.

Fiecare tip de serviciu urmărit va fi descris în continuare prin următoarele elemente:

- definirea/descrierea tipului de serviciu respectiv;
- formularea scopului serviciului și justificarea necesității acestuia;
- descrierea grupului-țintă vizat prin oferta respectivă;
- precizări privind modul de organizare, cu identificarea unor posibile dificultăți și puncte de alertare;
- finalități urmărite, indicatori ai atingerii lor;
- relaționare cu experții domeniului, instituții și adrese utile.

Noțiuni definitorii

- consiliere informațională
- consiliere de dezvoltare personală
- consiliere de criză
- consiliere educațională
- plan individualizat de educație (PIE)
- plan individualizat de servicii pentru familie
- examene medicale periodice (de bilanț)
- monitorizarea dezvoltării copilului
- comisie de expertiză complexă

I. Servicii de consiliere

Care sunt reperetele acestor servicii?

Serviciile de consiliere care pot fi oferite de CRED sunt reprezentate atât de servicii de intervenție directă, prin tipuri de consiliere precum:

- consilierea informațională (prin oferire de informații pe domenii sau teme specifice),
- consiliere de dezvoltare personală (prin formarea de abilități și atitudini care permit funcționarea personală și socială flexibilă și eficientă, în scopul atingerii stării de bine), cât și, în mod indirect, prin îndrumarea clienților către instituții și servicii specializate în problema întâmpinată de aceștia.

Sunt adresate și alte tipuri de consiliere, și anume:

- consilierea de criză (asistarea psihologică a persoanelor în dificultate);
- consilierea educațională (reperete psihoeducaționale pentru sănătatea mintală, emoțională, fizică, socială și spirituală a copiilor).

(*Definirea tipurilor de consiliere* după Adriana Băban, în *Consiliere educațională*, p. 16)

Cu ce scop se realizează?

Serviciile de consiliere aflate sub incidența CRED au ca scop asigurarea și promovarea comunicării dintre instituțiile de educație timpurie și servicii specializate pentru consiliere educațională și consiliere psihologică, ca și dintre părinți și aceste instituții. De asemenea, CRED pot asigura, prin serviciile de consiliere create, o punte de legătură între toate instituțiile și agențiile implicate în serviciile integrate de educație, îngrijire și protecție a copiilor mai mici de 7 ani de la nivel local, cu efecte pe termen lung în prevenția, promovarea stării de bine și dezvoltarea personală – ca obiective ale consilierii. Pentru fiecare categorie de clienți, gama de servicii de consiliere este foarte extinsă, iar CRED, după procesul de identificare și evaluare a nevoilor comunității, vor fi în măsură să precizeze tipurile de servicii pe care le pot furniza. De exemplu, pentru a răspunde nevoilor de rezolvare a unor situații punctuale juridice ale unor familii, CRED vor stabili modalități de colaborare cu servicii de asistență socială, dar, pentru a elabora, de exemplu, un plan individualizat de servicii pentru o familie, CRED vor trebui să aibă pregătit un protocol de colaborare cu instituții furnizoare de servicii de specialitate, în acest caz cabinete de asistență psihopedagogică. Pentru adecvarea serviciilor oferite la nevoile părinților, personalul CRED poate pune la dispoziție instituțiilor de educație timpurie și asociațiilor de părinți instrumente sau contexte (întâlniri, focus-grupuri), pentru ca aceștia să-și identifice, evalueze, prioritizeze nevoile. Identificarea și evaluarea nevoilor constituie un proces gradual, în continuă schimbare și revizuire. De asemenea, CRED trebuie să țină seama de faptul că nevoile clienților pot varia și se pot schimba și pe măsură ce aceștia devin mai conștienți și se familiarizează cu oferta de servicii CRED.

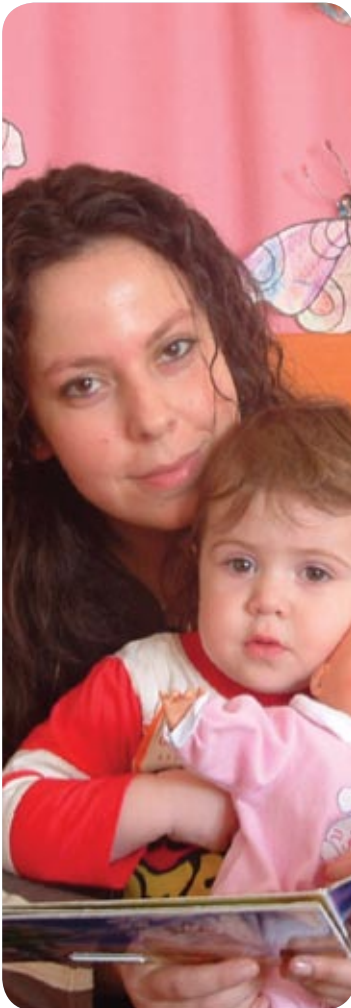
De ce sunt necesare aceste servicii?

- pentru dezvoltarea unor programe educaționale de prevenție și intervenție timpurie;
- pentru facilitarea adaptării copiilor la cerințele grădiniței, la tranziția dintre etapele școlarității și pregătirea lor pentru școală și viață;
- pentru informarea/formarea părinților/familiilor/cadrelor didactice și nedidactice din instituția de educație timpurie, a membrilor comunității cu privire la modalități de depășire a unor situații de criză;
- pentru dezvoltarea unei rețele cunoscute de servicii integrate pentru educația, ocrotirea, îngrijirea și protecția copilului și care să funcționeze la nivel local.

În ce constau serviciile de consiliere?

Pornind de la conținutul domeniului consilierii, care se constituie din „funcționalitatea și dezvoltarea optimă a persoanei, promovarea sănătății și a stării generale de bine, învățarea eficientă și durabilă, orientarea școlară și activitatea profesională“ (Ghid 6, *Consilierea în grădiniță... start pentru viață*, p. 7), în funcție de nevoile identificate la nivelul comunității și al expertizei personalului CRED, acesta poate să dezvolte împreună cu experți în domeniu activități precum:

- îndrumarea familiilor/părinților în identificarea serviciilor de consiliere educațională sau psihologică și a tuturor tipurilor de servicii, în funcție de caz (ex.: pentru asigurarea consilierii individuale a copiilor, diagnosticarea copilului din punctul de vedere al dezvoltării psihologice, optimizarea relației copil–copil, copil–părinte), cu scopul prevenirii și diminuării factorilor care conduc la eșec în adaptare, formare, dezvoltare, învățare și la tulburări ale comportamentului copiilor;
- informarea familiei și a părinților, a cadrelor didactice pentru prevenirea și diminuarea stărilor de disconfort psihic în probleme legate de evoluția copilului prin forme diferite (ex.: diseminare de materiale de informare);
- organizarea și susținerea de sesiuni/ateliere/activități/întâlniri de formare continuă pentru personalul didactic și nedidactic al grădiniței și pentru părinți, pe teme ce urmăresc prevenția, reducerea riscurilor și rezolvarea unor situații de criză;
- asistarea părinților/personalului didactic în parcurgerea traseului de la identificarea unor note particulare ale copilului la diagnosticarea sa corespunzătoare, elaborarea de programe de intervenție personalizată, orientarea familiei spre alte instituții/servicii de intervenție și sprijin, alegerea instituțiilor de educație adecvate, în funcție de diagnostic;
- dezvoltarea și coordonarea unor programe educaționale, în urma inițierii unor parteneriate locale;
- organizarea unor evenimente cu caracter public (mese rotunde, conferințe, conferințe de presă), cu scop de informare și diseminare a problematicii dezvoltării copilului de la naștere la 7 ani.

Tipologia serviciilor în funcție de categoriile de beneficiari, direcți și indirecti

Serviciile de consiliere pot fi oferite în cadrul CRED de personal specializat – psiholog sau consilier școlar – către:

- părinți, alți membri ai familiei;
- copii;
- cadre didactice;
- manageri ai instituțiilor de educație timpurie;
- toate categoriile de personal din grădiniță;
- membrii comunității;
- reprezentanți ai autorităților locale.

I. 1. Servicii de consiliere adresate părinților

Varietatea foarte mare a părinților care pot beneficia de activitățile desfășurate de CRED la nivelul comunității face necesară buna cunoaștere a acestora de către personalul CRED, în vederea aplicării principiului flexibilității și adecvării serviciilor. Pentru a veni în ajutorul CRED, vom încerca să enumerăm categorii de potențiali clienți-părinți ai serviciilor de consiliere, cu evidențierea unor note specifice ale acestora, corelat rolului pe care îl pot avea CRED în relație cu aceștia:

Tipuri de clienți	Note specifice	Posibile căi de acțiune ale CRED
Părinți cu nevoi speciale	Nevoi speciale diverse	Acomodare din perspectiva adulților; posibil, nevoie de consiliere individuală inițială, pentru a aborda apoi probleme specifice cu care se confruntă în relația părinte/părinți-copil/copii; participare la grupuri de sprijin
Părinți care muncesc	Timp redus petrecut cu copilul	Învățarea de strategii pentru valorificarea timpului petrecut cu copilul din perspectiva calității activităților/acțiunilor desfășurate; depășirea prin consiliere individuală a sentimentului de vinovăție
Părinți șomeri	Probleme materiale, psihologice (stimă de sine scăzută, afectarea relației de cuplu...)	Colaborarea cu asistenți sociali, personal specializat de la agenția județeană pentru ocuparea forței de muncă, în vederea recalificării, finalizării studiilor începute sau dobândirii unei calificări recunoscute, necesară pentru obținerea unui loc de muncă
Părinți singuri/familii monoparentale	Greutăți materiale, emoționale	Îndrumare pentru a începe programe de terapie specifică, grup de sprijin, asistare pentru identificarea unor servicii adecvate pentru copil (posibil, necesară consiliere individuală în cazul separării părinților, al decesului unui membru al familiei [în special, părinte]); asistarea părintelui, pentru plasarea copilului într-o instituție de educație timpurie adecvată
Părinți ai copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES)	Copii cu diferite deficiențe, copii supradotați	Asistarea părinților în identificarea serviciilor adecvate nevoilor copilului, prin oferirea informațiilor concrete despre serviciile de sănătate, terapeutice, educaționale recomandate pentru a susține dezvoltarea și funcționarea copilului

Părinți afectați de probleme de sănătate mintală, boli cronice	Dependență de alcool, dependență de droguri, violență domestică, diabet, HIV	Realizarea unor campanii de informare și diseminare a informațiilor despre boli/ dependență, prevenția și intervenția specifică fiecărui caz; organizarea unor grupuri de suport, asistarea în identificarea serviciilor medicale de specialitate și recomandarea altor tipuri de servicii de specialitate
Părinți adolescenți	Fetele experimentează de multe ori excluderea din familie	Organizarea unor grupuri de sprijin; consiliere individuală pentru prevenirea abandonului; asistență în identificarea serviciilor de educație timpurie adecvate copilului, în funcție de vârsta sa; colaborare cu asistența socială, pentru identificarea unei locuințe; înscrierea la cursuri de educație parentală, pentru îmbunătățirea competențelor parentale
Mame însărcinate	Neliniști în legătură cu nașterea	Informare legată de serviciile de sănătate; consiliere individuală sau de grup, pentru pregătirea și gestionarea momentului apariției nou-născutului în familie
Părinți adoptivi	Relația cu copilul adoptat, relația de cuplu	Îndrumare pentru consiliere de cuplu, asistență în procesul anunțării copilului despre statutul de adoptat
Părinți proveniți din grupuri minoritare	Dificultăți de comunicare în limba oficială	Asistarea părinților în identificarea de instituții de educație timpurie unde există personal cu care pot comunica; implicarea mediatorilor școlari în comunitățile în care funcționează; colaborarea cu personalul didactic și identificarea unor strategii de colaborare care să nu cuprindă comunicare în limba oficială pentru prima perioadă
Părinți imigranți legal/ ilegal	Necunoașterea sistemului de educație, a limbii	Asistență juridică
Bunici	Competențe parentale specifice perioadei când au fost părinți	Informarea privind noile descoperiri despre creșterea și dezvoltarea copiilor și practicile curente; asistarea în stabilirea relației cu nepotul/copilul
Bone, asistenți maternali	Relația de autoritate	Identificarea serviciilor utile acestora din perspectiva comunicării cu părinții

Diversitatea, în rândul părinților, a beneficiarilor serviciilor de consiliere impune buna cunoaștere din partea personalului CRED a tipurilor de servicii existente în diverse instituții din comunitate. Pentru asistarea acestor părinți, CRED pot identifica cele mai adecvate modalități de informare (ex.: fluturași în instituțiile de educație timpurie, comunicare *on-line*), pentru a face cunoscute instituțiile externe (centre de resurse/instituții, organizații/furnizori de servicii) cărora părinții li se pot adresa și în ce domeniu/problemă:

Tip de instituție	Rol predominant	Resurse umane
Centre județene de asistență psihopedagogică	Documentare, suport, asistență	Consilieri școlari (psihologi, psihopedagogi, sociologi, pedagogi), asistenți sociali
Inspectorat școlar județean	Suport, informare, rețea pentru diseminarea informației	Inspector școlar pentru învățământ preprimar Inspector școlar pentru învățământ special Profesori itineranți sau de sprijin

Casa corpului didactic	Documentare, formare, activități, proiecte	Formatori Profesori metodiști
Organizații nonguvernamentale	Documentare, informare, suport, asistență, finanțare de programe, proiecte	
Centre logopedice interșcolare	Documentare, suport, asistență logopedică	Profesori logopezi Psihopedagogi
Cabinete școlare de asistență psihopedagogică	Consiliere școlară, dezvoltare de proiecte	Consilieri școlari
Servicii medicale	Servicii medicale diverse	Medici specialiști

Rolul CRED

Personalul CRED poate completa un astfel de formular, în funcție de specificul localității, cu adresele instituțiilor, date de contact ale organizațiilor listate, *site*-urile de unde se pot obține mai multe informații despre activitatea și programul lor și îl pot distribui părinților (vezi și capitolul „Alte servicii” – Dezvoltarea unui catalog al serviciilor din comunitate).

Exemplu de bune practici

Centrul de Consiliere pentru Părinți

Inaugurat la 9 martie 2006, centrul este unul dintre rezultatele proiectului „Promovarea metodelor alternative de educație a copiilor”, inițiat de „Salvați Copiii!» România“ în noiembrie 2005 și care se desfășoară în București și șaptesprezece județe ale țării în parteneriat cu inspectoratele școlare județene și centrele județene de asistență psihopedagogică.

În cadrul Centrului de Consiliere pentru Părinți, o echipă formată din patru psihologi, care au participat la cursurile de formare organizate de „Salvați Copiii!“ în noiembrie 2005 și februarie 2006, oferă informații și consiliere părinților cu copii de vârstă preșcolară, în vederea promovării unor modele care să favorizeze comunicarea dintre părinte și copil, părinte și grădiniță și, mai târziu, dintre părinte și școală. De asemenea, în cadrul centrului au loc cursuri de formare pentru alte cadre didactice din județul Dâmbovița, interesate în promovarea unor metode alternative de educație ale copiilor.

Centrul beneficiază de sprijinul CJAPP Dâmbovița și Grădinița nr. 2 Târgoviște.

(Sursa: Info din *Buletin electronic informativ 1/2006* – „Salvați Copiii!“)

I. 2. Servicii de consiliere adresate copiilor

Serviciile de consiliere adresate copiilor și care pot fi oferite în cadrul CRED cuprind categorii de copii, precum:

- copii cu cerințe educaționale speciale (CES);
- copii care se confruntă cu apariția unui nou membru în familie (nou-născut, părinte vitreg, bonă);
- copii abuzați (abuz de tip psihologic, fizic, emoțional, sexual sau asistarea la o formă de abuz, precum violența în familie);
- copii care au traversat experiențe de separare (divorț, deces, plecare la muncă a părinților etc.).

Rolul CRED

Personalul CRED trebuie să stabilească raporturi de colaborare cu serviciile de specialitate implicate în protecția copiilor, astfel încât să stopeze/prevină situația de abuz (vezi și Ghid 6, *Consilierea în grădiniță... start pentru viață*, capitol 6. Prevenirea abuzului și neglijării copilului).

Pe baza relațiilor de colaborare cu serviciile de specialitate destinate copiilor, CRED pot oferi servicii de consiliere pentru copii și la recomandarea specialiștilor din serviciile de sănătate, protecție, asistență socială.

O categorie care necesită atenție deosebită o reprezintă copiii cu cerințe educaționale speciale.

Pentru intervenția coerentă și consistentă în asigurarea accesului copiilor cu cerințe educaționale speciale la servicii complexe de educație timpurie, care să răspundă nevoilor lor, este foarte important ca personalul CRED, specialiștii din instituțiile de educație timpurie să-i susțină pe părinți pe parcursul de la diagnostic la susținerea terapiei copilului.

Examenе medicale de bilanț

Primul pas în identificarea unor posibile disfuncții îl reprezintă examinarea medicală. În perioada de la naștere la 4 ani, creșterea și dezvoltarea copilului sunt caracterizate de schimbări rapide, în care eficiența examenelor medicale periodice a fost dovedită în timp prin îmbunătățirea stării de sănătate a populației infantile, dar, mai ales, prin depistarea unor boli organice sau deficiențe morfofuncționale, cu șanse mari de recuperare în cazul intervenției timpurii. Astfel, scopul examenelor de bilanț în sistemul românesc de sănătate se referă la prevenție și aplicarea precoce a tratamentului. Ritmul de supraveghere prin examenе de bilanț este următorul: externarea din maternitate la 1, 2, 4, 6, 9, 12, 18 luni și la 2, 3, 4 ani. Medicul de familie sau medicul pediatru sunt primii care realizează evaluarea periodică a dezvoltării copilului prin aceste examenе de bilanț cu obiective precum: „evaluarea creșterii somatice și a dezvoltării neuropsihoafective, depistarea întârzierilor de creștere și/sau de dezvoltare, a deficiențelor somatice, senzoriale, mintale, a îmbolnăvirilor; depistarea riscului crescut de îmbolnăvire, stabilirea conduitei igienico-dietetice, de îngrijire generală în concordanță cu nevoile copilului și într-o abordare globală, integrată, în vederea asigurării unei dezvoltări bune sau a tratamentului și a recuperării necesare“. (*Metodologia examinării medicale periodice a copilului mai mic de 4 ani, în Protocoale de îngrijire a copilului*, vol. 2)

Această examinare nu are scopul de a determina dacă respectivul copil are o deficiență, dar rezultatul poate indica necesitatea unor noi evaluări. Deși protocolul prevede ca toți copiii să fie examinați la intervalele menționate, de multe ori acest examen are loc la intrarea în grădiniță sau chiar în școală. Examenul de bilanț se încheie cu concluziile evaluării și dispensarizarea celor care au risc crescut, ceea ce presupune evaluarea periodică, adaptată motivului dispensarizării.

În acest moment, părintele primește de la medicul de familie, odată cu diagnosticul bolii, și informații privind dezvoltarea neuropsihică, alimentația, factorii de risc și recomandări de îngrijire, iar pentru examinări de specialitate și investigații suplimentare medicul direcționează copilul spre specialist/laborator. „Constatările examenelor de specialitate, înscrise și ele în carnetul de sănătate, vor constitui elemente de fundamentare a planului individual al copilului.“ (*Protocoale de îngrijire a copilului*, p. 10).

Monitorizarea dezvoltării copilului

Monitorizarea dezvoltării copilului reprezintă colectarea tuturor datelor despre modul în care sunt achiziționate abilități în toate domeniile: motricitate fină și grosieră, senzorial, cognitiv, al limbajului, dar și socio-emoțional. Dezvoltarea copilului este un proces continuu, ale cărui monitorizare și documentare sunt realizate de personalul didactic când copilul este înscris într-o instituție și care sunt necesare acestuia pentru a putea planifica activități în vederea stimulării dezvoltării și pentru progresul copilului. Pentru cadrele didactice, monitorizarea dezvoltării copilului poate ridica problema unei evaluări necesare. În cazul în care copilul este în familie, părinții sunt cei care solicită această evaluare prin intermediul medicului de familie sau a pediatrului copilului.

Evaluarea

„Evaluarea, expertizarea, orientarea și reorientarea școlară și profesională a copiilor cu cerințe educative speciale, precum și stabilirea tipului și gradului de handicap revin unor comisii interdisciplinare de expertiză alcătuite din specialiști cu pregătire diversă (medici, psihologi, psihopedagogi, asistenți sociali, educatori etc.)“ (Alois Gherguț, *Sinteze de psihopedagogie specială*, p. 34).

Principiile evaluării, expertizării, orientării și reorientării școlare și profesionale a copiilor cu cerințe educative speciale vor avea în vedere:

1. examinarea globală și individualizată a fiecărui copil în parte cu privire la întregul său potențial de dezvoltare și învățare;
2. expertiza și evaluarea complexă, care includ examinarea medicală, psihologică, pedagogică și socială a copilului;
3. flexibilitatea și reversibilitatea deciziei de expertiză și orientare, cu deosebire între vârsta de 3 și 12 ani.

Constituirea unei echipe multidisciplinare

Echipa se constituie pentru a discuta rezultatele evaluării. Dacă diagnosticul comisiei de expertiză complexă este de copil cu CES, se trece la elaborarea unui PLAN DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT (PEI) sau PLAN EDUCAȚIONAL DE INTERVENȚIE sau PROGRAM DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT/INDIVIDUALIZAT.

Coordonatorul elaborării planului de intervenție este consilierul școlar de care aparține instituția de educație timpurie, ale cărui responsabilități sunt atât de a asista copilul și familia să se integreze în instituție, iar instituția să sprijine familia copilului cu CES, cât și de a elabora planul și a-l pune în acțiune.

Rolul CRED

Rolul CRED este acela de a face cunoscut traseul de urmat, atât pentru părinți, cât și pentru profesioniștii în educația timpurie, astfel încât părinții să fie îndrumați către comisia de expertiză complexă pentru evaluarea copilului cu CES, când este cazul.

Structura unui PEI

Există multiple exemple de PEI, dar elementele care nu trebuie să lipsească se referă la:

- **pagina introductivă:**

1. sistemul școlar;
2. cine este responsabil de elaborarea PEI;
3. dacă este primul PEI sau se reevaluează;
4. lista participanților la elaborarea PEI;
5. rolul fiecărei persoane implicate;

- **informații generale privind copilul și familia acestuia:**

1. date de identificare a copilului (nume, data nașterii, CNP);
2. descrierea mediului familial (descriș prin coroborarea informațiilor de la asistenți sociali, mediatori, educatori, pe baza anchetelor sociale realizate, a discuțiilor cu părinții sau a chestionarelor adresate acestora);
3. diagnosticul comisiei de expertiză complexă;
4. evaluarea stării medicale (realizată de medicul de familie);
5. recomandarea comisiei pentru protecția copilului;
6. perioada pe care se aplică planul și data la care acesta trebuie revizuit;

- **informații educaționale:** descrierea comportamentului copilului în fiecare dintre domeniile de dezvoltare: cognitiv, psihomotoric, al limbajului, socio-emoțional, în care se împletesc atât punctele tari ale copilului, cât și nevoile sale;

- **stabilirea obiectivelor pe termen lung / pe termen scurt** în termeni S (specifice), M (măsurabile), A (aprobat unanim), R (realiste), T (delimitate temporal);

- **descrierea formelor de sprijin necesare:** strategii și mijloace de consiliere adecvate, programe specifice deficienței, materiale, echipamente folosite, tipuri de activități, jocuri;

- **listarea altor tipuri de sprijin** (în termeni de: Ce serviciu? Când se va desfășura? Cât de des? Pentru ce perioadă? Unde? Cine va furniza serviciul respectiv?);

- **metode și instrumente de evaluare specifice** (aplicate de educatori, părinți, tutori...).

În realizarea PEI, părinții sunt factorii de decizie ai procesului, planul neputând fi aplicat fără aprobarea lor.

Procesul educativ care are în atenție integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale are șanse de succes când se bazează solid pe principiul cooperării, colaborării și al lucrului în echipă. În cadrul instituțiilor de educație timpurie, echipele pot fi constituite din manager–educatori–părinți–tutori–specialiști. Legăturile funcționale dintre membrii echipei pot fi reglementate atât la nivelul politicii instituției de educație timpurie, cât și prin modalitățile de colaborare cu părinții și familia copilului.

Principiile fundamentale pe baza cărora funcționează aceste legături sunt:

- segmentarea zonelor de intervenție și a competențelor;
- comunicarea continuă între membrii echipei;
- participarea activă, angajată la punerea în aplicare a planului de intervenție.

Rolul CRED

CRED pot asista organizarea la nivelul instituției a unor legături informale între părinți (ex.: a unui grup de sprijin pentru părinții cu copii cu aceeași deficiență).

Rolul CRED

CRED se pot implica în organizarea și înregistrarea de întâlniri pentru elaborarea unui PEI, cu scopul observării de către cadrele didactice sau părinți a modului în care se desfășoară aceasta. Permisele pentru asistarea la întâlniri, eventual înregistrarea ei și folosirea ulterioară în scopuri de formare trebuie obținute de la toți cei implicați.

Implementarea PEI

În această etapă, întreaga echipă încearcă să transpună în practica de zi cu zi obiectivele PEI. Rolul educatorilor este acela de a transfera scopurile și obiectivele planului în activități organizate în sala de grupă cu grupuri mici de copii sau în perechi, dar și de a elabora un sistem de monitorizare a progresului copilului.

Implementarea unui PEI are implicații asupra a foarte multe aspecte din viața grupei, la care educatorii trebuie să fie sensibili, precum ajustarea orarului zilnic, rearanjarea spațiului fizic, introducerea unor strategii prin intermediul cărora, în cadrul activității planificate, copilul cu CES își va atinge obiectivele individuale.

În această etapă, educatorii pot beneficia de susținerea consilierului școlar și a altor specialiști, în funcție de deficiența copilului și de tipurile de servicii implicate (ex.: cadrul didactic itinerant sau de sprijin). De asemenea, e important să se înțeleagă faptul că PEI este doar o parte a programului foarte complex pe care un copil cu cerințe educaționale speciale îl parcurge în scopul recuperării.

Rolul CRED

Deși planul de intervenție individualizată reprezintă un efort comun atât în privința elaborării, cât și a aplicării sale în practică, iar responsabilitatea de manager în acest caz revine consilierului școlar, CRED pot facilita întâlniri în echipe multidisciplinare pentru înțelegerea și formarea abilităților de implementare a unui PEI. În foarte multe situații, experiența specialistului poate ajuta cadrul didactic să facă diferența în progresul unui copil cu deficiențe. Prin activitățile de formare-perfecționare pe care le organizează, CRED pot încuraja atitudinea proactivă a educatorilor, de inițiere a consultației, pentru a discuta despre punctele tari, nevoile, progresul în anumite contexte pentru copilul cu CES din sala de grupă. În legătură cu procesul de documentare a progresului, personalul didactic poate compune o listă de întrebări pentru specialist privind modalitatea individuală de atingere a obiectivelor.

Dacă PEI reprezintă programul educațional de intervenție adresat copilului, conceput în funcție de deficiența acestuia, în cazul părinților copiilor cu CES specialiștii sunt familiarizați și cu un alt document: un plan individualizat al serviciilor pentru familie, care descrie serviciile pe care copilul cu CES și familia sa le primesc.

Exemple de bune practici

În programul *Head Start*, se obișnuiește ca, în scopul înțelegerii modului în care funcționează un PEI, să se organizeze o discuție-panel cu părinții. Se invită părinții copilului cu CES pentru care a fost elaborat un PEI, pentru a împărtăși din experiența lor către alți părinți, membri ai personalului didactic sau membri ai comunității. De obicei, moderatorul discuției de tip panel se concentrează pe modalitățile prin care personalul *Head Start* a implicat și alți furnizori de servicii, care se ajută în fiecare dintre stadiile procesului, de la elaborarea planului la evaluarea sa. Ca alternativă, uneori se cere unei echipe care a avut succes în elaborarea și implementarea unui PEI să realizeze o prezentare pentru ceilalți colegi din instituție, părinți sau comunitate. Prezentatorii își pot împărtăși experiența și se pot focaliza pe strategiile pe care le-au utilizat pentru a lucra eficient

---

Head Start este un program al Guvernului SUA pentru asigurarea serviciilor de educație, sănătate și asistență socială familiilor din medii sărace, cu scopul de a oferi copiilor premisele debutului cu succes al activității școlare.

A se studia din Anexe (p. 33) instrumentul aparținând *Dane County Parent Council Inc.*

Acesta este preluat din documentele folosite de Programul *Head Start* în Statele Unite ale Americii pentru identificarea, la începutul anului școlar, a nevoilor de educație/formare ale părinților copiilor înscriși în instituție, dar și a disponibilităților de alocare de resurse.

Rolul CRED

CRED se pot implica și în derularea de programe de formare a unui stil sănătos de viață, la care pot invita să li se alăture cadre didactice și copii din instituții de educație preșcolară.

în echipă, prezentând obstacolele pe care le-au întâmpinat și modalitățile prin care le-au depășit. (*Training Guides for the Head Start Learning Community – Translating the IEP into Every Day Practice*, p. 22)

Revizuirea anuală a PEI

Se realizează în aceeași echipă care a conceput PEI pe baza documentelor.

Monitorizarea, documentarea și modul de comunicare a progresului

Rolul CRED

Întrebări pentru definirea în echipă a rolului CRED:

- Poate fi realizată evaluarea educațională comprehensivă la nivelul instituției de educație timpurie?
- Ce poate fi evaluat în instituție cu specialiștii acesteia?
- Care sunt instituțiile unde se pot adresa părinții pentru evaluarea completă în localitatea dvs.?

I. 3. Servicii de consiliere adresate cadrelor didactice

Acest tip de servicii poate fi oferit de personalul CRED la solicitarea cadrelor didactice, în funcție de specificul problemelor pe care acestea le identifică și pentru rezolvarea/gestionarea cărora pot apela la serviciile CRED. De asemenea, pentru a veni în întâmpinarea nevoilor cadrelor didactice, CRED, pe baza analizei de nevoi, pot dezvolta o serie de sesiuni de informare și consiliere de grup pe diferite teme, ca de exemplu:

- gestionarea comportamentelor provocatoare în grupa de copii;
- violența în școală/instituție;
- sănătatea mintală;
- gestionarea relațiilor de comunicare cu părinții;
- integrarea copiilor cu cerințe educaționale speciale etc.

CRED se pot implica, alături de cadrele didactice și managerii grădinițelor, în activități care țin de consilierea remedială, precum:

- stabilirea și derularea unor întâlniri cu părinții care urmează să-și înscrie copiii la grădiniță;
- informarea cu privire la legislația referitoare la învățământul incluziv;
- asistarea cadrelor didactice pentru rearanjarea mediului fizic al sălilor de grupă pentru integrarea copiilor cu tipuri diferite de deficiențe.

Ideii de bune practici în procesul includerii copiilor cu CES

Experiența includerii copiilor cu cerințe educaționale speciale în diferite programe ale comunității – precum centre de îngrijire a copilului, cămine de îngrijire familială de zi, clase «Mami și eu», centre pentru activități de recreere, programe religioase, programe organizate de bibliotecile din

Rolul CRED

Personalul CRED poate sprijini procesul integrării copiilor în instituții de educație timpurie de masă fie prin elaborarea unui instrument de informare atât pentru profesioniști, cât și pentru părinți, cu sprijinul experților în lucrul cu copiii cu CES și inserând experiența multor instituții de educație timpurie, fie folosind ghiduri de întrebări asemănătoare din cursurile de formare/perfecționare pentru resursele umane din instituțiile de educație timpurie.

comunitate, cu contribuția extinsă a organizațiilor locale, dar și regionale sau naționale – face ca multe resurse și idei de bune practici din Statele Unite ale Americii să fie izvor de inspirație.

De exemplu, un ghid de planificare a activităților organizate în comunitate la care pot participa copiii cu cerințe educaționale speciale, intitulat *Special needs, successful inclusion*, prezintă răspunsurile la cele mai frecvente întrebări privind integrarea de succes a copiilor cu cerințe educaționale speciale în instituțiile de educație timpurie, atât din perspectiva educatorilor și managerilor acestor instituții, cât și din cea a părinților.

Un astfel de ghid cuprinde răspunsuri obiective, succinte la cele mai actuale întrebări ale profesioniștilor, dar și ale părinților și se construiește pornind de la legislația în vigoare privind cuprinderea copiilor cu CES în învățământul de masă.

Vom exemplifica cu câteva întrebări din secțiunea pentru profesioniști/părinți a ghidului citat, cu scopul sprijinirii personalului CRED în comunitățile în care o astfel de publicație poate fi utilă. De asemenea, unele dintre întrebări vor fi însoțite de răspunsuri orientative ale autorilor ghidului, adaptate la realitatea românească, pentru o mai facilă transpunere în practică a unui astfel de instrument de informare și diseminare.

- La cine ne referim când spunem „copil cu CES“?
- Deficiența specifică a unui copil furnizează informații despre cum poți răspunde nevoilor lui?
R: O anumă deficiență, precum întârzierea în dezvoltare, spune foarte puține despre ceea ce poate face un copil, despre abilitățile lui, ca de exemplu: un copil cu paralizie cerebrală se poate situa pe un continuum între un copil care are anumite dificultăți în mers sau probleme de motricitate fină, până la cel care utilizează scaunul cu roțile sau are nevoie să fie hrănit.
- Copilul cu nevoi speciale nu este doar diferit?
R: „Copilul e mai întâi copil. Trebuie să rezistăm tentației de a ne concentra pe deficiența copilului și de a o aborda încercând să «reparăm» ceea ce e stricat. Din păcate, nu întotdeauna o dizabilitate poate fi remediată, dar putem lucra în sensul de a oferi copilului șansele pentru a face ce/cum poate mai bine, integrându-l în toate activitățile comunității la care alții pot participa. De asemenea, este foarte important să ne concentrăm pe ceea ce poate face copilul, și nu pe neputințele sale.“ (p. 18)
- Care sunt beneficiile integrării?
- Cum influențează integrarea copilului într-o instituție de educație timpurie viața familiei sale?
- Se așteaptă ca personalul instituției de educație timpurie să fie expert în lucrul cu copiii cu CES?
R: „Nu. Se așteaptă ca personalul didactic să aibă competențele și experiența de a lucra cu copiii cu dezvoltare tipică, dar e posibil ca anumite dizabilități să fie noi pentru ei“, de aceea rolul experților este crucial.
- Copiii cu CES solicită o atenție și o susținere speciale?

- Cât de mult este nevoie să știe personalul didactic al instituției despre un copil cu CES înainte de acceptarea lui în instituție?

R: Experiența arată că deținerea cât mai multor informații despre copil și realizarea, împreună cu familia acestuia, a evaluării individuale în vederea configurării suportului/sprijinului specific de care copilul are nevoie sunt deosebit de importante. În vederea comunicării deschise și a împărtășirii de informații structurate pentru pregătirea participării copilului cu CES la program, se poate folosi și instrumentul de planificare prezentat în Anexa 2 (p. 34). „Pentru a înțelege punctele tari ale copilului, precum și pe cele care-l solicită, educatorii/managementul instituției pot solicita familiei, dar și specialiștilor cu experiență în deficiența respectivă recomandări pe care să le facă instituției. Având copii cu nevoi speciale integrați în instituție, nu trebuie așteptat însă ca personalul să devină specialist. E important ca personalul și managementul instituției să fie receptive la nevoile speciale ale copilului și să înceapă să caute, împreună cu familia, modalități pragmatice de a planifica integrarea copilului în grupă.“

- Este util ca familia și instituția de educație timpurie să realizeze pentru copil un program de vizitare a instituției, înainte ca acesta să înceapă frecventarea programului propriu-zis?

- Care sunt elementele care pot asigura o integrare de succes?

R: Sunt necesare „comunicarea permanentă, planificarea înainte de intrarea copilului în program, adaptarea continuă, pe măsura derulării lucrurilor“.

- Ce tip de instituție este cea mai potrivită pentru un copil cu nevoi speciale?

R: În urma vizitei, familia și instituția sunt cele în măsură de a decide în privința adecvării instituției la nevoile speciale ale copilului. În ghidul prezentat, această hotărâre se ia în urma luării în considerație a următoarelor aspecte:

- Care este reacția copilului în timpul lucrului în grupuri mari, cu o multitudine de activități?
- Copilul poate fi integrat progresiv în program, începând cu frecventarea unei singure zile pe săptămână, până se simte mai confortabil în locația respectivă?
- Copilul necesită în mare măsură supraveghere „unu la unu“? Cum poate fi realizată aceasta?
- Copilul poate beneficia și participa la cele mai multe dintre activitățile pe care grupa/instituția le oferă/propune? Dacă nu, ce poate face copilul în timpul desfășurării acestor activități? Cine este responsabil de implicarea lui în alte activități?...

- Ce alți parteneri, specialiști, experți sau instituții pot ajuta instituția de educație timpurie să dobândească noi cunoștințe despre copiii cu CES?

- Ce alte persoane (voluntari) mai pot sprijini copilul cu CES în timpul activităților din sala de grupă?

R: Resursele umane și logistice care sunt investigate pentru a găsi soluții adecvate în ghidul de față se referă la:

- identificarea, în fiecare grupă, a copiilor care pot fi considerați ajutoare înnăscute (*natural helpers*) și cărora le place și sunt foarte pricepuți în interacțiunea cu alți copii. A avea

Aplicație pentru activitatea CRED

În cadrul activităților de formare/perfecționare pe care personalul CRED le desfășoară cu resurse umane din instituțiile de educație timpurie (educatori, manageri, consilieri școlari sau părinți), puteți organiza o sesiune pentru a completa întrebările, îngrijorările pe care le au cei care lucrează cu copii cu CES. În momentul în care constatați nevoia unui asemenea material de informare în comunitatea dvs., va fi mult mai ușor să veniți în întâmpinarea nevoilor de formare sau de cunoaștere ale celor implicați în procesul integrării.

un coleg drept ajutor este un beneficiu enorm pentru copilul cu CES din perspectiva modelului de rol pe care acesta îl joacă și a creșterii stimei de sine pentru toți copiii implicați;

- realizarea unor colaborări cu licee de profil, colegii pedagogice sau chiar universități, astfel încât elevi sau studenți care se pregătesc pentru profesia didactică sau care doar studiază dezvoltarea copilului să se poată implica și să poată oferi ajutor voluntar copiilor cu CES (vezi și capitolul V. Alte tipuri de servicii – Parteneriat cu universități, alte instituții de învățământ superior, ONG);
  - identificarea, în rândul pensionarilor, a persoanelor care doresc să lucreze ca voluntari (de exemplu, foste cadre didactice, asistenți sociali...).
- Care sunt problemele de ordin medical și al siguranței persoanei care trebuie luate în considerație la acceptarea unui copil cu CES în instituție:
    - Sala de grupă necesită reamenajare?
    - Copilul folosește un echipament special?
    - Îi sunt administrate medicamente în timpul programului? Etc.
  - Un copil cu CES poate fi plasat, din cauza deficiențelor sale, într-o grupă cu copii mai mici decât vârsta lui?
  - Cum va face cunoștință un copil cu CES cu personalul instituției? Dar cu colegii de grupă?
  - Cum vor reacționa familiile celorlalți copii din grupă?
    - R: În mod normal, familiile celorlalți copii se vor concentra asupra câtorva aspecte:
      - Câtă atenție individuală necesită un copil cu CES și în ce măsură copiii cu dezvoltare tipică vor avea de pierdut în acest timp?
      - Cât de mult vor imita copiii cu dezvoltare tipică un copil cu CES?

Secțiunea pentru părinți completează lista de întrebări cu preocupările, îngrijorările lor, precum:

- Ce fel de instituție ar răspunde cel mai bine nevoilor speciale ale copilului?
- Așteptați ca personalul instituției să fie specialist în lucrul cu copii cu nevoi speciale?
- Ce ar trebui să știe instituția despre copil?
- Ce se întâmplă cu copilul dacă locurile în instituție sunt ocupate?
- Ar trebui copilul cu CES să fie înscris în aceeași instituție cu fratele/sora cu dezvoltare tipică?

I. 4. Servicii de consiliere adresate altor categorii de personal

Acest tip de servicii se poate adresa bonelor, asistenților maternali, tutorilor și poate fi oferit fie la solicitarea acestora, fie la solicitarea familiilor beneficiare ale serviciilor acestor categorii de personal, fie la recomandarea personalului din instituțiile de educație timpurie.

De asemenea, acest tip de serviciu se poate adresa altor categorii de personal decât cel didactic din unitățile de educație timpurie. Consilierea acestor categorii de personal se poate face la solicitarea acestora, la solicitarea sau recomandarea conducerii unității de educație timpurie, a personalului didactic sau la cererea părinților copiilor care frecventează unitatea de educație timpurie unde este

încadrat personalul auxiliar. CRED pot asista instituțiile sau susține, prin personalul desemnat, cursuri de formare/perfecționare având ca tematică:

- specificul dezvoltării copilului la vârsta mică;
- nevoi de dezvoltare și principii de îngrijire;
- modalități de dezvoltare a autonomiei la vârsta preșcolară.

I. 5. Servicii către membrii comunității

CRED pot oferi servicii de consiliere către membrii comunității. Aceste servicii pot fi dezvoltate și oferite contra cost, astfel încât să constituie o sursă de finanțare pentru susținerea activităților curente ale centrelor. Serviciile pentru comunitate se pot concentra pe specificul preventiv al consilierii, anume potențarea factorilor generali de protecție și estomparea până la anulare a factorilor de risc. De exemplu:

- implicarea în identificarea și sprijinirea dezvoltării unor aptitudini și talente speciale ale copilului;
- organizarea și dotarea unor spații de documentare pentru membrii comunității.

Rolul CRED

Un rol special pentru comunitate îl poate avea, de exemplu, organizarea cu sprijinul/de către CRED a unui serviciu de consiliere la distanță. Deși în mod tradițional consilierea se realizează în mod direct, dat fiind însă ritmul foarte alert al lumii în care trăim, cercetări recente evidențiază necesitatea integrării în serviciile de consiliere standard și a consilierii la distanță: consilierea electronică (*e-mail, on-line, chat, forum de discuții*) sau prin telefon, fax. O astfel de idee poate fi pusă în practică de CRED doar cu sprijinul tuturor consilierilor școlari care funcționează în comunitate și care pot sprijini funcționarea unui serviciu de consiliere la distanță printr-o bună planificare a contribuției individuale a fiecăruia. Evaluarea funcționării unui astfel de serviciu și a utilității lui se poate face folosind și chestionarul din Anexa 5 (p. 37) (Formular de evaluare „Consilierea la distanță“, Katharina Trlicova, Slovacia, apud M. Chiru, M. Jigău, 2004).

De asemenea, în funcție de specificul comunității, unele CRED ar putea organiza cursuri pentru reprezentanții comunității privind politica de integrare școlară, știut fiind că, nu de puține ori, atitudinea adulților cu copii cu dezvoltare tipică la apariția în sala de grupă a unui copil cu CES vizibil se poate manifesta începând de la reacții de discriminare și până la retragerea propriului copil din grupă.

Soluții de organizare

Organizarea serviciilor de consiliere se realizează urmând specificul activității respective. De exemplu, în cazul consilierii la distanță realizate ca serviciu pentru comunitate, pașii sunt: „stabilirea contactului, crearea relației și a atmosferei de încredere, identificarea obiectivelor solicitării, clarificarea problemei, elaborarea și aplicarea strategiilor de intervenție, evaluarea eficienței procesului“ (Ghid 6. *Consilierea în grădiniță... start pentru viață*, p. 25).

În cazul activităților desfășurate cu părinții copiilor cu CES, CRED își pot propune:

- inițierea unor ateliere de formare;
- facilitarea organizării la nivel de instituție de educație timpurie a unor întâlniri semestriale cu părinții copiilor cu cerințe educaționale speciale;
- organizarea în grupuri mici a unor discuții despre modul în care instituția răspunde nevoilor copilului și alte posibile căi de sprijin.

Sugestii pentru reușita CRED

Așa DA

CRED au selectat din meniul de servicii de consiliere pe acelea pentru care are expertiză și care răspund priorităților locale.

CRED își ajustează serviciile pentru a cuprinde un număr cât mai larg de beneficiari, din toate categoriile de „clienți“.

CRED sunt preocupate de îmbunătățirea permanentă a calității serviciilor de consiliere.

Programul serviciilor de consiliere oferite de CRED este afișat și cunoscut de beneficiari, ca și numărul de telefon pentru consilierea la distanță.

CRED comunică, se consultă și colaborează cu alte instituții și organizații nonguvernamentale, pentru a derula servicii de consiliere de calitate (cabinete/centre de asistență psihopedagogică, instituții de învățământ superior, centre de resurse pentru educație incluzivă, cabinete de consiliere psihopedagogică etc.)

Așa NU

CRED propun un set larg de servicii de consiliere, fără a avea posibilitatea de a organiza și implementa servicii de calitate.

CRED se concentrează pe o categorie de beneficiari, urmând, de exemplu, criteriul accesibilității – în cadrul comisiilor metodice la nivel de unitate se pot desfășura activități de informare cu cadrele didactice.

CRED își evaluează serviciile folosind criterii cantitative (număr de beneficiari, timp petrecut în ateliere/sesiuni de formare)

Programul serviciilor de consiliere este modificat permanent, în funcție de experții/specialiștii voluntari care activează în CRED.

CRED propun și implementează independent activități din cadrul serviciilor de consiliere.

Listă de verificare

În secțiunea următoare, vă propunem o listă de verificare pentru desfășurarea serviciilor de consiliere de către CRED. Această listă cuprinde indicatori considerați miezul serviciului de consiliere, sintetizând informațiile din acest capitol. Lista poate continua cu sprijinul fiecărei echipe CRED, cu propuneri de indicatori adecvați situației particulare în care funcționează fiecare CRED.

Parcurgeți în echipa CRED lista de indicatori și marcați-i pe cei care se potrivesc situației din organizația dvs. Lista poate fi discutată de echipă atât în momentul planificării derulării serviciilor, cât, mai ales, după un timp (ex.: un semestru) de la începerea activității. În acest caz, este util să

discutați în echipă indicatorii care nu au fost marcați și să stabiliți dacă acest lucru va fi modificat în viitor. Astfel, lista vă poate servi ca ghid pentru intervențiile ameliorative propuse pe termen mediu și lung.

Nr. crt.	Indicatorul (enunțul)	Da/Nu sau Realizat/ Nerealizat
1.	CRED își stabilesc serviciile de consiliere pe baza cunoașterii amănunțite, obiective a specificului comunității și a caracteristicilor grupurilor-țintă (ex.: familii monoparentale sau grupuri dezavantajate social sau număr mare al cadrelor didactice debutante sau necalificate...).	
2.	Activitățile organizate de CRED în cadrul serviciilor de consiliere sunt ajustate de CRED pe baza principiului relevanței, în funcție de nevoile beneficiarilor, dar și de evoluția social-economică, respectiv de evenimentele care apar în context.	
3.	CRED oferă minimum un tip de servicii de consiliere directă sau indirectă pentru fiecare dintre categoriile de beneficiari: părinți, lucrători în domeniul educației timpurii, copii, comunitate.	
4.	Din meniul de servicii de consiliere, CRED descriu în detaliu serviciile de consiliere pe care le livrează.	
5.	CRED fac publice tipurile de servicii de consiliere pe care le livrează prin modalități de comunicare variate, care acoperă toate categoriile de grupuri-țintă.	
6.	Alocarea responsabilităților membrilor echipei CRED în organizarea serviciului de consiliere este transparentă.	
7.	CRED identifică și planifică modalitățile de organizare a resurselor umane, financiare, materiale, informaționale și de timp în echipă pentru derularea serviciilor de consiliere.	
8.	Pentru fiecare tip de serviciu de consiliere livrat, CRED elaborează modalitățile de planificare, organizare, derulare, monitorizare și evaluare a activităților.	
9.	CRED construiesc parteneriate cu alte instituții și organizații în livrarea serviciilor de consiliere.	
10.	CRED planifică modalități prin care experți, specialiști din domeniul consilierii se pot implica în oferirea de servicii către comunitate (ex.: organizarea unui serviciu de consiliere telefonică/la distanță).	
11.	În desfășurarea activităților specifice serviciilor de consiliere livrate, CRED adaptează limbajul folosit la publicul-țintă/beneficiari (profesioniști, părinți, specialiști etc.).	
12.	CRED monitorizează derularea activităților în cadrul serviciului de consiliere și evaluează fiecare activitate după încheierea ei (cuprinzând, de exemplu, o componentă de autoevaluare și evaluarea externă realizată de beneficiari).	
13.	CRED oferă instrumente pentru asistarea părinților și personalului didactic, în vederea identificării, în fiecare caz, a serviciilor de specialitate utile copiilor cu CES și pentru implementarea PEI.	
14.	Rezultatele evaluării serviciilor de consiliere sunt împărtășite tuturor membrilor relevanți ai comunității (ISJ, instituții de educație timpurie, organizații și instituții colaboratoare), cu scopul îmbunătățirii ulterioare a acestora.	

Resurse suplimentare

Ghid 6. Consilierea în grădiniță... start pentru viață:

- Anexa 1. Chestionar pentru determinarea nevoilor de consiliere a părinților (pp. 71–73).
- Anexa 2. Chestionar pentru identificarea nevoilor de consiliere a cadrelor didactice (p. 75).

Anexe ale capitolului I. Servicii de consiliere

Anexa I Instrument pentru identificarea serviciilor necesare familiilor

Numele părintelui/tutorelui ..... telefon ..... Cine interviează .....
data ..... Program *HEAD START* .....

Părintele

preferă să citească materiale în __ engleză; __ spaniolă;

nu vrea să citească materialele

Aceste întrebări se adresează membrilor de familie care au copilul înscris în Programul *Head Start*. Bifează („√”) dacă ești de acord cu următoarele:

__ informațiile obținute în urma acestui interviu vor fi păstrate confidențial;

__ răspunzând cu DA înseamnă că părintele este de acord să participe la aceste servicii în acest an;

__ răspunzând cu DA înseamnă că reprezentantul *Head Start* va contacta părintele pentru a-i oferi informații, servicii directe sau recomandări.

Domeniul	Întrebări	DA	NU
EDUCAȚIA ADULȚILOR	1. Ați vrea să vă continuați studiile, astfel încât să obțineți diploma de liceu?		
	Dacă răspunsul este DA, când ați putea participa la cursuri: __ dimineața; __ după-amiaza; __ seara		
LIMBA ENGLEZĂ CA LIMBĂ SECUNDARĂ	1. Ați vrea să învățați limba engleză ca limbă secundară?		
	Dacă răspunsul este DA, când ați putea participa la cursuri: __ dimineața; __ după-amiaza; __ seara		
LOC DE MUNCĂ	1. Sunteți șomer și căutați un loc de muncă?		
	2. Ați dori să beneficiați de asistență în vederea angajării?		
LOCUINȚĂ	1. Aveți în prezent o locuință?		
	2. V-ar fi de folos un ajutor în vederea planificării bugetului de familie?		
PROGRAMUL DE SĂNĂTATE	1. Dvs. sau cineva din familia dvs. are nevoie de asistență referitoare la consumul de alcool sau droguri?		
	2. Ați dori asistență în ceea ce privește preocupările dvs. legate de asigurarea medicală?		
	3. Dvs. sau cineva din familia dvs. ați dori să beneficiați de asistență în ceea ce privește preocupările dvs. legate de sănătatea mintală?		
	4. Ați dori asistență în gestionarea comportamentului copilului dvs.? Dacă răspunsul este DA, încercați să cuantificați nivelul de stres în ceea ce privește comportamentul copilului: __ scăzut (în general, sunt capabil să-l administrez) __ mediu (dificil, 3-4 zile pe săptămână) __ ridicat (dificil, pe timpul întregii zile)		
PROGRAMUL PĂRINȚILOR	1. Ați dori să participați la activități special concepute pentru tată-copil?		
	2. Ați dori să aveți posibilitatea de a participa la activități cu părinții?		
	3. Ați dori să primiți sfaturi care să vă ajute copilul să aibă succes la școală?		

Anexa 2 Instrument de planificare inițială

Numele copilului:

Vârsta:

Semnătura părintelui:

Data completării:

Semnătura cadrelor didactice:

Activități în cadrul programului	Puncte tari ale copilului (activitățile pot fi desfășurate de acesta independent)	Copilul are nevoie de sprijin	Cine asistă copilul (personal, membri ai familiei, sprijin din comunitate)	Sarcini pentru toți cei care interacționează cu copilul
Abilități de vorbire/limbaj				
Dezvoltare senzorială				
Autoservire în privința hrănirii, îmbrăcatului, folosirii toaletei				
Abilități de motricitate fină și grosieră				
Abilități socio-emoționale				
Activități zilnice privind sănătatea și securitatea personale				
Cerințe educaționale speciale				
Alte aspecte				

Acest instrument de planificare are ca scop structurarea discuției dintre personalului didactic și familia copilului cu CES, pentru a documenta toate punctele tari și a se adresa printr-o stimulare adecvată nevoilor lui. În unele instituții de educație timpurie, se obișnuiește ca un astfel de formular să fie completat de profesioniști/educatori împreună cu familia, pentru a concentra discuția pe modalitățile de integrare a copilului în colectiv. Nu este o excepție dacă formularul este dat din timp familiei, în vederea completării înainte de întâlnirea cu personalul instituției, pentru ca părinții să aibă șansa de a reflecta și de a veni cu idei proprii, propuneri. După completare, un astfel de formular specifică aspecte agreate, pentru a permite integrarea cu succes a copilului în programul desfășurat, așa că o copie a sa rămâne la familie, iar alta în sala de grupă (accesibilă tuturor profesioniștilor care interacționează cu copilul). Formularul poate fi revizuit la un interval regulat de timp (de obicei, șase săptămâni).

Anexa 3 Cursul de management al stresului

Pentru unele dintre categoriile de părinți enumerate, CRED pot propune un curs de management al stresului. Tipurile de părinți interesate de o asemenea temă ar putea fi: părinți divorțați de puțin timp, părinți care au trecut prin situații foarte dureroase, precum moartea unui apropiat, părinți care au experimentat sau experimentează violența în familie sau faptul că au un copil cu CES.

Un astfel de curs poate adapta următoarea tematică:

1. Informarea privind sursele de stres:

- 1) identificarea surselor de stres (copil cu CES, părinte divorțat);
- 2) anticiparea perioadelor de stres și realizarea unui plan de acțiune (ex.: perioade de spitalizare a copilului);
- 3) informarea privind strategiile de adaptare eficiente la stres (sport, exerciții de relaxare).

2. Conștientizarea reacțiilor la stres:

- 1) identificarea și exprimarea emoțiilor față de anticiparea evenimentului (anxietate, iritabilitate, disconfort, frustrare);
- 2) identificarea reacțiilor emoționale imediate (ex.: iritabilitatea) și de lungă durată (ex.: apatie) față de eveniment;
- 3) identificarea reacțiilor comportamentale și fiziologice privind evenimentul (ex.: izolare, evitare, stare fizică de rău);
- 4) identificarea reacțiilor cognitive față de eveniment (ex.: ce cred despre eveniment, ce cred despre capacitatea mea de a face față evenimentului);
- 5) evitarea autoblămării sau a blămării altora pentru eveniment;
- 6) identificarea tendințelor neadaptative ale gândirii față de eveniment și față de sine;
- 7) reevaluarea evenimentului interpretat ca stresant prin prisma gândirii pozitive.

3. Dezvoltarea unor abilități și comportamente de management al stresului:

- 1) dezvoltarea asertivității;
- 2) dezvoltarea comunicării pozitive cu ceilalți;
- 3) învățarea tehnicii de a spune NU;
- 4) identificarea și rezolvarea conflictelor atunci când apar;
- 5) învățarea metodelor de rezolvare a problemelor și de luare a deciziilor;
- 6) învățarea unor metode de relaxare.

4. Stabilirea și menținerea unui suport social adecvat:

- 1) solicitarea ajutorului direct și receptivitate față de acesta;
- 2) dezvoltarea și menținerea relațiilor de prietenie.

5. Dezvoltarea unui stil de viață sănătos:

- 1) menținerea unei greutate normale;
- 2) practicarea regulată a exercițiilor fizice;
- 3) practicarea unor exerciții de relaxare;
- 4) renunțarea la consumul de alcool și la fumat;
- 5) practicarea unor comportamente alimentare sănătoase.

6. Dezvoltarea stimei de sine:

- 1) stabilirea priorităților și limitelor personale;
- 2) participarea la activități care dezvoltă stima de sine.

(adaptare după Adriana Băban, *Consilierea educațională*, cap. „Modalități de management al stresului“, p. 173)

Anexa 4

Ghid de interviu pentru stabilirea nevoilor de formare ale părinților adolescenți sau bunicilor

Pentru stabilirea nevoilor de formare, CRED pot elabora un ghid de interviu cu întrebări pentru părinții adolescenți folosind următoarele întrebări:

- Care sunt cele mai mari provocări cărora trebuie să le faceți față ca părinte adolescent?
- De unde aflați informații despre ce înseamnă să fi părinte?
- Cine vă susține în creșterea copilului?
- Ce sfat ați oferi centrului despre planificarea activităților educaționale legate de parentalitate pentru părinții adolescenți?

Întrebările de mai jos pot fi utilizate pentru a conduce discuțiile cu aparținătorii care își cresc nepoții:

- Prin ce aspecte vi se pare diferită creșterea nepotului/nepoatei dvs. față de creșterea propriilor copii?
- De unde aflați informații despre parentalitate și susținerea pentru creșterea copilului?
- Ce sfat ați oferi centrului despre planificarea activităților educaționale legate de parentalitate pentru bunici?
- Ce fel de informații v-ar fi utile?

Anexa 5 Consilierea la distanță

Formular de evaluare

Formular pentru:	☐	CLIENT		
Ați simțit că puteți: vorbi despre problema dvs. exprima ceea ce simțiți	☐	da	☐	nu
	☐	da	☐	nu
Consilierul a reacționat adecvat:				
Tonul vocii	☐	da	☐	nu
Întrebări deschise	☐	da	☐	nu
Afirmații deschise	☐	da	☐	nu
Reacție la sentimentele dvs.	☐	da	☐	nu
Reacție la afirmațiile dvs.	☐	da	☐	nu
Ați avut suficient timp	☐	da	☐	nu
Ați fost tratat respectuos	☐	da	☐	nu
A fost evidentă empatia	☐	da	☐	nu
Vi s-a promis confidențialitate	☐	da	☐	nu
Ați fost rugat să sunați din nou mai târziu	☐	da	☐	nu
Consilierul a reacționat inadecvat:				
A formulat întrebări închise	☐	da	☐	nu
A făcut afirmații închise	☐	da	☐	nu
A formulat întrebări de tipul „de ce?“	☐	da	☐	nu
Nu a fost prietenos și amabil	☐	da	☐	nu
A fost panicat	☐	da	☐	nu
Consilierul a vorbit prea mult	☐	da	☐	nu
Consilierul a preluat controlul	☐	da	☐	nu
Consilierul a exercitat presiuni asupra dvs.	☐	da	☐	nu
Consilierul s-a comportat ca un șef	☐	da	☐	nu
Consilierul a fost arogant	☐	da	☐	nu
Consilierul a fost părtinitor	☐	da	☐	nu
Consilierul a evitat soluția problemei	☐	da	☐	nu

Comentarii suplimentare:

.....

.....

.....

Noțiuni definitorii

- nevoi de formare
- educație parentală
- competențe parentale
- educație remedială
- grup de sprijin

II. Servicii de educație/formare/perfecționare

II.1. Servicii de formare/perfecționare a resurselor umane din unitățile de educație timpurie

Care sunt reperele acestor servicii?

Serviciile de formare/perfecționare pentru resursele umane din cadrul unităților de educație timpurie pot fi oferite sub diferite forme – cursuri, sesiuni de formare, activități demonstrative etc. – pentru diferite categorii de resurse umane care desfășoară diverse activități sau/și colaborează cu personalul sau/și copiii în unitățile de educație timpurie.

Cu ce scop se realizează?

– Îmbunătățirea practicilor de educație ale personalului didactic și nedidactic din instituțiile de educație timpurie în cadrul interacțiunilor directe cu copiii, prin:

- conștientizarea și recunoașterea unicității fiecărui copil, inclusiv a celor cu CES;
- instrumentarea cadrelor didactice cu competențele necesare pentru a lucra cu copiii pe baza unor planuri educaționale individualizate (fie că este vorba de copii proveniți din medii sociale defavorizate, fie că este vorba de copii cu cerințe educaționale speciale);
- respectarea și valorificarea principiilor dezvoltării copilului în timpul interacțiunilor cu copilul și planificarea acestora.
- formarea/extinderea abilităților cadrelor didactice de a-i sprijini pe părinți sau familii în creșterea copiilor, prin:

1. susținerea părinților ca primii educatori ai copilului, prin împărtășirea informațiilor despre modul în care cresc și se dezvoltă copiii;
2. oferirea către părinți a sugestiilor pentru fructificarea posibilităților de învățare continuă ale copiilor în mediul familiei;
3. reflecții asupra practicilor parentale și asistarea părinților în luarea deciziilor în legătură cu schimbările necesare, pentru a încuraja creșterea și dezvoltarea tuturor copiilor;
4. sprijinirea părinților și a tuturor celor care interacționează cu copiii, pentru a crea un mediu eficient, responsabil, de susținere pentru copiii mici.

– Formarea abilităților cadrelor didactice de a lucra în echipe de profesioniști (colegi de grupă împreună cu consilier școlar, psiholog...).

– Formarea abilităților cadrelor didactice de a se adapta în mod eficient schimbărilor legislative și implementării noului curriculum, precum și unor proiecte variate.

– Facilitarea schimbului de experiență între formatori, practicieni, cadre didactice debutante din instituțiile de educație timpurie.

De ce sunt necesare aceste servicii?

Serviciul de formare/perfecționare pentru personalul care lucrează în domeniul educației timpurii se justifică prin impactul determinant pe care îl are intervenția adulților în această perioadă, marcată de momente cruciale pentru succesul de mai târziu al copilului, atât în cadrul școlii, cât și în viață.

Valorificarea maximă a potențialului individual și a receptivității la stimulii oferți în perioada dintre naștere și intrarea în clasa I impune conștientizarea acestei responsabilități de către practicieni și organizarea unor intervenții semnificative în cadrul instituțiilor de educație timpurie. Pentru aceasta, e nevoie de profesioniști care caută să învețe permanent, înțeleg beneficiile lucrului în echipă și îl aplică – pornind de la aceeași înțelegere a copilului și a specificului dezvoltării sale. Lucrătorii din educația timpurie și, implicit, părinții și familiile copiilor pot avea acces la noile cercetări și la idei de bune practici atât sub forma cursurilor de formare, a literaturii de specialitate, cât, mai ales, a unor ateliere practice prin care cunoașterea teoretică se transformă în susținerea dezvoltării copiilor.

În ce constau serviciile de educație?

Personalul didactic poate participa la o mulțime de activități care completează și formează noi competențe pentru promovarea creșterii și dezvoltării copiilor în copilăria timpurie, ca, de exemplu:

- cursuri/ateliere de formare/perfecționare privind psihologia dezvoltării copilului (în special, în perioada antepreșcolară și preșcolară, cu centrare pe: stadiile de dezvoltare ale copilului, practici de dezvoltare adecvate, curriculum și evaluare, formarea deprinderilor de observare a copilului);
- cursuri/ateliere de formare/perfecționare pentru optimizarea lucrului cu părinții și familiile copiilor;
- cursuri/ateliere de formare/perfecționare a abilităților pentru lucrul în echipe de profesioniști;
- cursuri de alfabetizare computerizată;
- cursuri de control parental;
- expoziții cu materiale didactice create de cadrele didactice și copii.

O componentă specială a serviciilor de formare/perfecționare pentru cadrele didactice vizează componenta practică aplicativă. Astfel, în cadrul instituției model de bune practici în care funcționează CRED, acesta poate organiza:

– în cadrul activităților de formare inițială (având ca grup-țintă elevi la Liceul Pedagogic, studenți, colegii de institutori, departamente de pregătire a personalului didactic):

- 1) acțiuni de observare a activității copiilor;
- 2) activități de asistență la ședințe cu părinții;
- 3) susținere de acțiuni cu copiii în cadrul activităților de practică pedagogică;

– în cadrul activităților de formare/perfecționare:

1) pentru educatoare:

- a. activități de observare a modului de aranjare a grupelor pe niveluri de vârstă (grupa antepreșcolară, grupe de grădiniță – în acord cu noul curriculum pentru educație timpurie);
- b. activități de observare a modului în care se integrează în activitate copiii cu CES;
- c. activități demonstrative cu copiii pe teme de interes (ex.: planificarea integrată);
- d. activități de aplicare în sala de grupă a unor instrumente de observare a copilului, conform temelor de formare/perfecționare parcurse;
- e. asistarea la activități în momente diferite ale zilei (ex.: asistarea la organizarea întâlnirii de dimineață, desfășurarea adecvată a tranzițiilor, valorificarea rutinelor în a doua parte a zilei...);
- f. vizionarea unor înregistrări din sălile de grupă, cu secvențe didactice semnificative pentru activitatea de formare;

2) pentru manageri:

- a. vizitarea instituției din perspectiva organizării unui mediu incluziv și multicultural;
- b. analiza sistemelor de monitorizare și a metodelor utilizate pentru asigurarea calității.

Personalul nedidactic poate participa la cursuri/ateliere cu tematică generală:

- practici și atitudini pentru asigurarea unui mediu incluziv;
- specificul dezvoltării copilului la vârsta timpurie;
- modalități de extindere a autonomiei la copilul preșcolar.

Tutori:

- cursuri privind facilitarea adaptării copiilor cu cerințe educaționale speciale (autism, ADHD) la programe derulate în cadrul grupei de copii;
- ateliere despre maximizarea participării copilului cu cerințe educaționale speciale la rutinele și tranzițiile desfășurate în sala de grupă;
- ateliere despre colaborarea tutore–educatori–familie.

Bone:

- ateliere privind comunicarea eficientă cu copilul de vârstă mică;
- mese rotunde privind modalități adecvate de stimulare a evoluției în toate domeniile de dezvoltare, creșterea atașamentului;
- ateliere privind calitatea interacțiunilor cu copilul, modalități adecvate de disciplinare;
- ateliere privind colaborarea bună–familie–grădiniță.

Personal medical (asistente medicale):

- influențe ale creșterii copilului mic asupra dezvoltării acestuia;
- curbe de creștere și implicații în identificarea unor deficiențe;
- prevenție și intervenție timpurie.

Tipologia serviciilor în funcție de categoriile de beneficiari, direcți și indirecti

Serviciile de educație se adresează:

– resurselor umane din cadrul unităților de educație timpurie:

1. educatori;
2. consilieri;
3. infirmiere;
4. îngrijitori;
5. manageri.

– altor categorii de personal (cele care interacționează cu copiii în instituție sau în familie, altele decât personalul didactic sau familie, precum bone, tutori, alte tipuri de profesioniști).

Recomandare pentru CRED

În scopul realizării schimbului de experiență la nivelul practicienilor din instituțiile de educație timpurie, CRED se pot implica în organizarea anuală a unei expoziții-atelier:

- expoziția poate fi organizată de CRED în incinta grădiniței în care funcționează, în instituții ale ISJ sau în cadrul târgurilor educaționale organizate de ISJ;
- tema expoziției și momentul organizării pot fi anunțate de CRED, prin consfăturile cadrelor didactice;
- exponatele pot cuprinde: albume despre activitățile de învățare ale copiilor, cărți create de aceștia la diferite vârste, materiale educaționale create de cadre didactice, înregistrări video cu activitățile din centru...;

Asemenea expoziții pot fi asociate și cu alte evenimente organizate de CRED în cadrul campaniilor de informare și diseminare.

Soluții de organizare

Etapa 1: Evaluarea nevoilor de formare

Evaluarea nevoilor presupune comparația între o stare de fapt (în care abilitățile pe care le deținem nu mai sunt suficiente pentru realizarea cu succes și eficiență a activităților) și o situație dezirabilă. CRED identifică nevoile într-o situație dată, în acest caz ceea ce participanții trebuie să învețe în cadrul unui atelier de lucru.

Evaluarea nevoilor permite personalului CRED să planifice un atelier de lucru/o sesiune care să ofere participanților cunoștințele și abilitățile necesare specificului activității desfășurat de aceștia. Modalitățile prin care personalul CRED poate ajunge la structurarea unei liste de nevoi de formare pentru categorii diferite de participanți pot cuprinde:

a) Analiza fișei postului pentru categoria respectivă de personal care lucrează în educația timpurie; verificarea dacă fișa postului este completă, dacă ea necesită adăugiri sau revizuirii – în urma schimbării legislației, de exemplu.

Rolul CRED

CRED fac, împreună cu ISJ, o analiză de nevoi cel puțin la începutul fiecărui an școlar și/sau semestrial în cazul în care au loc modificări legislative (curriculum, structură de vârstă, structură de personal, tipologia beneficiarilor etc.), pentru a identifica nevoia de formare și de materiale necesare și a construi o ofertă adecvată, în vederea promovării practicilor educaționale de calitate.

- b) Efectuarea analizei sarcinilor pe care fiecare categorie de personal le are de îndeplinit, prin parcurgerea următoarelor etape:
  - a. stabilirea cunoștințelor, abilităților, atitudinilor cerute de fiecare sarcină;
  - b. ierarhizarea cunoștințelor și abilităților în: obligatoriu de știut, util de știut, interesant de știut, pentru a se concentra pe cele obligatorii;
  - c. stabilirea abilităților, cunoștințelor și atitudinilor deja existente ale participanților, prin utilizarea diferitelor metode:
    - i. chestionarea participanților;
    - ii. observarea participanților în timpul activității;
    - iii. focus-grupuri cu participanți din categoria profesională respectivă, centrate pe identificarea problemelor care pot apărea în muncă;
  - d. eliminarea abilităților pe care participanții dovedesc că deja le au și evidențierea celor pe care participanții trebuie să și le însușască pentru a avea succes în desfășurarea activității;
- c) Realizarea unei întâlniri cu reprezentanții inspectoratului școlar județean, la care pot fi invitați și metodiștii din județ, eventual reprezentanți ai CCD și alți reprezentanți ai ONG care activează în domeniul educației și protecției copilului în copilăria timpurie. Discutarea împreună cu acești reprezentanți despre nevoile de formare identificate în corelație cu programele de formare în derulare, atât în ceea ce privește cadrele didactice, cât și alte categorii de beneficiari.

Etapa 2: Planificarea activității în cadrul serviciului de formare/perfecționare pentru resursele umane din instituțiile de educație timpurie include:

- a) definirea obiectivelor programului;
  - b) definirea strategiilor pentru atingerea obiectivelor.
- Personalului CRED i se recomandă să aibă în vedere planificarea activităților în perspectivă, în termeni de proces.

Planificarea activităților poate cunoaște două dimensiuni:

- a) Planificarea de perspectivă, pe termen lung
Aceasta reprezintă un proces continuu, care debutează cu evaluarea nevoilor de formare și a serviciilor de formare în derulare în cadrul comunității, completată de identificarea resursele existente și de realizarea unui tablou al tendințelor pentru viitor. Este un proces incluziv, care stă la baza identificărilor programelor pe termen scurt și solicită din partea personalului CRED un exercițiu de luare a deciziei, care este important să fie făcut împreună cu inspectoratele școlare, metodiști, reprezentanți ai asociațiilor profesionale de la nivel local.
- b) Planificarea operațională
Procesul planificării presupune aceeași logică a pașilor, indiferent de tipul de serviciu abordat. Aceasta implică dezvoltarea și implementarea strategiilor, activităților, resurselor de timp și responsabilităților (pentru exemplificare, a se vedea IV. „Servicii de informare și diseminare” – tabel privind planificarea unei campanii de informare/diseminare).

Etapa 3: Organizarea și derularea propriu-zisă a activităților

Organizarea activităților din cadrul serviciului oferit implică proceduri prin care fiecare activitate e descrisă din perspectiva sarcinilor specifice și a responsabilităților, astfel încât programul să poată fi derulat în mod eficient:

- stabilirea modalităților prin care este promovat serviciul; acestea pot fi constituite atât din modalități de comunicare electronică – spre baza de date existentă, prin *newsletter*, postarea anunțului pe *site*-uri de interes pentru cadrele didactice/părinți sau prin intermediul rețelei de informare folosită de IȘJ la nivelul instituțiilor de educație timpurie (centre metodice) și CCD etc. –, cât și din modalități de comunicare directă, în rețeaua de instituții de educație timpurie sau în cadrul întâlnirilor comisiilor metodice de la nivelul unității, în cadrul întrunirilor comisiei de asigurare a calității sau în cadrul consfătuirilor cadrelor didactice etc.;
- programarea cursului/atelierului/activității demonstrative;
- stabilirea modului în care se fac înscrierile la atelierele de formare;
- stabilirea rolurilor și responsabilităților fiecărui membru al echipei în livrarea/organizarea atelierului de lucru;
- stabilirea unui sistem de comunicare ulterioară cu cursanții adulți.

Etapa 4: Evaluarea desfășurării serviciului

Evaluarea implică monitorizarea fiecărei operații care compune serviciul respectiv, pentru a se asigura că au fost atinse scopurile programului. Aceasta solicită raportare continuă la obiective și revizuirea acestora când este cazul. La nivel individual, evaluarea implică responsabilitatea personală și dorința de dezvoltare profesională a personalului CRED. Ca și celelalte componente, și evaluarea este un proces continuu, care presupune atât autoevaluare, cât și măsuri externe de control al calității procesului pe baza a diferite proceduri: chestionare de *feedback* pentru participanți, măsurarea impactului atelierelor de formare după un timp în practica la grupă.

1. Idei de bune practici din alte țări/instituții de educație timpurie

Ideile listate sunt aplicate în programul *Documentation with Families* – elaborat de DECET (*Diversity in Early Childhood Education and Training*) între 2004 și 2006, în urma unui program de formare–cercetare–acțiune, având ca parteneri instituții din Germania, Franța și Olanda. Programul a fost inițiat pentru consolidarea abilităților de reflecție asupra practicii privind diversitatea și extinderea înțelegerii domeniului. Printre strategiile aplicate în instituțiile de educație timpurie cu copiii și familiile acestora pentru înlăturarea gândirii stereotipe și construirea și întreținerea unei atmosfere nediscriminative la nivelul instituției, se numără:

- harta lumii: fiecare familie aduce – în vederea plasării ei pe hartă – o fotografie care indică în ce țară are conexiuni (prieteni, familie; poate fi țara de origine sau alta, căreia simt că-i aparțin);
- realizarea la nivelul grupelor a unor CD-uri cu cântece interpretate de familia fiecărui copil. Copiilor le place să-și audă și să-și recunoască părinții cântând și, de asemenea, permite tuturor să asculte diferite melodii sau texte în diverse limbi. Copiii sunt mândri, în acest fel, de realizările

lor și ale părinților lor și se simt în siguranță în mediul instituției, iar pentru unii părinți poate fi un exercițiu foarte bun de creștere a stimei de sine. CD-ul poate fi însoțit de versurile tipărite ale tuturor cântecelor;

- afișarea unor postere cu saluturi/mulțumiri în diferite limbi;
- realizarea de către personalul didactic a unor materiale educaționale având ca subiect familiile din instituție, de tipul: jocuri de memorie (jetoane cu imagini ale copiilor și familiilor lor), joc de puzzle cu familiile copiilor;
- organizarea, la intrarea în sala de grupă, a „peretelui pentru familie”, în care copiii își regăsesc fotografiile cele mai dragi; fotografiile sunt dispuse astfel, încât să poată fi încorporată o oglindă.

2. Idei de bune practici pentru *training*-urile cu managerii

Strategii pentru susținerea tranzițiilor în perioada timpurie

Alegerea instituției de educație timpurie este o provocare pe care din ce în ce mai mulți părinți o tratează în ultima perioadă cu foarte multă grijă. În alegerea instituției, un rol important îl are prezentarea acesteia în mediile de informare (atât pe *site*-ul propriu, cât și pe *site*-uri destinate părinților – care acoperă în special instituțiile din mediul urban, public și particular), dar, mai ales, recomandările pe care părinții le primesc de la alți părinți, care au cunoscut îndeaproape instituția prin copilul/copiii lor. Un moment cu impact hotărâtor asupra relației care se stabilește între părinți și instituție este cel al primului contact, iar vizita inițială acceptată și bine structurată de către instituție poate fi decisivă pentru colaborarea ulterioară, ca primă tranziție de acasă într-un mediu instituțional.

O vizită înainte de a înscrie copilul în instituția de educație timpurie este benefică deopotrivă pentru copiii cu dezvoltare tipică și pentru cei cu CES, iar ea poate avea loc doar cu membrii familiei sau se poate desfășura împreună cu copilul (ceea ce este recomandat). Se poate astfel realiza o discuție între părinți și membrii personalului, pentru a vedea în ce măsură participanții împărtășesc o viziune comună despre modalitățile de educație și îngrijire în copilăria timpurie. Încă de la prima vizită, cunoașterea specificului instituției și transmiterea acestor informații esențiale către părinți pun bazele comunicării continue ulterioare. Un beneficiu important al vizitei din perspectiva copilului este faptul că acesta, percepându-se în siguranță alături de părinții care-l însoțesc, începe să se simtă confortabil în noua locație, iar uneori chiar reușește să interacționeze cu personalul instituției sau să se joace pe durata vizitei alături de copii. (Prezentarea instituției se poate realiza și prin intermediul broșurilor, așa cum este detaliat în capitolul III. „Servicii de dezvoltare de materiale educaționale”, p. 72)

În cazul transferului copilului dintr-o instituție în alta, sunt recomandate următoarele:

- pregătirea copilului, prin anunțarea acestuia în legătură cu schimbarea ce va avea loc;
- citirea unor povești în care eroul principal trebuie să facă față unor schimbări și discutarea trăirilor legate de această situație;

– vizitarea cu copilul a instituției viitoare în diferite momente, înainte de tranziția propriu-zisă. De asemenea, pentru a ajuta procesul de separare, personalul instituției poate crea un album de fotografii plasat într-o zonă cu acces ușor în instituție, unde copiii și părinții pot urmări permanent documentarea experiențelor de învățare din instituție. La sfârșitul anului școlar, copiii sunt învățați să se despartă, prin încurajarea fiecărui copil de a-și alege poza favorită pe care să o ia acasă, iar apoi în cealaltă locație.

În unele state ale SUA, tranziția de la o instituție la alta sau de la un program de educație timpurie la altul este reglementată de existența unui dosar privind dezvoltarea copilului și starea sa de sănătate. Și familia, și personalul instituției au acces la dosar prin intermediul poștei electronice. Informațiile acestea însoțesc copilul, îi facilitează tranziția și susțin continuitatea, deoarece conțin informații despre strategiile cele mai utile de aplicat în cazul copilului și al familiei acestuia, precum și despre obiectivele și interesele pe termen lung ale familiei.

Resurse suplimentare

Ghid 1 (modul general pentru personalul grădiniței) „Educația timpurie și specificul dezvoltării copilului“:

- Capitolul 4. „Grădinița, un mediu incluziv“;
- Capitolul 5. „Rolul adultului în dezvoltarea globală a copilului“.

Ghid 3 (modul pentru educatori) „Noi repere ale educației timpurii în grădiniță“:

- Capitolul 2. „Organizarea mediului de învățare și rolul centrelor de interes/activitate“;
- Capitolul 7. „Rutinele și tranzițiile ca activități de învățare“.

II.2. Servicii de educație parentală

Care sunt reperele acestor servicii?

Servicii de educație parentală – definite ca programe pentru părinți, servicii de susținere și resurse oferite părinților și aparținătorilor, concepute pentru a susține familiile sau a extinde competențele în vederea creșterii și dezvoltării sănătoase a copilului. Pentru aceasta, părinții au nevoie de informații și de susținerea societății, comunității, atât prin intermediul profesioniștilor, cât și al altor părinți.

Cu ce scop se realizează?

Serviciile de educație parentală vor viza trezirea interesului părinților față de aspectele complexe ale creșterii și dezvoltării sănătoase a copilului și ale îmbunătățirii practicilor parentale. Aceste sesiuni de formare cu părinții – la care, de preferință, participă ambii părinți – sau cu cei care

cresc copilul (bunici, alți membri ai familiei) oferă ocazia unui schimb de informații și practici cu caracter informal cu privire la dezvoltarea personală și socială, fizică și cognitivă a copilului. Analizarea comportamentului copilului la diferite vârste din perioada copilăriei mici, discutarea și exemplificarea modalităților de intervenție ale adultului în timpul interacțiunii cu copilul permit corelarea activităților din serviciile de educație cu cele de acasă, asigurându-se consecvență și continuitate în intervenția educațională.

Obiective ale serviciilor de educație pentru părinți

- furnizarea unor posibilități ritmice de a derula, împreună cu părinții și cu alți membri ai comunității, activități prin care să-și dezvolte competențele parentale;
- crearea unui mediu formal în care părinții să-și consolideze competențele parentale, să-și extindă informațiile despre copil și să înțeleagă nevoile de educație și dezvoltare ale acestuia, să-și exprime îngrijorările și părerile despre copiii asistați de personalul CRED;
- promovarea bunăstării fizice și psihice a copiilor, prin programe de educație parentală desfășurate în grupuri diverse, pe teme de interes major pentru părinți, precum: sănătate fizică, sănătate mintală, alimentație sănătoasă, dezvoltarea optimă a copilului în diferite domenii de dezvoltare (fizic, cognitiv, socio-emoțional, al limbajului și al atitudinii și capacităților în învățare).

De ce sunt necesare aceste servicii?

Programele de educație parentală pornesc de la câteva idei fundamentale:

- Toate familiile au nevoie de sprijin și susținere în creșterea copiilor, indiferent de nivelul veniturilor, al educației sau de tipul de familie/părinte despre care este vorba, în această perioadă în care conștientizarea importanței stimulării dezvoltării copilului începând de la naștere este din ce în ce mai răspândită. Capacitatea familiei de a căuta ajutor și a se lăsa susținută de servicii sau profesioniști reprezintă un punct forte al acesteia, dar care depinde în mare măsură de colaborarea cu profesioniștii.
- Fiecare familie este unică. În perioada pe care o trăim, familiile se definesc printr-o mare diversitate în compoziție, statut economic, mediu cultural, valori și credințe la care aderă sau practici pe care le urmează. Familiile sunt susținute cu cele mai bune rezultate când se arată respect și apreciere față de diferențe, iar mediul de educație în care este înscris copilul reflectă această specificitate.
- Părinții sunt recunoscuți drept primul educator al copilului, iar sistemele de educație sunt interesate, pe de o parte, să ajute la creșterea competențelor părinților, atâta timp cât în prima perioadă de viață (în cele mai multe cazuri, primii doi ani de viață) ei sunt cei care interacționează cu copiii (iar prezența profesioniștilor este cel mai adesea din domeniul medical), iar, pe de altă parte, să poată colabora consistent și adecvat la intrarea în instituția de educație timpurie.
- În perioada recentă, societatea românească s-a confruntat cu fenomene care afectează familia și pun copilul sub semnul vulnerabilității: numărul sporit al divorțurilor și al familiilor monoparentale, creșterea șomajului în rândul părinților, mărirea numărului mamelor maltratate și al copiilor maltratați

de părinți, sporirea numărului de copii lăsați în grija bunicilor sau cu părinți/mame adolescente/adolescente. Toate acestea pun în evidență necesitatea întăririi sau formării competențelor parentale prin mijloace și servicii diverse.

– Scopul lucrului cu familiile este acela de a extinde competențele familiilor, nu de a se substitui responsabilităților acesteia. Familia este cea care își asumă răspunderea membrilor ei, pe care societatea, prin serviciile și resursele ei, nu o poate prelua, dar o poate susține. Familiile beneficiază cel mai mult când speranțele, interesele, punctele forte, dar, mai ales, nevoile, îngrijorările sunt în atenția specialiștilor preocupați de aceste familii. Prioritățile și opțiunile familiei reprezintă forța care determină decizia asupra modalităților de a furniza familiilor susținere și servicii.

În ce constau serviciile de educație parentală?

- organizarea și desfășurarea unor cursuri/ateliere pentru părinți pe domenii de interes:
  - domeniul îngrijirii și al sănătății;
  - domeniul dezvoltării copilului și al educației;
  - domeniul protecției copilului;
- organizarea unor grupuri de sprijin pentru anumite categorii de aparținători pe teme de interes comun;
- organizarea unor întâlniri cu personalități (din domeniul medical, *advocacy*...);
- facilitarea organizării unor activități practice pentru părinți;
- organizarea voluntariatului părinților la diferite activități pentru copii de 0–7 ani;
- facilitarea implicării părinților în cercetările în derulare;
- cursuri de control parental.

Categoriile de beneficiari, direcți și indirecti

Părinții în a căror întâmpinare vin CRED provin dintr-o varietate de medii sociale și cu experiențe foarte diferite. Unii sunt foarte tineri ori foarte în vârstă și își cresc nepoții sau sunt pentru prima dată părinți, pe când alții au experiența creșterii copiilor mai mari; în unele cazuri, CRED se pot întâlni cu părinți care dispun de o rețea de susținere puternică (familie extinsă, posibilități de acces la specialiști sau servicii), versus cei care cresc copiii singuri. În aceste condiții, unii dintre părinți privesc cu încredere statutul de părinte, dar la fel de mulți sunt cei care sunt nesiguri sau experimentează neputința. De asemenea, specificul cultural, genul și, mai ales, mentalitatea foarte diferită despre ce înseamnă să fii un bun părinte sunt aspecte care-i diferențiază, dar fiecare vine cu dorința de a dăruii „ce-i mai bun“ copilului său.

Această provocare de a veni în întâmpinarea nevoilor de educație ale unei varietăți de părinți poate fi descurajatoare pentru orice centru. Nicio persoană din centru nu poate avea succes de una singură.

Acest capitol are ca scop asistarea personalului centrului să lucreze împreună și să conceapă un

program complex de educație parentală, pe baza intereselor și nevoilor particulare ale grupurilor de părinți care definesc comunitatea deservită de CRED.

Principii de lucru

– Respectarea unicității și specificului fiecărei familii, în special în ceea ce privește mediul cultural și etnic. Activitățile concepute pentru părinți trebuie să răspundă specificului cultural din care aceștia provin, întrucât mediul cultural de proveniență al fiecărui părinte este cel care modelează experiența, interesele sale și, mai ales, atitudinea sa în legătură cu creșterea copiilor. Această sensibilitate culturală transpare atât din materialele selectate în cadrul atelierelor de lucru cu părinții (folosirea unor fotografii care să reflecte mediile culturale ale participanților la sesiune, utilizarea unor exemple de practici parentale adecvate cultural...), cât și din planificarea acestor ateliere, în acord cu posibilitățile de frecvență ale părinților (alegerea localului, stabilirea momentului optim al întâlnirii, asigurarea că toți participanții utilizează limba română). În plus, personalul CRED trebuie să acorde atenție specială tradițiilor, care pot îngreuna sau interzice accesul femeilor neînsoțite. În acest sens, este important să vă informați despre tradițiile femeilor române și obiceiurile referitoare la reprezentarea familiei în spațiul public.

– Necesitatea revizuirii anuale a programelor concepute pentru părinți, în măsura în care populația și interesele părinților se schimbă. De exemplu, problema utilizării calculatorului a devenit în ultimii ani o temă de mare interes pentru părinți.

– Recunoașterea și aplicarea unei varietăți de metode de lucru cu adulții pentru asigurarea participării acestora, precum utilizarea înregistrărilor video, jocul de rol, discuțiile în grupuri mici...

– Personalul CRED are datoria de a colecta informații în mod continuu, utilizând instrumente diverse, pe parcursul funcționării centrului, atât prin monitorizarea serviciilor derulate, cât și pentru prospectarea pieței pentru noi servicii, în funcție de interesele manifestate.

Soluții de organizare

Organizarea serviciului de educație/formare pentru părinți implică etape bine structurate, la fel de importante și care se dovedesc de succes în cazul în care atât profesioniștii, cât și părinții se implică în modalități diferite și reprezentative.

Etapa I. Crearea unui inventar al serviciilor curente derulate în comunitate, destinate părinților copiilor cu vârsta de 0–7 ani

Această etapă are următoarele obiective:

– identificarea programelor derulate pentru părinții copiilor de 0–7 ani la nivelul fiecărui județ/sector;

– studierea programelor pentru părinți care s-au dovedit de succes (măsurat în schimbările produse la nivelul comportamentelor și atitudinilor părinților, numărului mare de părinți implicați...), pentru identificarea punctelor tari ale acestora. Colectarea datelor despre aceste programe poate avea loc atât prin studierea resurselor informaționale ale programelor respective, cât și prin

- interviuri cu părinții, cu cei implicați sau cei neimplicați în program. Interesele și preocupările părinților copiilor până la 7 ani pot fi identificate ușor prin această modalitate;
- descoperirea zonelor de interes ale părinților, neacoperite de programele existente;
  - identificarea unor modalități de cooperare cu programele existente.

Etapă a II-a. Definirea nevoilor părinților din comunitatea deservită de CRED

Pentru aceasta, personalul CRED trebuie să răspundă la întrebări, ca, de exemplu:

- Ce este educația parentală?
- Care sunt problemele-cheie cu care se confruntă comunitatea (disponibilizări masive, părinți plecați la lucru în străinătate, grad insuficient de cuprindere a copiilor preșcolari în instituții de educație, comunitate multiethnică...)?
- Ce trebuie să știm despre părinți sau aparținători ca „audiență“?
- Care sunt tipurile de familii cu copii până la 7 ani?
- Care sunt interesele de cunoaștere ale părinților?
- Cum putem face accesibile și interesante serviciile de educație parentală tuturor părinților?

Date factuale	Organizații care pot furniza date	Metode și instrumente posibile pentru colectarea datelor
caracteristici ale comunității – provocări	consiliul județean	analiza de documente
tipuri de familie	consiliile locale	interviu la serviciul de asistență socială
caracteristici ale părinților din comunitate	centre metodice	interviuri pentru educatoare
interesele, nevoile părinților	centre metodice	focus-grupuri pentru părinți

Etapă a III-a. Planificarea activităților

Pe baza identificării nevoilor de educație/formare a părinților din comunitate, CRED are sarcina de a selecta temele/subiectele pe care personalul CRED are competențe să le desfășoare, precum și activitățile propriu-zise. O planificare atentă pornește de la selectarea materialelor care vor fi supuse atenției părinților, pentru a veni în întâmpinarea intereselor și nevoilor acestora, atât prin intermediul informației vehiculate, cât și al competențelor pe care le vizează tema.

Selectarea materialelor poate fi realizată de personalul CRED prin următoarea analiză:

- dacă materialul selectat utilizează experiența și expertiza cu care vin părinții;
- dacă materialul selectat este reprezentativ din punct de vedere cultural, luând în considerație credințele, valorile familiilor copiilor, limba și utilizând imagini în care grupurile etnice să se regăsească, alături de părinți de vârste diferite;
- dacă materialul este atractiv și acoperă informațiile și abilitățile de care au nevoie părinții așa cum și le-au exprimat și poate fi utilizat în cadrul atelierelor de lucru, prin strategii adecvate cu adulții.

Planificarea activităților va cuprinde și realizarea planului fiecărei sesiuni de formare, care poate conține secvențe precum:

- titlul activității;
- scopul activității;
- resurse materiale, informaționale, de timp;
- derularea activității (care include: metode și strategii folosite, modul de grupare a participanților, tipul de evaluare curentă...);
- evaluarea implicării participanților și a utilității sesiunii;
- idei de aplicat în activitatea cu copilul.

În această etapă sunt cuprinse:

– realizarea promovării cursurilor de educație/formare pentru părinți/familii/apartinători în comunitate (vezi și capitolul IV. „Servicii în vederea realizării campaniilor de informare și diseminare“, p. 86), prin intermediul:

2. buletinelor de informare ale instituțiilor de educație din comunitate;
3. presei locale;
4. radio/tv locale;
5. afșelor în grădinițele/centrele metodice din localitate etc. ...

– realizarea înscrierilor la cursurile de educație/formare pentru părinți/familii/apartinători, în limita locurilor disponibile pentru fiecare serie de participanți:

1. telefonic;
2. electronic, prin *mail* sau direct pe *site*-ul CRED;
3. direct la sediul CRED;
4. la instituții de educație timpurie.

Etapa a IV-a. Implementarea serviciilor de educație pentru părinți

Implementarea serviciilor de educație pentru părinți nu poate fi responsabilitatea unică a personalului CRED, ci implică deopotrivă roluri și răspunderi ale organizațiilor cu care aceasta colaborează.

Filosofia CRED despre parentalitate, împărtășită și de colaboratori, pentru asigurarea comunicării în diferite etape ale procesului, poate porni de la afirmațiile:

- competențele parentale sunt competențe învățate, nu înnăscute;
- fiecare părinte are abilitatea de a fi un bun părinte;
- fiecare părinte are abilități valoroase;
- fiecare părinte are nevoie și are dreptul la susținere, deși aceste nevoi sunt foarte diferite;
- nicio familie nu trăiește în izolare, iar părinții învață foarte mult unii de la ceilalți;
- fiecare copil e unic și fiecare familie diferită de alta. Nu tot ce dă rezultate într-o familie va funcționa și în alta;
- familiile trebuie să participe la conturarea propriilor programe de educație (adaptare după ghidul *Head Start Building Support*).

Recomandare

În implementarea oricăror cursuri pentru adulți, personalul CRED trebuie să fie pregătit pentru grupuri de cursanți foarte diferite din punctul de vedere al: vârstei, maturității, experienței educaționale, etniei, culturii din care provin, categoriei sociale, sexului, responsabilității față de familie, ocupației curente și responsabilității profesionale, gradului de încredere în sistemul de educație sau în instituție, gradului de implicare și disponibilitate de dedicare în activitatea copilului, precum și motivației proprii învățării sau stilului propriu de învățare. Încă din primul moment al interacțiunii cu adulții, dar, în special, cu părinții sau membrii familiei, personalul CRED e nevoie să exprime explicit și continuu principiul acceptării diferențelor individuale, în mod concret prin gama largă de activități propuse, prin materialele diverse, echipamentele folosite, precum și metodele de verificare adecvate.

Etapa a V-a. Evaluarea serviciilor

Se realizează prin:

- chestionare adresate participanților la curs;
- autoevaluarea programului de către personalul CRED.

Chestionarele pot cuprinde informații cantitative și calitative precum:

- activitățile oferite vin în întâmpinarea nevoilor diferite exprimate de părinți de vârste diferite, etnii diferite;
- activitățile sunt disponibile atunci când părinți au nevoie de ele (ex.: curs de prevenire a îmbolnăvirilor de gripă... în perioada timpurie – septembrie/octombrie);
- activitățile sunt concepute în formate care să ajungă la cât mai mulți părinți (atelieri directe de formare, materiale tipărite pentru a fi distribuite)?
- Fiecare activitate este evaluată de părinții participanți în forme scrise?
- Care sunt punctele tari ale atelierului? Ce s-ar putea îmbunătăți?

Recomandări

- realizarea unei mese rotunde cu reprezentanți ai agenției județene pentru ocuparea forței de muncă privind locurile de muncă disponibile și modul în care pot fi accesate;
- facilitarea organizării unor grupuri de suport pentru anumite categorii de părinți care experimentează aceeași problemă, de exemplu:
  1. grupuri-suport pentru tați singuri/mame singure cu mulți copii;
  2. grupuri-suport pentru părinții cu copii cu un anumit tip de nevoie specială;
- realizarea unor parteneriate cu alte organizații, agenții, în urma unor vizite, mese rotunde, proiecte comune;
- derularea unui audit privind oportunități de educație parentală;
- completarea ghidului CRED pentru acest serviciu.

Idei de bune practici

Preocuparea pentru educarea părinților este din ce în ce mai extinsă. Multe organizații nonguvernamentale au derulat și derulează continuu, împreună cu Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, prin inspectoratele școlare, programe pentru primul educator al copilului: părintele.

- „Disciplina înseamnă a învăța“, iar disciplinarea pozitivă reprezintă o soluție la îndemâna părinților interesați să-și dezvolte abilitățile parentale cu sprijinul specialiștilor. În campania intitulată „Educație fără violență“ desfășurată de Organizația „Salvați Copiii!“, unul dintre obiective a fost acela de a difuza informația prin intermediul unor materiale informative și cursuri/programe pentru părinți. Broșura pentru părinți intitulată *Ghid de disciplinare pentru părinți* se concentrează asupra însușirii de către copil a unui comportament sănătos și reprezintă un exemplu de document conceput cu scopul abilitării părinților pentru a construi disciplina. Un alt exemplu de publicație apărută în cadrul aceleiași campanii este și manualul de acțiune *Eliminarea pedepselor fizice și umilitoare îndreptate împotriva copiilor*. Acest manual de acțiune practică are scopul de a îndruma programele, angajații, partenerii „Salvați Copiii!“ și alte organizații în procesul de elaborare a strategiilor menite să pună capăt pedepselor corporale și umilitoare. Manualul include exemple de bune practici din diferite programe puse în aplicare în diferite țări, inclusiv cunoștințe și experiențe ale angajaților și partenerilor Alianței „Salvați Copiii!“ care lucrează în acest domeniu în întreaga lume.

- „Programul de educație a părinților“ inițiat și dezvoltat de Fundația „Copiii Noștri“ încă din 1998 cu asistența tehnică a Institutului Olandez pentru Îngrijire și Bunăstare și cu sprijinul financiar al Ambasadei Olandei în România a cuprins seminarii de formare de formatori, baza teoretică a proiectului constituind-o metoda „Educăm așa!“, care pune în valoare următoarele principii: implicarea directă a părinților în educația copilului, stabilirea de relații pozitive în interiorul familiei, prevenirea problemelor ulterioare și a disfuncțiilor în educația copilului care pot fi traumatizante atât pentru copil, cât și pentru părinți. Datorită impactului programului și implicării Ministerului Educației, Cercetării și Inovării, precum și faptului că a fost inclus în programele UNICEF referitoare la educația părinților, acest program a cunoscut o cuprindere fără precedent în rândul personalului de educație și al părinților.

- Pachetul de lucru „Sfaturi pentru părinți“ a fost publicat de Reprezentanța UNICEF în România, în cadrul Programului „Educație parentală în învățământul preșcolar“ și implementat de Fundația „Copiii Noștri“. Lucrarea, tipărită în 26 000 de exemplare, cuprinde broșuri ușor de înțeles și de folosit de părinți, cu idei practice atât pentru construirea unui comportament pozitiv al copiilor, cât și pentru oferirea de sprijin în procesul cunoașterii și acoperă teme precum: Recompense pentru copiii dumneavoastră?, Vreți să comunicați cât mai bine cu copilul dumneavoastră?, De ce se teme copilul meu de întuneric?, Vreți să aveți un copil disciplinat?, Cum să învățăm copilul să folosească toaleta?, Cum să prevenim accidentele?, Cum află copilul tainele științei din lumea înconjurătoare?, Cum să alegem jucăria potrivită?, Când poate copilul meu să-și poarte singur de grijă?

Resurse suplimentare

Resurse pentru conceperea programelor de educație parentală:

– Ghidul 7.

„Să construim împreună cei șapte ani... de acasă“

a. Capitolul 2.

„Cum devenim părinți?“:

2.1. Competențe și

responsabilități parentale

2.2. Cine ne ajută?

b. Capitolul 3.

„Fiecare copil este unic“

Parteneriatul grădiniță–

părinte (Chestionar)

– Ghidul 3.

„Noi premise ale educației timpurii în grădiniță“

c. Capitolul 10. Formular cu interesele familiei

• Înființarea de către UNICEF a centrelor de resurse pentru părinți (1993–1999) – în scopul „conștientizării părinților privind necesitatea acumulării mai multor cunoștințe, privind superioritatea interacțiunii și comunicării în procesul obținerii informațiilor necesare, precum și cu privire la faptul că experiențele acumulate și dialogul sunt instrumente de schimbare a atitudinilor“ – a dat, în spațiul grădinițelor, cu acordul Ministerului Educației, Cercetării și Inovării și al inspectoratelor școlare județene, un nou imbold derulării unor activități precum: „susținerea cursurilor de educație a părinților și introducerea conținuturilor în curriculum pentru formarea continuă a educatoarelor [...], organizarea unor activități și evenimente deschise pentru comunitatea locală, inițierea unor parteneriate locale și realizarea de proiecte de educație a părinților...“ (*Centrele de resurse pentru părinți în învățământul preșcolar*, p. 8).

II.3. Servicii de educație pentru copii

Care sunt reperetele acestor servicii?

Serviciile de educație pentru copii se referă, în fapt, la serviciile de educație remedială în a căror organizare și desfășurare se pot implica CRED.

Cu ce scop se realizează?

– dezvoltare de activități și programe, în vederea pregătirii tuturor copiilor pentru debutul școlarității, în special a celor care au depășit vârsta de 6 ani și nu au frecventat grădinița.

De ce sunt necesare aceste servicii?

Rata de înscriere a copiilor la grădiniță a crescut anual, conform datelor Institutului Național de Statistică, preluate în introducerea la „Curriculum pentru învățământul preșcolar 3-6/7 ani“, ca argument al progreselor pe care le-a făcut sistemul de învățământ românesc în ultimii ani. Cu toate acestea, încă remarcăm un procent semnificativ al copiilor de până la 7 ani necuprinși în instituții de educație timpurie.

În ce constau serviciile de educație pentru copii?

Servicii de recuperare pentru copii:

1. la intrarea în clasa I;

2. în școala/grădinița de vară.

Cui se adresează în principal (categoriile de beneficiari, direcți și indirecti)?

– părinți: pentru conștientizarea importanței stimulării în perioada timpurie;

– copii: pentru pregătirea debutului școlarității.

An școlar	Copii cu vârste între 3 și 6 ani	Numărul copiilor înscriși în grădinițe	Rata de înscriere (%)
1999–2000	945 333	616 313	65,2
2000–2001	925 001	611 036	67,1
2001–2002	912 440	616 014	67,5
2002–2003	885 898	629 703	71,1
2003–2004	886 205	636 709	71,8
2004–2005	883 812	644 911	73,9
2005–2006	867 923	648 338	74,7

Soluții de organizare

Organizarea acestui serviciu este dictată de particularitățile comunității în care CRED își desfășoară activitatea. Pentru evidențierea posibilităților de organizare, oferim două exemple de astfel de programe inițiate și derulate de organizații în comunități diferite.

Exemple de bune practici:

- În continuarea eforturilor pentru creșterea accesului la educația preșcolară și de pregătire pentru debutul școlarității, manifestat și prin proiectele cunoscute „Grădinița estivală” sau „Școala după școală”, se numără și proiectul „Toți la grădiniță, toți în clasa I”.

Proiectul, centrat pe educație remedială, a fost inițiat de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării – Direcția generală de învățământ în limbile minorităților, în parteneriat cu Fundația „Ruhama” din Oradea și implementat împreună cu inspectoratele școlare județene. Proiectul se desfășoară în 420 de comunități dezavantajate, cu pondere ridicată de romi, cu precădere în localități rurale și urbane mici (câte 10 localități în fiecare județ) și are ca obiectiv prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii în rândul copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 8 ani.

Proiectul a debutat în mai 2008 și se derulează până în decembrie 2009. Unul dintre rezultatele pe termen lung ale proiectului este constituirea unei rețele naționale a cadrelor didactice pentru educație incluzivă, ca rețea profesională și platformă pentru instruirea specifică și schimb de bune practici (pentru alte detalii, accesați www.ruhama.ro).

- Deși exemplul de mai jos nu este centrat pe vârsta de la naștere la 7 ani, el reprezintă o practică dezvoltată de „Salvați Copiii!” – România, Filiala Iași, prin proiectul „Școala mobilă – model alternativ de promovare a drepturilor copiilor străzii”, finanțat de Uniunea Europeană prin programul PHARE, derulat în perioada octombrie 2005–iulie 2006, în parteneriat cu Mobile School Belgia.

„Dacă tu nu poți veni la școală, vine școala la tine” – este principiul după care se ghidează școala

Avantajul școlii mobile îl constituie faptul că pot fi accesate comunitățile izolate, oferind posibilitatea de a lucra cu grupuri de copii din diferite zone ale orașului, precum și din comunele alăturate. Școala mobilă reprezintă, în același timp, soluția optimă pentru a lucra simultan cu un număr mare de copii.

No child is too young to be read to.

mobilă, un instrument educațional conceput pentru copiii străzii, adaptat tehnic și pedagogic la realitatea acestora. Copii care nu au fost niciodată la școală, copii care muncesc, copii care își petrec marea majoritate a timpului în stradă și sunt pe cale să abandoneze școala au acum ocazia să fie „școlari” și să recupereze lipsurile educaționale.

Dotată cu table mobile, conectate între ele, care pot fi pliate și utilizate cu ușurință în orice spațiu, școala mobilă permite realizarea unor activități prin terapia creativă, jocuri de rol, jocuri de socializare, discuții libere, menite să stimuleze participarea activă a copiilor și creșterea stimei de sine a acestora. Ei învață să scrie, să citească, să socotească, își pot forma deprinderi și abilități care să-i ajute să fie integrați școlar și social.

Sunt abordate diferite teme pentru conștientizarea pericolelor existente în mediul stradal (consumul de droguri, BTS, mijloace contraceptive, delinvența juvenilă etc.), dar și a drepturilor de care copiii trebuie să beneficieze. Instrumentele sunt foarte ușor de transportat și de asamblat.

Prin intermediul școlii mobile, în județul Iași s-a creat un nou model de educație alternativă, adaptat la realitatea stradală. Numai în septembrie 2007, din 120 de copii care au participat constant la activitățile școlii mobile, 12 au fost reintegrați școlar, 18 au înregistrat performanțe școlare, 80 au beneficiat de asistență socială, iar 21 nu au mai absentat de la școală.

- ALFABETIZAREA TIMPURIE se referă la procesul gradual, continuu de dezvoltare a capacităților de comunicare, și anume ascultare, vorbire, citit și scris. Dezvoltarea abilităților de comunicare încep încă din prima perioadă de viață și se continuă pe durata întregii vieți.

Copiii învață limbajul în același fel în care învață și despre alte experiențe, prin imitare, prin explorare și experimentare, prin încercare a unor idei în viața reală. Rădăcinile învățării limbajului la copii sunt adânc înfipte în mediul de îngrijire și de educație pe care îl asigură părinții.

Oportunitățile pentru dezvoltarea capacităților de comunicare ale copiilor se întâlnesc în mod natural acasă, în familie, în grupurile în care copilul socializează înainte de intrarea într-o instituție de educație timpurie. Copiii învață mai întâi să asculte și apoi să vorbească. Pe aceste abilități se construiesc ulterior cititul și scrisul. Fiecare achiziție ajută la câștigarea celorlalte. Învățarea limbajului este înrudit cu dezvoltarea cognitivă, ceea ce face din „capacitățile de comunicare prima aventură de cunoaștere” (Ghidul „*Earl Literacy in Head Start*”).

Pornind de la această argumentare, CRED se pot implica în sprijinirea părinților și a cadrelor didactice în programe de alfabetizare timpurie, prin promovarea, atât în rândul profesioniștilor, cât, mai ales, al părinților, a avantajelor lecturii la vârstă foarte mică. Unele dintre aceste avantaje pot fi enunțate și prin următoarele argumente:

- primele poezii, cântecele, cărțile din copilăria timpurie sunt reținute pentru mult timp după ce copiii depășesc preșcolaritatea. Și după mulți ani copiii continuă să le asocieze cu sentimente de dragoste și securitate;
- limbajul pe care copiii îl învață acasă, în familie, e strâns legat de cultura, tradițiile, valorile și atitudinile pe care le împărtășesc, de modul de a gândi, sentimentele, compania celorlalți.

În România, Asociația „Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice“ dezvoltă din 2002 programe și proiecte care vizează și pregătirea pentru citit și gândire critică de la vârste mici.
www.alsdgc.ro

Strategiile pe care adulții le pot utiliza pentru a stimula dezvoltarea alfabetizării timpurii la copii sunt foarte numeroase, dintre care enumerăm următoarele îndemnuri pe care CRED le pot transmite prin intermediul informărilor:

- a. Ascultă și discută cu copilul la orice vârstă!
  - Introdu în comunicare cântece și poezii scurte!
  - Joacă jocuri de tip „cucu-bau“!
  - Răspunde întrebărilor copilului!
  - Adresează copilului întrebări!
- b. Citește copilului la orice vârstă!
  - Citește cu copilul în fiecare zi!
  - Discută despre imaginile din cărțile de povești!
  - Lasă copilul să decidă ce să citești și pentru cât timp!
  - Citește cărțile preferate ale copilului de câte ori vă solicită acesta!
  - Citește cărți cu cuvinte și fraze care se repetă și pe care copilul le poate memora!
- c. Pune la dispoziția copilului cărți și materiale pe care să le exploreze!
  - Pune la dispoziția copilului materiale scrise pe care le poate explora în modalități diferite: reviste vechi, etichete, litere!...
  - Citește și scrie ceea ce vede copilul!
  - Cere copilului să te ajute să scrii o listă de cumpărături sau să scrie o felicitare unui prieten!
- d. Fii un model în comunicare!
  - Include copilul în conversație!
  - Describe ceea ce faci!
  - Ascultă cu atenție ceea ce inventează copilul!

II.4. Servicii de educație pentru comunitate

Care sunt reperetele acestor servicii?

CRED vor oferi servicii de educație pentru membrii comunității interesați de tematica abordată în cadrul cursurilor, seminariilor etc. Aceste servicii pot fi oferite sub forma unor cursuri dezvoltate pentru o anumită categorie profesională sau cu adresabilitate generală. CRED pot oferi servicii de educație pentru personalul diferitelor agenții județene care colaborează în serviciile de educație, protecție și îngrijire a copiilor mici, pentru personalul grădinițelor particulare contra cost, pentru personalul altor CRED, în cazul în care oferta de cursuri satisface nevoia de dezvoltare profesională a personalului CRED din alte orașe.

Serviciile de educație pentru comunitate pot lua diferite forme:

- CRED pot fi implicate în furnizarea de servicii către comunitate la nivelul informării și al rețelei de comunicare, în cazul în care CRED furnizează, prin diverse mijloace, informații despre programele și serviciile derulate la nivel comunitar (cursuri în derulare, posibilități de formare continuă sau reconversie profesională etc.). În acest sens, în cadrul campaniilor de informare și diseminare pot fi răspândite materiale informative, dincolo de cele produse și distribuite în mod special pentru scopul campaniei respective.
- CRED se pot implica în organizarea unor servicii în parteneriat cu alte organizații, centre, agenții, pentru a evita dublarea eforturilor și pentru a umple nevoile neadresate de comunitate (ex.: cursuri de informare pentru părinți sau alți membri ai comunității interesați de teme din domeniul sănătății și îngrijirii copilului, derulate împreună cu clinici de profil).
- CRED pot coopera cu alte două sau mai multe programe/organizații pentru derularea unor activități în comun, pentru a veni în întâmpinarea scopurilor/nevoilor individuale identificate, situație în care atingerea scopurilor depinde de modul în care resursele, informațiile, activitățile sunt împărțite de parteneri (cursuri de formare pentru personalul didactic din grădinițe particulare pe teme de interes, împreună cu experți din cadrul CCD, cursuri de limbi străine pentru adulți, alfabetizare digitală etc.).

Cu ce scop se realizează?

- creșterea gradului de conștientizare a membrilor comunității asupra problematicii educației timpurii;
- dezvoltarea personală a membrilor comunității prin cursuri de formare/perfecționare.

De ce sunt necesare aceste servicii?

În cadrul comunității, instituțiile de educație asigură educația copiilor, dar sprijină și preocuparea și nevoia adulților pentru perfecționare continuă și învățare pe tot parcursul vieții.

În ce constau serviciile de educație pentru comunitate?

1. Organizarea grupurilor de sprijin

Grupurile de sprijin reunesc persoane care se confruntă cu probleme similare. Membrii grupului sunt cei care se ajută unii pe alții să abordeze problemele care-i preocupă și să ajungă la diferite soluții. Grupurile de sprijin pot ajuta indivizii să-și recunoască punctele tari, calitățile, să-și dezvolte noi abilități, să localizeze resurse și să învețe într-un context bazat pe o atmosferă de prietenie și încurajare.

CRED pot organiza grupuri de sprijin pornind de la nevoile adulților din comunitate. De exemplu, pot fi organizate grupuri de sprijin ca surse de informare, de idei noi și creare de abilități specifice

pentru părinți preocupați de teme precum:

- dezvoltarea copilului;
- cum integrăm un copil cu CES în grupă;
- cum ajutăm copilul la teme;
- cum sprijinim copilul în grupul său.

La întâlnirile organizate în cadrul grupurilor de sprijin, într-un context în care se caută soluții la probleme reale, membrii grupului pot fi îndrumați de personalul CRED către alte servicii, precum cele de asistență juridică, terapie, consiliere.

Pentru a avea succes, funcționarea grupurilor de sprijin trebuie să se bazeze pe câteva elemente:

- definirea clară a scopurilor grupului, în urma exprimării, prin intermediul chestionarelor, a intereselor și nevoilor specifice;
- stabilirea regulilor de bază pentru organizarea și funcționarea întâlnirilor, de exemplu respectarea confidențialității și a opiniilor exprimate de participanți;
- recrutarea de către personalul CRED a unor persoane-resursă, pentru facilitarea discuțiilor;
- planificarea atentă a întâlnirii de către personalul CRED.

2. Dezvoltarea unui inventar al resurselor comunității, cu scopul menținerii în permanență a contactului cu alți furnizori de servicii din comunitate și al împărtășirii misiunii și obiectivelor CRED cu alți membri din comunitate, pentru a identifica noi modalități de susținere a eforturilor lor. Acest inventar trebuie să facă parte din baza de date construită de responsabilii cu serviciile de informare și diseminare din cadrul CRED.

La nivelul fiecărui județ, CRED trebuie să se familiarizeze cu activitatea desfășurată de instituții precum:

- instituțiile conexe inspectoratului școlar județean, anume:
  - casa corpului didactic;
  - centrul județean de asistență psihopedagogică;
  - cabinete logopedice interșcolare;
  - centrul regional pentru susținerea copiilor capabili de performanță;
- comisii de specialitate în cadrul consiliilor județene, anume:
  - comisia pentru asistență socială și sănătate;
  - comisia pentru cultură, învățământ și culte;
  - comisia pentru probleme economice;
  - comisia pentru urbanism, amenajarea teritoriului și protecția mediului;
  - comisia juridică;
- servicii publice în cadrul consiliilor județene:
  - direcția generală de asistență socială și protecție a copilului;
  - comisia pentru protecția drepturilor copilului;
  - direcția județeană pentru evidență a persoanelor;
- Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, care, la nivelul comunităților, organizează și susține diferite tipuri de servicii, anume:

- instituții de tip rezidențial, precum centre de plasament pentru copilul cu nevoi speciale sau sociale, centre de zi pentru copilul din comunitate, centre de formare profesională, centre de excelență;
- centre de îngrijire și recuperare de zi pentru copilul cu nevoi speciale;
- centre de îngrijire de zi pentru copilul din comunitate;
- alte tipuri de centre, cum ar fi: centre de primire în regim de urgență, centre maternale, centre de asistență și protecție a victimei traficului de persoane, centre zonale de consiliere și sprijin pentru părinți și copiii aflați în dificultate.

După identificarea instituțiilor din comunitate care se concentrează pe oferirea de servicii de educație, CRED pot determina instituțiile de interes pentru posibile colaborări. Acestea pot lua forma unor proiecte dezvoltate în comun, sau unor activități punctuale etc.

3. Identificarea organizațiilor care derulează proiecte în care pot fi implicați copiii de până la 7 ani și care oferă contextul pentru învățare, ca, de exemplu, Crucea Roșie, UNICEF, agenții care activează în domeniul sănătății, biblioteci, librării, muzee, case memoriale, reviste pentru copii. Din aceste proiecte, copiii pot beneficia în domenii precum: prevenția și asigurarea sănătății, primul ajutor, literatura pentru copii, activități de știință pentru copii, tradiții și obiceiuri populare.

Care sunt categoriile de beneficiari, direcți și indirecti?

- reprezentanți ai autorităților locale;
- părinți și copii;
- personal didactic al unor grădinițe particulare;
- membri ai comunității.

Soluții de organizare

Etapa 1. Evaluarea specificului comunității

Pentru a determina specificul propriei dvs. comunități, realizați o descriere a comunității locale în care vă aflați și cu care vă învecinați, urmărind:

- cum este organizată;
- cum funcționează;
- cine sunt liderii;
- care sunt resursele specifice;
- care sunt valorile dominante.

Determinați informațiile relevante pentru CRED, din perspectiva funcționării eficiente a comunității.

Etapa 2. Realizarea unei rețele de comunicare

Pentru aceasta, personalul CRED se poate reuni – împreună cu reprezentanți ai inspectoratului școlar, ai instituțiilor conexe ISJ, ai DJPDC, directori de instituții de educație timpurie,

reprezentanți ai ONG care activează în comunitate din perspectiva specificului ei, reprezentanți ai diferitelor agenții –, pentru a explora posibilități de a lucra împreună. În această fază inițială, posibili parteneri schimbă informații și propun idei de proiecte, împărțind îngrijorări, interese, nevoi și definindu-și expertiza.

Alte modalități de consultare a comunității pentru stabilirea intereselor localnicilor ar putea fi:

- întâlniri;
- scrisori de la școli, grădinițe;
- vizitele mediatorilor sanitari și școlari în comunitate;
- rețeaua de mentori PRET.

În acest fel, am putea spune că anunțarea publică a planurilor CRED reprezintă o modalitate de coeziune a comunității în căutarea traseului optim.

Etapa 3. Identificarea activităților în colaborare poate fi realizată pe baza răspunsurilor la următoarele întrebări:

- Care ar putea fi beneficiul CRED din acest parteneriat?
- Ce dificultăți anticipați în derularea parteneriatului (la nivelul comunicării, al coordonării, al colaborării)?
- Cu care organizații credeți că ați putea dezvolta un parteneriat solid? Ce fel de activități sunt derulate de aceste organizații?
- În derularea cărui tip de serviciu considerați că aveți cea mai mare nevoie de un partener?

Realizarea parteneriatului

Stabilirea ofertei pentru comunitate

Lansarea ofertei de cursuri se poate face de CRED în/prin:

- anunțuri publicate în incinta bisericilor;
- anunțarea liderilor formali și informal;
- postarea de afișe în comunitate, în instituțiile de educație, la primărie;
- transmiterea de scrisori către persoanele considerate grup-țintă în funcție de curs.

Transmiterea informației despre organizarea unor cursuri de interes pentru membrii comunității trebuie să fie însoțită de informații precise, precum:

- în ce perioadă urmează să se desfășoare cursul;
- unde va fi susținut;
- în ce interval de timp;
- care sunt costurile;
- de câți participanți este nevoie pentru constituirea unui grup;
- cine urmează să predea/conducă cursul;
- ce beneficii au cursanții;
- unde trebuie să se adreseze pentru înscrieri.

În organizarea cursurilor pentru comunitate sau în facilitarea organizării acestora, e recomandat ca personalul CRED să aibă în vedere posibilele obstacole (ex.: costul rechizitelor necesare cursului sau costul transportului), pentru a le putea depăși cu sprijinul altor agenți economici sau al unor instituții.

Desfășurarea activităților

Unul dintre aspectele important de anticipat în desfășurarea unui curs pentru membrii comunității se referă la organizarea mediului de învățare pentru adulți, știut fiind că rezultatele învățării sunt influențate de acesta. Nevoia de a explora diferite medii disponibile în comunitate pentru desfășurarea cursurilor propuse este adusă în atenția personalului CRED de caracteristicile mediului de învățare pentru cursantul adult:

- dispunerea mobilă a meselor și a scaunelor, care să corespundă modalităților de grupare/planificare concepute de către formatorul CRED;
- existența unui mobilier specific adulților, confortabil, ușor de manevrat, rezistent;
- existența unui spațiu personal;
- ajustarea grupului de cursanți și în funcție de dimensiunile sălii;
- existența permanentă a unor echipamente care să susțină activitățile de formare (TV, flipchart, tablă, casetofon);
- ornarea spațiului cu decoruri specifice (realizarea unui poster despre curs, a unor mesaje de întâmpinare, pentru stabilirea unei atmosfere necompetitive);
- existența unei tratații (apă, cafea) cel puțin la prima întâlnire.

Unele materiale pot fi obligatorii pentru fiecare întâlnire, ceea ce conduce pentru personalul CRED la stabilirea acestora și a mijloacelor de finanțare a lor (de exemplu, materialele consumabile pentru fiecare activitate pot fi donate de o firmă de papetărie din comunitate sau pot fi donate de membri ai comunității).

Etapa 4. Identificarea activităților pe care le pot realiza CRED

Etapa 5. Evaluarea

După un timp de la debutul funcționării, CRED pot analiza activitatea desfășurată în parteneriat cu alte organizații, folosind un instrument de tipul: EXERCITIUL DE EVALUARE PENTRU CRED.

Exercițiu de evaluare pentru CRED

Listați toate activitățile desfășurate de CRED în primul an de funcționare! Indicați și analizați ulterior în echipă nivelul de parteneriat dezvoltat de CRED în comunitate:

Domeniul și activitățile subsumate fiecărui domeniu	Activități desfășurate independent	Nivel de informare	Nivel de cooperare și coordonare	Nivel de colaborare
Domeniul sănătății și îngrijirii copilului (clinici de profil, pediatri, pedontolog). Exemplu de activitate: reprezentanți ai unor clinici stomatologice pentru copii distribuie în instituțiile de educație timpurie informări scrise pentru părinți și familii despre dentiția provizorie...				
Domeniul sănătății mintale				
Domeniul ocupării forței de muncă				
Domeniul protecției copilului				
Domeniul serviciilor publice (ex.: departamente ale poliției, agenții de protecție a mediului)				
Domeniul educațional (biblioteci, muzee, case memoriale...) Exemplu de activitate: realizarea unei întâlniri între un bibliotecar pentru copii și părinții cu copii care nu știu să citească (pot fi invitate și cadre didactice). Scopul întâlnirii poate fi acela de a discuta programul bibliotecii, serviciile care sunt disponibile în cadrul ei, activitățile pentru copii care sunt găzduite de biblioteca publică, dar, mai ales, de a educa părinții în legătură cu rolul lecturii la vârsta mică și impactul pe termen lung al relației dintre părinte și copil, construită prin intermediul cărții. Într-o astfel de întâlnire, se pot contura alte nevoi ale părinților, cărora biblioteca sau alte instituții de educație din comunitate, inclusiv CRED le pot răspunde în viitor.				

Temă de reflecție

Planificarea spațiului exterior al instituțiilor de educație timpurie – model de bune practici
Scopul unui astfel de atelier este acela ca participanții să propună modalități de design al mediului interior și exterior al instituției de educație timpurie, pentru a asigura securitatea și a promova creșterea și dezvoltarea copiilor. De asemenea, un astfel de atelier în care părinții și membrii comunității sunt implicați îi ajută pe aceștia să conștientizeze materialele și echipamentele care încurajează/stimulează progresul copiilor, dar și securitatea acestora.

Folosiți-vă imaginația, pentru a crea un spațiu exterior pentru joc care să ofere posibilități de stimulare a dezvoltării copiilor în domeniile fizic, cognitiv, social-emoțional, al limbajului. Exercițiul ar trebui să nu plece de la restricțiile de tip financiar, ci de la oferta de spațiu existent și care trebuie să fie aranjat astfel, încât să vină în sprijinul tuturor copiilor, respectând standardele de securitate și siguranță.

Schițarea planului spațiului exterior al instituției poate avea ca punct de plecare îndeplinirea câtorva criterii generale, nelipsite din spațiile destinate copiilor cu vârsta de la 0 la 7 ani:

- spațiul conține materiale naturale: pietre, copaci, iarbă, flori...;
- copiii pot desfășura o multitudine de activități: pot merge pe triciclete, trotinete, pot construi în nisip, se pot cățăra, se pot da în leagăn, pot citi sau picta, pot lovi sau arunca, pot sări sau pot juca diferite jocuri;
- există spații deschise, cu iarbă;
- există alei pentru plimbarea cu trotinetele;
- există un spațiu pentru depozitarea echipamentului de curte și a jucăriilor;
- există oportunități de joc, indiferent de nivelul abilităților copiilor;
- există spații umbroase și, altele, în soare etc.

Exemple de bune practici

– Puteți stabili la nivelul comunității relații de parteneriat între bibliotecile din localitate, eventual muzeele existente, cu scopul de a organiza în cadrul unei biblioteci un serviciu de împrumut al jucăriilor. În această inițiativă (practicată în multe comunități din SUA, dar și din țări nordice ale Europei), puteți coopera și părinți voluntari, școli... În aceste comunități, părinții sunt implicați în planificarea, derularea programului și evaluarea acestuia. Unii părinți pot participa la realizarea unei broșuri prin care să se anunțe deschiderea „centrului de împrumut pentru jucării“, a unui inventar al obiectelor disponibile pentru împrumut. Alți părinți pot lua parte, împreună cu biblioteca, la elaborarea unui regulament pentru un astfel de serviciu (cât timp se pot păstra, în ce condiții se înapoiază...).

Sugestii pentru reușita CRED

Așa DA

CRED oferă cursuri de formare/perfecționare pentru personal didactic, nedidactic, medical, tutori, bone, în funcție de nevoile acestora și specificul instituției de educație timpurie pe care le deservesc.

CRED stabilesc modul de desfășurare a serviciilor de educație parentală, luând în considerație particularitățile grupului, posibilitățile cursanților de a frecventa la orele și locurile stabilite.

CRED revizuieste anual programul de cursuri oferite personalului din instituțiile de educație timpurie și părinților și prospectează permanent piața, pentru a identifica noi cerințe.

CRED organizează forme de educație remedială, pentru a contribui la succesul debutului școlarității primare pentru toți copiii.

Așa NU

CRED oferă cursuri/seminarii/activități demonstrative doar personalului didactic.

CRED își planifică activități în cadrul serviciilor de educație parentală chiar dacă cei mai mulți dintre cursanții părinți nu pot frecventa.

CRED oferă de la an la an aceleași cursuri pentru părinți și personalul din instituțiile de educație timpurie.

CRED oferă cursuri remediale exclusiv sub forma grădinițelor de vară.

Listă de verificare

În secțiunea următoare, vă propunem o listă de verificare pentru desfășurarea serviciilor de educație/formare/perfecționare de către CRED. Lista cuprinde indicatori considerați semnificativi pentru acest serviciu, dar poate fi completată, cu sprijinul fiecărei echipe CRED, cu propuneri de indicatori adecvați situației particulare în care funcționează fiecare CRED.

Parcurgeți în echipa CRED lista de indicatori și marcați-i pe cei care se potrivesc situației din organizația dvs. Lista poate fi discutată de echipă atât în momentul planificării/derulării serviciilor, cât, mai ales, după un timp (ex.: un semestru) de la începerea activității. În acest caz, este util să discutați în echipă indicatorii care nu au fost marcați și să stabiliți dacă acest lucru va fi modificat în viitor.

Nr. crt.	Indicatorul (enunțul)	Da/Nu sau Realizat/Nerealizat
1.	CRED își desfășoară serviciile de educație/formare pe baza planificării operaționale a serviciilor, elaborată pornind de la nevoile de formare identificate.	
2.	Personalul CRED lucrează în echipă, în vederea implementării serviciilor de formare/perfecționare pentru resursele umane din grădinițe și pentru serviciile de educație parentală.	
3.	CRED contribuie la îmbunătățirea practicilor de educație ale personalului didactic și nedidactic din instituțiile de educație timpurie, prin organizarea unei varietăți de cursuri, seminarii, activități demonstrative, formare în echipe de profesioniști, precum și diseminarea informației prin intermediul publicațiilor de specialitate.	
4.	CRED se implică în extinderea/consolidarea abilităților cadrelor didactice de a-i sprijini pe părinți și a le dezvolta acestora competențele parentale.	
5.	În conceperea și implementarea serviciilor de educație parentală, CRED respectă unicitatea și specificul familiilor cărora li se adresează.	
6.	CRED organizează activități de formare/perfecționare și de educație parentală, folosind o varietate de metode de formare specifice adulților, pentru asigurarea participării acestora (înregistrări video, jocuri de rol, dezbateri, discuții în grup, simulare...).	
7.	CRED implică specialiști din domenii diverse (universități, ONG etc.) în proiectarea și realizarea activităților.	
8.	CRED implică voluntari: studenți în științele educației, jurnalism, asistență socială pentru promovarea ofertei de cursuri, pentru derularea și evaluarea activităților.	
9.	CRED utilizează o diversitate de canale și asigură coerența între activitățile de informare/diseminare și cele de formare.	
10.	CRED derulează activități prin care facilitează schimbul de experiență între formatori/practicieni/educatori debutanți.	
11.	Acolo unde nevoile comunității o impun, CRED se implică în organizarea și/sau derularea unor programe de educație remedială pentru copii care nu au frecventat grupe de educație timpurie.	
12.	CRED derulează activități care vizează componenta practic-aplicativă atât în domeniul formării inițiale, cât și al celei continue, pentru personalul didactic.	

Anexe ale capitolului II. Servicii de educație/formare/perfecționare

Anexa I Principiile educației pentru adulți și implicațiile pe care le au în procesul de formare

Principiul educației adulților

Adulții învață cel mai bine când percep că ceea ce învață răspunde nevoilor lor.

Adulții învață prin punerea în practică și prin implicarea activă în procesul de învățare.

Adulții au stiluri diferite, unice de învățare, ca și ritmuri diferite și din experiențe diferite.

Participanții adulți vin cu experiențe valoroase și cu abilități diferite în sesiunile de formare.

Implicații reflectate în planul de formare

– Identificarea nevoilor de învățare ale participanților și a ceea ce este mai important pentru ei;
– Oferirea spre dezbateri a unor situații de viață reală și plasarea accentului pe aplicabilitatea elementelor învățate în viața reală.

– Planificarea unor activități care necesită participarea activă din partea celor care învață;
– Organizarea în cadrul sesiunilor de formare a unor activități care îi implică pe participanți ca grup unitar: cu idei, atitudini, sentimente, prezență fizică.

– Utilizarea unei varietăți de tehnici de formare;
– Întreținerea unei atmosfere de lucru prin care sunt acceptate și respectate diferențele dintre participanți.

– Oferirea de posibilități pentru împărtășirea informațiilor de care dispun, de analiză a propriilor experiențe;
– Încurajarea participanților de a participa la discuții, de a-și susține propriile opinii, păreri, dezbaterile centrându-se pe idei.

Principiile educației adulților ghidează activitatea personalului CRED atât în cazul organizării și desfășurării serviciilor de educație pentru personalul grădinițelor, cât și în cele pentru părinți.

Anexa 2

Sugestii de teme de actualitate pentru cursurile de formare/perfecționare a personalului didactic

1. Cunoașterea copilului

Scop:

- identificarea factorilor care influențează dezvoltarea fiecărui copil;
- conștientizarea faptului că fiecare copil se dezvoltă în oricare domeniu în mod personal, iar aceste domenii sunt interconectate;
- observarea modului în care experiențe de învățare adecvate în perioada timpurie încurajează creșterea și dezvoltarea copilului.

Argumentarea actualității unui astfel de atelier:

- regândirea curriculumului educației în perioada timpurie, luând în considerație reperele fundamentale privind învățarea și dezvoltarea timpurie a copiilor de la naștere la 7 ani;
- necesitatea regândirii demersului didactic din perspectiva dezvoltării globale a copilului și construirea de servicii integrate pentru rezolvarea problemelor cu care se confruntă.

2. Crearea unui mediu al sălii de grupă care stimulează creșterea și dezvoltarea copilului

Scop:

- aranjarea mediului interior și exterior al sălii de grupă, pentru a asigura sănătatea, securitatea și a promova creșterea și dezvoltarea adecvată a copilului;
- selectarea materialelor și a echipamentelor care vin în întâmpinarea nevoilor de dezvoltare ale copiilor, în funcție de vârstă, experiență, abilități, interesele lor;
- asistarea părinților în crearea unui mediu adecvat copilului în familie, în selectarea și utilizarea jucăriilor și echipamentelor potrivite vârstei mici.

Justificare:

- organizarea mediului sălii de grupă pe centre de activitate/interes odată cu implementarea noului curriculum;
- promovarea experiențelor de învățare în contexte diverse: interior, exterior, activități extracurriculare.

3. Planificarea orarului zilei, a rutinelor și a tranzițiilor

Scop:

- planificarea unui orar zilnic echilibrat, care să reflecte nevoile individuale și de dezvoltare ale copiilor, în conformitate cu noul curriculum pentru educație timpurie 3-6/7 ani, aprobat prin OM nr. 5233 din 1.09.2008;
- revizuirea orarului zilnic, pentru fructificarea evenimentelor spontane și transformarea lor în activități de învățare;
- adaptarea orarului, rutinelor și tranzițiilor, pentru a veni în întâmpinarea nevoilor individuale ale copiilor;

- înțelegerea de către cadrele didactice a importanței momentelor de tranziție și a semnificației lor;
- asistarea cadrelor didactice în planificarea eficientă a tranzițiilor, prin:
  1. utilizarea unei abordări individualizate;
  2. respectarea programului individual de somn, masă;
  3. explicarea în detaliu copiilor a ce, când și cu cine urmează să se întâmple;
  4. demonstrarea modului în care se oferă atenție „unu la unu” copiilor care dovedesc dificultăți de gestionare a unor sentimente puternice (ex.: anxietate de separare);
- abilitarea cadrelor didactice de a discuta cu părinții modul în care orarul familiei, rutinele și tranzițiile din familie au implicații asupra dezvoltării copilului;
- abilitarea cadrelor didactice cu strategii de a-i învăța pe părinți cum își pot implica propriii copii în rutine, cu evidențierea beneficiilor asupra familiei ca întreg și asupra copilului.

Justificare:

- introducerea rutinelor și tranzițiilor în planul de învățământ ca activități de învățare;
- timpul îndelungat petrecut de copiii mici angajați în rutine și impactul pe care îl au asupra dezvoltării în diferite domenii.

4. Atelier de formare în perechi pentru cadrele didactice

Atelierul presupune frecvență în echipă (colegi/colege de grupă), cu scopul de a elabora planuri de acțiune pentru activitatea din sala de grupă, ulterior implementate împreună. Folosind fiecare plan de acțiune ca pe un punct de pornire, echipa/partenerii de grupă pot stabili întâlniri la intervale de timp, pentru a revizui modul în care planul este implementat. Ei pot discuta obstacolele întâlnite și pot folosi planul pentru a elabora soluții pe bază de *brainstorming*. Personalul CRED poate funcționa în acest tip de întâlniri ca facilitatori de discuție și aducând cu sine experiența altor grupuri moderate de el. Partenerii-pereche pot fi învățați să monitorizeze progresul pe care-l fac în aplicarea cunoștințelor despre dezvoltarea copilului când lucrează cu aceștia. Dacă ambii parteneri se simt confortabil cu această idee, ei pot observa pe rând activitatea celuilalt, pot face observații și acorda *feedback* pe baza observațiilor înregistrate. Aceste observații vor rămâne confidențiale și pot fi folosite numai în procesul îmbunătățirii activității celor doi colegi.

Anexa 3

Exemple de activități incluse în programe de educație parentală

1. Atelier de formare: Ce au nevoie să știe părinții pentru a fi părinți?

Scop: Participanții vor explora o scală extinsă de competențe și cunoștințe de care este nevoie ca părinte.

Introducere comună:

- Părinții au nevoie de acces la o varietate de tipuri de informație și abilități pe măsură ce copiii cresc.
- Fiecare părinte poate beneficia de posibilitatea de a învăța mai multe despre competențele parentale.
- Părinții învață despre parentalitate prin diferite modalități și din diferite surse.

Organizarea participanților în grupuri mici, după vârsta copilului:

De exemplu, părinții copiilor de la 0 la 18 luni au nevoie să știe despre:

- cum se schimbă un scuteț;
- cum se discută cu un neonatolog, cu un pediatru;
- cum îi învățăm pe antepreșcolari să vorbească;
- stadiile dezvoltării infantile;
- cum să găsești timp pentru tine cu un copil mic în casă...

2. Atelier de formare: Parentalitatea la diferite vârste: bunici sau adolescenți

În condițiile în care comunitatea din care CRED fac parte se confruntă fie cu situația copiilor crescuți de bunici – în condițiile plecării părinților în străinătate –, fie cu cea a creșterii numărului de nașteri în rândul adolescenților, CRED pot organiza ateliere de formare special pentru aceste grupuri.

Programele care asistă bunicii în creșterea nepoților folosesc strategii care includ:

- examinarea și revizuirea programelor de obținere a custodiei legale a copiilor;
- prezentarea teoriilor, ideilor noi, față de momentul în care bunicii și-au crescut copiii, pentru ajustarea practicilor parentale adecvate momentului.

Programele care au ca public-țintă mame adolescente pot alege ca subiecte ale atelierelor de formare:

- cunoașterea dezvoltării copilului;
- abilități pentru îngrijirea bebelușului și copilului mic;
- abilități interpersonale;
- susținere pentru continuarea/finalizarea școlarității și obținerea independenței financiare;
- formarea atașamentului.

Pentru a contracara ideea preconceptută că doar mamei adolescente îi revine răspunderea de a crește copilul, este important să avem în vedere serviciul de informare și diseminare, prin care CRED pot organiza campanii având ca grup-țintă elevi și studenți, ca viitori părinți. Dimensiunea de gen poate fi avută în vedere în mod explicit. În acest sens, pot fi utilizate campanii și informații furnizate de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați sau organizații nonguvernamentale. Pot fi realizate și colaborări cu organizații specializate în educație sexuală și contraceptivă, *planning* familial.

Anexa 3

Chestionar adresat părinților despre modalitățile în care pot și doresc să se implice în viața grădiniței

Dorim să lucrăm împreună! Experiența dumneavoastră este foarte importantă pentru noi și, mai ales, pentru copilul dumneavoastră!

Ne puteți acorda câteva momente din timpul dumneavoastră, pentru a ne răspunde unor întrebări?

1. Cum vi se pare ideea întâlnirilor periodice cu educatorii de la grupa la care este înscris copilul dumneavoastră?
2. Cu ce periodicitate credeți că ne vom putea întâlni (bifați răspunsul care vi se potrivește)?
  - a. o dată pe săptămână
  - b. o dată la două săptămâni
  - c. o dată pe lună
  - d. de câte ori este nevoie
3. Care credeți că ar putea fi subiectele acestor întâlniri?
  - a. modul de alimentație a copilului
  - b. activitățile pe care copilul le derulează la grădiniță
  - c. activitățile pe care le poate desfășura copilul acasă
  - d. nevoile dumneavoastră de informare
4. În afara acestor întâlniri, cum credeți că putem comunica (alegeți una sau mai multe variante)?
  - a. telefonic
  - b. prin intermediul unui caiet de corespondență
  - c. prin informări periodice
  - d. veți veni la grădiniță ori de câte ori sunteți solicitat

---

Evident, am utilizat doar câteva întrebări care pot avea relevanță pentru implicarea părinților în viața comunității din grădiniță. Putem utiliza mai multe întrebări, în funcție de ce anume urmărim.

5. Ce părere aveți despre vizitele educatorului acasă la dumneavoastră? Credeți că v-ar fi de folos?

---

6. Credeți că puteți participa la activitățile pe care le desfășurăm cu grupurile de părinți?

---

7. Vă gândiți la anumite activități care v-ar fi de folos în creșterea, îngrijirea și educarea copilului dumneavoastră? Care ar fi acestea?

---

8. Dacă avem alți părinți cu copii la noi în grădiniță care ar dori să beneficieze de experiența dumneavoastră profesională, ați fi dispus să participați la câteva întâlniri cu aceștia?

Noțiuni definitorii:

- Materiale didactice
- Materiale educaționale
- Materiale multimedia
- Publicații
- Rețea de comunicare

III. Servicii de dezvoltare de materiale educaționale

Care sunt reperetele acestor servicii?

Conceptul de materiale educaționale subsumează atât gama de materiale didactice adecvată în principal copiilor (precum jucării educative, planșe, instrumente, echipamente), cât și materiale informative, elaborate în scopul formării pentru grupuri-țintă diferite, în special pentru cadre didactice și părinți.

Cu ce scop se realizează?

Serviciile de dezvoltare de materiale educaționale urmăresc acordarea de sprijin în alcătuirea materialelor educaționale necesare activităților derulate cu părinții și copiii. Ele pot fi concepute ca surse de inspirație și exemple de materiale produse cu diferite scopuri, în condiții variate de editare și publicare, precum și adresându-se unor grupuri-țintă diferite.

De ce sunt necesare aceste servicii?

În sistemul de educație preprimară din România, se simte nevoia elaborării unor materiale educaționale (de tipul materialelor didactice) care să sprijine aplicarea noului curriculum pentru învățământul preșcolar și care reprezintă, în multe cazuri, inovații, nemaifiind produse până în prezent. De asemenea, multe materiale educaționale sunt destinate conștientizării cadrelor didactice, copiilor și, de multe ori, chiar părinților asupra semnificației concrete a unui mediu educațional incluziv. Totodată, atât resursele umane din instituțiile de educație timpurie, cât și familiile copiilor au nevoie permanentă de informare, în modalități cât mai accesibile, semnificative și care să răspundă unor stiluri de învățare foarte diferite.

În ce constau serviciile de dezvoltare de materiale educaționale ?

CRED se pot implica în concepere și realizare de:

1. Publicații

- cărți de specialitate;
- culegeri de bune practici;
- rapoarte;
- reviste;
- broșuri;
- fluturași.
- ghiduri;
- buletine informative;
- studii;
- cataloage;
- pliante;

Aceste publicații pot fi destinate părinților:

- fluturași pentru diseminarea informației esențiale pe o temă de interes, de exemplu despre încurajarea lecturii la vârste mici sau strategii pentru asigurarea tranziției lente de acasă în instituție;
- fluturași ce reflectă campania pe care o derulează CRED;
- pliante de prezentare a activității CRED și a serviciilor pe care acestea le derulează în comunitate;
- broșuri pentru părinți privind educația la diferite vârste în copilăria timpurie (de la naștere la 18 luni, perioada antepreșcolară: 18–36 de luni, preșcolăritatea mică, pregătirea familiei pentru intrarea copilului în clasa I);
- culegeri de articole pentru părinți (vezi Anexa 2, de la sfârșitul capitolului);
- cataloage cu materiale educaționale specifice vârstei mici;
- cataloage cu baze de date privind serviciile din comunitate/la nivel național;
- fișe rezumative de susținere a desfășurării activităților de învățare în mediul familial, în vederea sprijinirii copiilor în activitatea de învățare (vezi Anexa 4, de la sfârșitul capitolului).

Unele dintre publicații pot avea drept public-țintă cadre didactice:

- fluturași pentru anunțarea cursurilor de formare/perfecționare;
- buletine de informare care acoperă o anumită perioadă (semestrial);
- reviste pe teme profesionale;
- studii realizate în urma unor cercetări;
- rapoarte după încheierea unor studii, cercetări;
- suporturi de curs cu materiale specifice activităților de formare;
- materiale educaționale tematice, pe teme precum: promovarea diversității, implicarea părinților în educația timpurie.

Conceperea acestor materiale se bazează pe colaborarea dintre CRED, prin personal propriu și universități, organizații nonguvernamentale, alte instituții de învățământ din țară și străinătate cu expertiză în domeniul educației timpurii. Materialele pot fi prezentate și valorificate în cadrul comisiilor metodice, prilejuri cu care personalul CRED poate oferi recomandări privind conceperea și extinderea utilizării lor.

2. Date fiind constrângerile de tip material, dar și viteza cu care circulă informația, CRED se pot implica în realizarea unor publicații electronice:

- realizarea unei rețele de comunicare prin internet: forum de discuții, platformă de discuții;
- realizarea unor publicații *on-line* despre activitatea fiecărui CRED;
- realizarea unor ghiduri de bune practici *on-line*;
- realizarea unor biblioteci virtuale cu materiale didactice (fotografii din instituțiile de educație timpurie pe diferite teme, de exemplu amenajarea mediului fizic, accesibilizarea mediului pentru copii cu CES etc.).

Rolul CRED

CRED se pot implica în promovarea unor astfel de instrumente ca sursă de inspirație pentru cadrele didactice sau ca mijloace didactice pentru valorificarea timpului de învățare al copiilor și de pregătire a activităților din perspectiva personalului didactic.

3. Materialele audio-video reprezintă instrumente foarte importante de formare/perfecționare a resurselor care lucrează în domeniul educației timpurii. În acest sens, CRED se pot implica în realizarea unei biblioteci cu casete video, DVD-uri care să însoțească suporturile de curs, în scopul ilustrării vizuale a practicilor prezentate.

4. Materiale educaționale pentru activitățile de la grupă

Această categorie de materiale poate cuprinde atât materialele de învățare care susțin implementarea noului curriculum, implicit stimularea dezvoltării copilului în diferite domenii ale dezvoltării, cât și jocurile și jucăriile ce pot fi confecționate și a căror contribuție este fundamentală în evoluția copilului.

Idei de bune practici

De exemplu, noul curriculum pentru învățământul preșcolar (OM nr. 5233 din 1.09.2008) promovează, în cadrul activităților de dezvoltare personală, întâlnirea de dimineață drept instrument de cunoaștere și autocunoaștere a copilului și drept context adecvat pentru realizarea coeziunii în cadrul colectivului de copii. Pentru desfășurarea întâlnirii de dimineață, educatoarele care aplică metodologia alternativă *step by step* obișnuiesc să folosească panouri prestructurate, pentru a exersa cu copiii concepte legate de calendarul naturii, panouri intitulate „Totul despre azi” (de exemplu, exersarea succesiunii zilelor din perspectiva adverbilor de timp „ieri”, „azi”, „mâine”, stabilirea datei, cunoașterea zilelor săptămânii, a lunilor anului și a anotimpurilor, asocierea caracteristicilor meteorologice cu simboluri specifice). Alte elemente specifice întâlnirii – introducerea unui mesaj al zilei, stabilirea copiilor prezenți și a celor absenți, asocierea cu numele lor, dar și consolidarea numerației, valorizarea sărbătorilor zilei sau a evenimentelor speciale – se regăsesc pe un alt

panou, ce se completează zilnic împreună cu copiii.

În anumite comunități, CRED se pot implica în organizarea – cu părinți voluntari sau pentru părinții copiilor din localități defavorizate – a unor ateliere de realizare de jucării. În ordine cronologică, grupul se poate concentra, cu ajutorul personalului CRED, asupra:

- conștientizării particularităților de vârstă ale copiilor;
- definirii jucăriei adecvate în funcție de vârstă, valorile promovate de părinți, specificul comunității;
- proiectării/desenării jucăriilor;
- alegerii materialelor pentru realizare;
- realizării lor;
- realizării unor reclame pentru a-i convinge pe alții să cumpere sau să realizeze o jucărie;
- conștientizării efectelor pe care le poate avea jocul cu jucăria asupra dezvoltării;
- elaborării și distribuirii de liste cu caracteristici ale materialelor/jocurilor adecvate din perspectiva dezvoltării copilului.

Idei de bune practici

Unele CRED pot oferi un astfel de atelier de confecționare de jucării noi din materiale reciclabile fie părinților, fie cadrelor didactice și părinților. Discuția cu părinții trebuie să pornească de la faptul că utilitatea unei jucării și impactul acesteia asupra dezvoltării copiilor nu sunt corelate cu costurile ei.

Un curs de formare continuă desfășurat de CEDP pentru educatoarele formatoare din grădinițele-model de *training* pentru alternativa educațională *step by step* a colectat experiențele acestora privind jocurile și jucăriile pe care le putem confecționa cu ajutorul copiilor, al familiilor și comunității acolo unde resursele financiare nu permit achiziția continuă de jocuri și jucării noi. Creativitatea și dăruirea atât a educatoarelor, cât și a părinților care au contribuit la punerea în practică a ideilor s-au concretizat într-o culegere de astfel de materiale – sursă de inspirație pentru instituțiile de educație timpurie cu preocupare pentru stimularea copiilor sau cele dezavantajate material. CRED se pot implica în elaborarea unor resurse asemănătoare sau în promovarea ideii la nivelul comunității. Și părinții pot beneficia de astfel de idei, mai ales că, de multe ori, doresc să se joace împreună cu copiii lor, dar nu știu cum să o facă și, mai ales, ce rol poate avea un joc simplu cu marionete sau zgomotul produs de o jucărie muzicală. Anexele privind planul de confecționare a unor astfel de jucării vin atât în sprijinul CRED de a organiza un astfel de atelier, cât și al educatoarelor de a realiza și de a difuza în rândul familiilor aceste informații. (Anexa 5, p. 84)

Notă: Listele de caracteristici ale materialelor adecvate dezvoltării copilului ar trebui să fie suficient de generale și să se aplice tuturor materialelor pe care copiii le utilizează în copilăria timpurie. După unii autori, o jucărie, un material trebuie considerate adecvate dezvoltării dacă

îndeplinesc majoritatea criteriilor:

- reflectă cultura grupului etnic și a comunității copilului și a familiei;
- este robust, în stare bună, neted;
- are dimensiuni adecvate copiilor cărora le este destinat;
- poate fi utilizat în moduri diferite;
- poate fi utilizat de copii aflați în

stadii diferite ale dezvoltării;

- reprezintă o provocare pentru copii, fără să le creeze frustrări;
- rămâne interesant pentru copii pentru o perioadă de timp;
- poate fi cumpărat sau confecționat acasă (*Enhancing Children Growth and Development*, p. 48).

Listă de verificare

Nr. crt.	Indicatorul (enunțul)	Da/Nu sau Realizat/Nerealizat
1.	CRED elaborează prin personal propriu și cu sprijinul altor profesioniști (experți și practicieni) publicații de specialitate cu apariție ocazională, semestrială sau anuală, tipărite sau <i>on-line</i> .	
2.	CRED asistă cadrele didactice în producerea/realizarea unor materiale didactice pentru implementarea noului curriculum preșcolar, prin facilitarea difuzării produselor realizate.	
3.	CRED se implică în realizarea unei rețele de comunicare prin internet pentru profesioniștii care lucrează în domeniul educației timpurii și pentru părinții interesați.	
4.	CRED sunt interesate să realizeze o bibliotecă cu materiale audiovizuale, cuprinzând înregistrări ale activităților la grupe, ședințe cu părinții, ședințe pentru stabilirea PEI etc., în scopul utilizării în activitățile de formare derulate.	
5.	CRED sunt interesate să colecteze exemple de materiale educaționale sau fotografii ale materialelor educaționale elaborate, jucării confecționate sau fotografii ale acestora, în scopul difuzării ideilor în rândul celor interesați.	
6.	CRED utilizează canale de comunicare variate și adecvate tipurilor diferite de public pentru promovarea materialelor educaționale stimulative, funcționale și adecvate vârstei copiilor cu care/pentru care se folosesc.	
7.	CRED construiesc parteneriate cu alte instituții și organizații, pentru elaborarea și livrarea serviciului de dezvoltare de materiale educaționale.	
8.	CRED solicită în permanență <i>feedback</i> din partea beneficiarilor acestor servicii, pentru revizuirea și îmbunătățirea lor.	
9.	CRED mențin permanent legătura cu instituțiile partenere și potențialii colaboratori, prin realizarea unui schimb permanent de publicații și participare la activități/evenimente.	
10.	În realizarea publicațiilor și a materialelor, CRED valorifică în mod constant informațiile obținute pe diferite canale, precum și ideile tuturor colaboratorilor.	

Anexe ale capitolului III. Servicii de dezvoltare de materiale educaționale

Anexa I

Părinții copiilor care se înscriu în clasa I *Step by Step* pot descărca de pe internet (www.stepbystep.ro) broșura *Copilul meu merge la școală*.

Anexa 2

De foarte multe ori, cadrele didactice promovează idei importante în rândul părinților prin intermediul întâlnirilor cu aceștia, dar foarte multe aspecte valoroase care țin de educația copiilor au loc în relație directă, în timpul activității de zi cu zi din sala de grupă. De aceea, CRED pot organiza, cu sprijinul cadrelor didactice, realizarea unor culegeri de articole *on-line* pentru părinți, care să sprijine înțelegerea educației timpurii de către aceștia.

Iată un exemplu de astfel de posibil articol care are ca scop extinderea înțelegerii din partea familiilor a ceea ce înseamnă dezvoltarea musculaturii grosiere (a mușchilor mari) prin joc:

Dezvoltarea mușchilor mari

Alergarea, săriturile în lungime, cățărutul, aruncarea, săriturile cu coarda, zburdatul și menținerea echilibrului sunt mișcări naturale ale copiilor, dar aceștia au nevoie de posibilități multiple de practicare a lor. Aceste activități de motricitate grosieră reprezintă o parte importantă a vieții copiilor în instituția noastră.

Prin aceste experiențe, copiii exersează abilități de mișcare fundamentale, care-i ajută să-și dezvolte stima de sine și simțul competenței în domeniul fizic.

S-ar putea să ne vedeți că ne mișcăm precum șerpii, pisicile, urșii, dinozaurii sau broaștele. De multe ori, ne mișcăm cu ajutorul muzicii – uneori, ne scuturăm pentru a ne elibera de tensiuni, alteori sărim doar pentru bucuria de a sări.

Ne dorim pentru copiii noștri să fie pregătiți din punctul de vedere al dezvoltării fizice, deoarece este o parte foarte importantă a sănătății lor. De asemenea, știm că cel mai bine aceștia învață când sunt sănătoși și într-o stare fizică bună.

Încurajați mișcările și jocurile copiilor la locurile de joacă!

Supravegheați copiii, fără a fi excesiv de protectivi!

Jucați-vă și dvs. cu copilul – va fi mândru de ceea ce poate face, dar și de dvs.!

Vă propunem un exemplu de **Broșură pentru părinți** despre educația preșcolară a copiilor într-o instituție de educație timpurie, ca să puteți vedea atât structura unei astfel de lucrări, cât și câteva exemple oferite părinților într-un limbaj accesibil, prietenos.

Notă: Structura și exemplele oferite se referă la curriculumul, programul și organizarea activității într-o instituție de educație timpurie din Statele Unite ale Americii, așa cum sunt descrise în lucrarea *A Parent's Guide to Preschool* (Diane Trister Dodgem, Joanna Phinney, Teaching Strategies, Inc. Washington DC, 2002).

Anexa 3

Introducerea cuprinde ce-și doresc de obicei părinții de la copiii lor la această vârstă, ca sinteză a aspectelor care trebuie să constituie și preocuparea instituției de educație:

„Îți dorești ca și copilul tău să se înțeleagă bine cu ceilalți? Să se descurce la școală? Să știe să citească corect? Să rezolve probleme de matematică? Să vorbească și să scrie corect? Să fie creativ? Să ia decizii? Să-și dezvolte aptitudini fizice? Să învețe în mod corect? Să fie încrezător și respectuos? Să-i placă să învețe?“ (p. 3)

Prezentarea scopului programului educațional din instituție – program care-i învață pe copii să aibă succes la școală și în viață.

Prezentarea scopului broșurii pentru părinți, astfel încât părinții să înțeleagă ce este curriculumul preșcolar și modalitățile prin care se poate colabora, în vederea ajutorării copilului de a dobândi capacități și atitudini utile și valoroase pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Cum învață preșcolarul tău? cuprinde prezentarea modalităților de învățare la vârsta preșcolară (joc, experiment, experiență directă cu materiale).

Scopul curriculumului nostru explică obiectivele instituției în ce privește dezvoltarea copiilor:

„Cele mai importante scopuri ale curriculumului nostru sunt ca între copii să existe înțelegere și să devină învățacei entuziaști. Ne dorim ca ei să devină copii independenți, încrezători, curioși, care pot coopera bine cu ceilalți. Le aratăm cum să învețe, nu numai ca preșcolari, ci de-a lungul întregii vieți. Curriculumul nostru are obiective în toate domeniile de dezvoltare:

– social-emoțional: ajutăm copiii să-și dezvolte independența, încrederea în sine, autocontrolul, să urmeze reguli și rutine, să-și facă prieteni și să învețe ce înseamnă să facă parte dintr-un grup;

– psiho-motric: îmbunătățim aptitudinile fizice, echilibrul, abilități precum alergare, sărituri, aruncare și prindere, dar încurajăm și folosirea mușchilor mici, prin sarcini precum: încheierea și descheierea nasturilor, desen, scriere, decupare;

– cognitiv: să dobândească noi aptitudini în gândire, cum ar fi abilitate în rezolvarea problemelor, adresarea întrebărilor, logică în gândire, să sorteze, să clasifice, să compare, să numere și să folosească materiale ajutați de imaginație, pentru a arăta ce au învățat;

– limbaj: să folosească cuvinte pentru a comunica cu ceilalți, să asculte și să participe la conversații, să recunoască litere și cuvinte și să înceapă să scrie cu un scop.

De ce **aptitudinile sociale și emoționale** sunt atât de importante reprezintă o secvență care introduce părinții în înțelegerea conceptelor de „încredere în sine“, „stimă de sine“ și „autocontrol“, ca elemente pe care se bazează dezvoltarea integrală a copilului și la consolidarea cărora trebuie să participe deopotrivă familia și instituția de educație.

Ce învață copiii în grădiniță prezintă categoriile de activități din perioada preșcolară. Vom exemplifica în ce modalitate pot lua părinții contact cu obiectivele domeniului de învățare și modul în care li se prezintă dezvoltarea abilităților specifice prin intermediul matematicii:

Ce poate face copilul tău	Ce am putea spune noi	Ce abilități matematice va învăța copilul tău
Înșiră mărgelile după un model: roșu, galben, albastru; roșu, galben, albastru.	„Tocmai ai pus o mărgelă galbenă pe sfoară. Cum decizi ce urmează?“	Așezarea și repetarea după model.
Sortează și organizează obiecte precum forme colorate, frunze și capace.	„Care grup conține mai multe? Să le numărăm și să vedem.“	Organizarea și compararea informației. Numărare.
Urmează instrucțiunile unei rețete folosind imagini, linguri de măsurat și cești.	Câte cești de făină ne trebuie? Ce spune rețeta că trebuie să facem la pasul 3?	Măsurarea.
Construiește un gard din piese pentru animalele din plastic.	Văd că ai construit un gard pentru siguranța animalelor tale. Ai făcut un dreptunghi.	Recunoașterea și învățarea formelor geometrice.
Organizează o colecție de chei în două grupuri: mici și mari	Ai observat că avem chei de diferite mărimi. Le poți ordona într-un rând, de la cea mai mică la cea mai mare?	Așezarea obiectelor într-o ordine logică.

Cum învață copiii în grădiniță. Capitolul arată prin argumente și exemple că fiecare moment al zilei petrecut de copii în instituția de educație, dar și mediul fizic în general sunt ocazii de învățare. Modul în care se organizează sala de grupă, succesiunea activităților, programul zilnic, jocul în interior sau în aer liber – toate sunt contexte din care copiii își pot însuși cunoștințe noi, își pot exersa abilitățile, pot deprinde anumite comportamente și atitudini de la toți cei cu care interacționează.

Ce învață copiii acasă este un capitol care-i abilitază pe părinți să desfășoare acasă, într-un context firesc, sigur și securizant pentru copil, activități simple, în care vor putea să valorifice ce au învățat copiii la grădiniță, dându-le ocazia să-și transfere abilitățile în contexte noi și să-și consolideze astfel propria învățare.

Ghidul citat propune extinderea învățării copiilor cu contribuția părinților în fiecare dintre domeniile de studiu. Mai jos, exemplificăm sugestiile oferite părinților în domeniul limbii și al comunicării, precum și al științei:

Când tu și copilul tău...	Ai putea spune...	Asta îl ajută pe copil...
Citiți cărți împreună	„Despre cine este vorba în această poveste? Ce crezi că se va întâmpla mai departe? Te-ai simțit vreodată așa? Acum, este rândul tău să-mi spui povestea.“	Să învețe cuvinte noi. Să înțeleagă ce s-a citit. Să exprime idei și sentimente.
Vorbiți despre ce s-a întâmplat în timpul zilei și, împreună, inventați o poveste.	„Mă întreb dacă s-a întâmplat ceva azi la școală care te-a făcut să zâmbești. Povestește-mi!“	Să rememoreze evenimentele, să folosească limbajul pentru descrierea ideilor și evenimentelor, să învețe că pentru părinți școala este importantă.
Observați semnele de pe stradă și de la magazine și discutați despre semnificația lor.	„Vezi semnul acela roșu? Spune că trebuie să ne oprim. Toate mașinile, autobuzele și camioanele se opresc la acest semn. Să vedem dacă poți găsi încă un semn ca acesta.“	Să învețe despre cuvintele scrise și despre semnificația lor. Să învețe că citirea este importantă în lumea reală.
Găsiți litere din numele copilului tău pe diferite recipiente/ etichete.	„Holly, vezi vreo literă cunoscută pe această cutie de cereale?“	Să recunoască și să numească anumite litere.

Sau:

Când tu și copilul tău...	Ai putea spune...	Asta îl ajută...
Pregătiți mâncăruri simple, cum ar fi pâine prăjită, clătite sau ouă ochiuri.	„Privește cât de moale este oul acum! Ce crezi că se va întâmpla după ce îl punem în tigaia încinsă?“	Să observe cu atenție. Să observe cauza și efectul. Să descrie cum evoluează lucrurile. Să facă presupuneri.
Priviți împreună fotografiile familiei	„Să ne uităm la câteva poze mai vechi ale tale. Aici, ești tu când erai mai mic. Ce poți face acum și nu puteai face atunci?“	Să descopere cum se schimbă oamenii în timp.
Faceți o plimbare și strângeți semințe și frunze	„Mă întreb de ce unele frunze sunt verzi, iar altele galbene. Ce observi la această frunză? Cu ce este diferită față de alte frunze pe care le-am găsit?“	Să învețe despre istoria familiei.
Găsiți litere din numele copilului tău pe diferite recipiente/ etichete.	„Holly, vezi vreo literă cunoscută pe această cutie de cereale?“	Să observe și să descrie. Să înțeleagă viața plantelor.

Anexa 4. Despre transporturi

Stimați părinți,

Proiectul pe care-l încep copiii dvs. de 6-7 ani și pe care îl vor parcurge timp de două săptămâni poartă numele „Cum se mișcă...“ Pentru a fi partenerii noștri în acest proiect, vă prezentăm care sunt obiectivele noastre și în ce fel puteți susține copiii pe drumul cunoașterii.

Echipa de educatori

De ce să învățăm despre mijloacele de transport?

Proiectul „Cum se mișcă...“ introduce copiii în lumea diferitelor mijloace de transport și a tehnologiilor aferente acestora, în scopul înțelegerii rolului pe care-l joacă acestea în viața noastră. Transporturile îi introduc pe copii în diferite medii de viață (terestru, acvatic, aer), dar și în lumea meseriilor sau a modului în care au evoluat domeniile precum comerțul sau turismul.

Copilul dvs. își îmbogățește cunoștințele despre:

- modalitățile prin care putem călători pe uscat, pe apă sau prin aer;
- diversele forme de transport și motivele pentru care sunt folosite;
- modul cum au evoluat transporturile, de la invenția roții la navetele spațiale;
- diverse profesii.

Pe parcursul proiectului, copilul dvs. vă poate povesti despre ce a lucrat în sala de grupă:

- mijloacele de transport: roabă pentru transport, căruțe, mașini, folosind materiale diferite: legume (cartofi), fructe (nuci) sau piese mici de construcție (de tip lego);
- călătoriile oamenilor cu avionul și cum se confecționează elicoptere și avioane din hârtie;
- cum se transportă pe apă diferite mărfuri sau despre cum călătoresc pasagerii pe apă;
- cum se pot construi podurile pentru a susține trecerea diferitelor vehicule.

Pe parcursul proiectului, copilul dvs. vă poate povesti despre activitățile speciale din grădiniță:

- o plimbare de la grădiniță până în parcul orașului, pentru a studia mijloacele de transport întâlnite.

Vocabularul pe care-l vom exersa cuprinde: transporturi, ambarcațiuni, vehicul, motor, combustibil, vapoare, elicopter, navetă spațială...

Ce puteți face acasă:

- Când vă plimbați cu mașina, discutați cu copilul despre mijloacele de transport întâlnite, denumiți-le, numărați-le pe cele mai deosebite (tramvaie, trenuri...). Discutați ce transportă și ce combustibil funcționează.
- Puteți face o vizită până în gara din localitate sau, când mergeți cu copilul la gară, discutați despre: casa de bilete, costurile pentru călătorie, meseria de mecanic/conducător de tren, controlor.

- Discutați despre excursiile/călătoriile în care ați fost plecați împreună. Cu ce ați călătorit? De ce? Ajutați-l pe copil să vă povestească despre toate mijloacele de transport cu care a călătorit. S-ar putea să aibă nevoie să privească fotografiile din excursie pentru a-și aminti. Puteți să-l încurajați să deseneze vehiculele respective.

Cum ne puteți ajuta?

- Puteți să ne însoțiți în plimbarea prin oraș care va avea loc în ziua de joi, ora 10.
- Dacă lucrați în domeniul transporturilor, vă invităm să vorbiți copiilor despre meseria dvs. Vă rugăm să ne anunțați disponibilitatea dvs. de timp pentru ca această întâlnire a copiilor cu o „persoană-resursă“ să poată fi pregătită împreună cu echipa de educatori. Vă mulțumim.
- Dacă aveți alte idei pentru extinderea cunoașterii copiilor în acest proiect, așteptăm sugestiile dvs.

Anexa 5. Realizare de materiale educaționale: jucării, jocuri

1.

Vârsta adecvată	3-6 ani
Propunător	Educatoare de la Grădinița <i>Step by Step</i> nr. 3 din Tulcea
Denumire	Jucăria zgomotoasă
Realizator	Echipa de educatori și copii de 5-6 ani
Materiale necesare	două cutii din plastic boabe de grâu benzi de hârtie decorată cu ceracolor un mâner din lemn bandă adezivă autocolant aracet foarfece
Etape de realizare	– Se decorează hârtia cu ceracolor, apoi se lipește cu aracet pe cutiile de plastic. – Se decupează cu foarfece ambele cutii, pentru a putea fi introdus mânerul din lemn. – Se introduc semințele de grâu într-o cutie, iar cealaltă se suprapune și se fixează cu bandă adezivă.
Instrucțiuni suplimentare	Părțile decupate trebuie să coincidă, formând un orificiu pentru introducerea mânerului, care apoi se fixează cu o bandă circulară de autocolant. Mânerul trebuie confecționat din lemn șlefuit.
Accesorii suplimentare	Boabele de grâu pot fi înlocuite cu semințe de porumb, de floarea-soarelui, orez sau sâmburi de fructe. Cutiile de plastic pot fi îmbrăcate în blăniță textilă sau în alte materiale textile viu colorate.
Utilitatea jucăriei	Jucăria poate fi utilizată ca instrument muzical pentru diferențierea sunetelor și jocurilor ritmice.
Valențe educative	Dezvoltarea acuității senzoriale. Dezvoltarea simțului ritmic.

2.

Vârsta adecvată	3-7 ani
Propunător	Educatoare de la Grădinița <i>Step by Step</i> nr. 22 din Botoșani
Denumire	Lațul fermecat
Realizator	Copiii
Materiale necesare	– Tuburi de carioca folosite (minimum 50), diferit colorate. – Gută pentru pescuit sau sârmă foarte moale
Etape de realizare	Se înșiră pe gută sau pe sârmă tuburile de carioca folosite
Instrucțiuni suplimentare	Se recomandă alternarea culorilor, realizarea unor <i>pattern</i> -uri
Accesorii suplimentare	

Utilitatea jucăriei	Pe o suprafață plată, copiii realizează diferite forme: contururi de animale, plante, flori, oameni, păpuși, mijloace de locomoție, forme de relief, cifre, litere... Jucăria poate fi folosită în oricare dintre centrele de activitate/interes, dar și acasă.
Valențe educative	Dezvoltarea acuității senzoriale. Dezvoltarea simțului ritmic.

3.

Vârsta adecvată	3-6 ani
Propunător	Grădinița <i>Step by Step</i> nr. 13 din Târgoviște
Denumire	Animale-mănuși pentru teatrul de marionete
Realizator	Educatoare, bunici
Materiale necesare	Fire din PNA de diferite culori, specifice animalelor care urmează a fi realizate. Nasturi. Fundițe.
Etape de realizare	Se tricotează o mănușă astfel: pe 40 de ochiuri, se lucrează un patent de 5 cm, apoi se continuă cu lucrul pe față încă 10 cm. Se împarte lucrul în două părți, pentru realizarea gurii. Jumătatea ochiurilor se lasă în așteptare și se continuă cu celelalte, scăzându-se câte un ochi pe o parte și pe alta, până se ajunge la 10 ochiuri. Se reia lucrul cu ochiurile lăsate în așteptare, scăzându-se câte un ochi pe o parte și pe alta, până se ajunge la 12 ochiuri. Separat, se tricotează partea din interior a gurii, astfel: se începe lucrul de la 6 ochiuri și se crește cu câte un ochi pe o parte și pe alta 5 cm, după care se scade câte un ochi pe o parte și de alta 7 cm. Se assemblează cele două părți. Se tricotează apoi urechile, se aplică ochii, mustățile etc.
Utilitatea jucăriei	Jucăriile sunt folosite la teatrul de păpuși, în centrul de joc cu rol/casa păpușii
Jucării înrudite	În acest fel, se pot realiza șoricei, pisici, vulpi, urși...
Valențe educative	Stimularea și exersarea comunicării și a expresivității în comunicarea orală. Dezvoltarea creativității și a imaginației. Stimularea intereselor de cunoaștere.

Noțiuni definitorii:

- Brief
- Bază de date
- Campanie
- Canal de comunicare
- Comunicare
- Conferință de presă
- Mesaj
- Prezentare
- Presă
- Public

IV. Servicii în vederea realizării campaniilor de informare și diseminare

Care sunt reperetele acestor servicii?

Campaniile de informare și diseminare fac parte din categoria celor de comunicare publică. O campanie reprezintă efortul de schimbare sau de menținere a opiniei uneia sau a mai multe categorii de public asupra unei probleme. Campania poate viza și atragerea atenției publicului asupra unei probleme care nu a fost luată în discuție până în momentul începerii campaniei.

Cu ce scop se realizează?

Campaniile de informare și diseminare realizate de CRED pot avea diverse scopuri, de exemplu: pentru a atrage atenția asupra unei probleme, pentru a schimba sau menține comportamente existente, pentru a asigura și promova comunicarea dintre grădinițe, dintre grădinițe și comunitate și dintre grădinițe și celelalte agenții implicate în serviciile integrate de educație, îngrijire și protecție a copiilor mai mici de 7 ani.

De ce sunt necesare aceste servicii?

Obiectivele campaniei și clarificarea tipurilor de public cărora CRED li se adresează reprezintă elemente importante referitoare la serviciile de informare și diseminare. În plus, și în cazul unor asemenea campanii de comunicare publică, se promovează principiul „serviciile urmează copilul și familia“ ce reprezintă un obiectiv de atins, și nu o realitate. În plus, la nivelul comunității, sunt destul de puțin cunoscute importanța educației timpurii și efectele investițiilor eficiente în educația timpurie și ale serviciilor de educație timpurie de calitate. Pentru a contribui la conștientizarea acestor idei și la promovarea principiului serviciilor coerente centrate pe copil, anticipăm că aceste campanii de informare și diseminare vor promova și susține comunicarea și colaborarea dintre grădinițe, autoritățile locale, instituțiile din domeniul sănătății și culturii, instituțiile de protecție socială a copilului, comunitățile locale și agenții economici.

În ce constau serviciile pentru realizarea campaniilor de informare și diseminare?

CRED:

- vor iniția și implementa programe de informare și diseminare pentru părinți și pentru alte organisme implicate în educația și dezvoltarea copilului de la naștere la 6-7 ani;
- vor organiza evenimente cu caracter public la care va fi invitată comunitatea locală și vor iniția parteneriate locale;

- pot organiza campanii de informare și diseminare la nivelul unităților de educație timpurie pentru diferite grupuri-țintă: cadre didactice, manageri, toate categoriile de personal.

Care sunt categoriile de beneficiari, direcți și indirecti?

a. părinți;	g. ziași;
b. cadre didactice;	h. organizații nonguvernamentale;
c. manageri ai unităților de învățământ;	i. manageri ai companiilor comerciale;
d. toate categoriile de personal din grădiniță;	j. lideri de opinie;
e. viitori părinți (elevi, studenți);	k. presa locală.
f. autorități publice locale;	

Soluții de organizare

CRED vor organiza diverse tipuri de campanii, în diverse tipuri de instituții. De exemplu, vor organiza campanii pentru a-și face cunoscute serviciile (vezi cele șase tipuri de servicii). Aceste tipuri de activități se referă la campanii pentru promovarea propriei organizații. Pe de altă parte, CRED vor organiza evenimente pentru a face cunoscute teme de actualitate la nivelul comunității și la nivelul rețelilor instituțiilor și organizațiilor responsabile de serviciile din domeniul dezvoltării și educației timpurii.

Pentru comunicare, în general, și pentru realizarea serviciilor de informare și diseminare a rezultatelor, în particular, CRED au nevoie de mai multe tipuri de resurse (Gheorghiu și Negulescu, 2001, p. 56):

- umane (membrii CRED);
- financiare (buget);
- materiale (echipamente, mobilier);
- informaționale (cunoștințe, experiență, contacte);
- timp.

Atât în etapa de planificare, cât și în etapele de implementare și evaluare, este necesar să aveți în vedere existența acestor tipuri de resurse. Bugetul pentru serviciile de informare și diseminare poate fi construit pe mai multe categorii de cheltuieli, de exemplu:

Nr. crt.	Categorii de cheltuieli	Detalii
1.	Salarii	Salariile personalului care lucrează pentru proiectele asociate campaniilor de informare și diseminare
2.	Publicații	Pliante, broșuri, mape, afișe, cărți, rapoarte etc.
3.	Cheltuieli de deplasare	Transport, cazare, masă, diurnă

4.	Echipament și consumabile	Computere, imprimantă, fax, modem, hârtie, rechizite
5.	Comunicații	Telefon, poștă, curierat rapid, conexiune internet
6.	Onorarii	Pentru experți sau taxe de consultanță
7.	Protocol	Apă minerală, cafea etc.
8.	Abonamente la publicații	Ziare, reviste
9.	Obiecte promoționale	Pixuri, tricouri, șepci, umbrele etc.
10.	Imagini	Fotografii, desene
11.	Producții audio-video	Înregistrări, montaje video-audio

I. Planificarea unei campanii presupune o serie de pași, pe care îi vom detalia

Clarificați obiectivul campaniei! Pentru acest demers, putem folosi ca start întrebări care vă ajută să clarificați ce urmăriți, respectiv ce vă propuneți:

- să atrageți atenția asupra unei probleme? (de exemplu, învățarea și educarea prin joc, cât de important este ca părinții să se joace împreună cu copiii de la cele mai mici vârste)
- să informați publicul despre detaliile acesteia? (tipuri de jocuri și tipuri de interacțiuni facilitate prin joc, frecvență, durată, materiale/jocuri/jucării, efecte asupra dezvoltării copiilor etc.)
- să educați publicul? (în sensul consilierii familiilor, al educării abilităților părinților de a interacționa cu copiii, al gestionării situațiilor în care apar conflicte în joc, al alegerii jocurilor și jucăriilor adecvate nivelului de dezvoltare al copilului, al evitării stereotipurilor de gen în alegerea jucăriilor etc.)
- să mențineți atitudinile și comportamentele existente? (suport oferit grupurilor de voluntari care lucrează ca animatori în parc, în centre de zi pentru copii, informarea publicului în legătură cu activitatea acestora)
- să schimbați atitudinile existente? (de exemplu, să încurajați activitățile în aer liber în defavoarea jocurilor la calculator sau a televizorului, să sprijiniți jocurile spontane construite de copii și adulți, să descurajați achiziționarea unor jocuri sau jucării excesiv de scumpe sau neadecvate)

Identificați, înainte de elaborarea mesajului și de alegerea canalelor de comunicare, **categoriile de public** cărora vă adresați. În acest sens, faceți corespondența dintre întrebările enunțate anterior și principalele categorii de beneficiari (tipuri de public). Ce știm despre publicul-țintă?

- vârstă;
- ocupație;
- educație;
- venituri medii;
- sex;
- etnie;
- domiciliu urban/domiciliu rural.

Adăugați elemente care vă ajută la o mai bună cunoaștere a publicului-tintă!

Dacă ne referim, mai concret, la părinții copiilor cu vârsta cuprinsă între 0–6/7 ani, putem adăuga și alte criterii, referitoare la:

- structura familiei;
- dizabilități/handicap;
- HIV (SIDA);

Documentați-vă asupra subiectului campaniei, adunați cât mai multe informații și organizați-le astfel încât să fie accesibile! Este util să vă construiți o bază de date.

Baza de date este un catalog care conține informații despre instituții, organizații și persoane care pot fi interesate de activitățile CRED. Sursele pentru baza de date: organigrame (ISJ, CCD), relații personale, casete redacționale ale ziarelor, întâlniri, publicații de specialitate, buletine informative ale ONG etc. Când citiți presa sau articole de specialitate ori vizionați emisiuni radio/TV, notați numele reporterilor care se ocupă de domeniul de activitate al CRED și adăugați-l la lista de presă.

Informațiile care pot fi incluse în baza de date:

- numele organizației;
- numele directorului/redactorului/editorului/inspectorului etc.;
- numele specialistului pe domeniul X (din activitatea CRED);
- numere de telefon (pe cât posibil, directe);
- număr de fax;
- adresa *e-mail*;
- pagina de *web*;
- observații.

Aflați care este poziția publicului asupra problemei. Citiți studii sociologice care arată dacă subiectul campaniei este perceput ca problemă la nivelul unei populații mai largi, dar, mai ales, puteți să faceți minisondaje de opinie în propria comunitate.

În acest sens, puteți elabora un mic chestionar pe care să-l dați părinților care vin la grădiniță sau puteți colabora cu reprezentanții organizațiilor care se ocupă de protecția și educația copiilor, care pot avea deja date relevante pentru campania dumneavoastră. Mai mult, dacă este posibil, puteți apela la studenți (din facultăți cu profil de științe ale educației/științe sociale, jurnalism, relații publice), care pot construi astfel de instrumente (chestionare) și pot colecta date (ca parte a microcercetărilor pe care le au de realizat în cadrul activităților seminariale sau ca parte a pregătirii lucrărilor de licență). În acest sens, parteneriatul cu universitățile din apropiere este binevenită (vezi capitolul V „Alte tipuri de servicii“).

Pentru a vă asigura că aveți abordarea potrivită, discutați în cadrul echipei CRED: Care sunt organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale care desfășoară programe în domeniul educației timpurii? Enumerați grupurile de interese care influențează reușita campaniei! Care dintre acestea pot fi incluse în publicul-țintă?

Elaborați **planul de campanie**, care trebuie să fie, deopotrivă, foarte concret și foarte flexibil. Planul cuprinde un calendar detaliat, însoțit de resursele necesare. Calendarul trebuie să cuprindă termene realiste (cu un interval de timp de rezervă, pentru evoluții neprevăzute) și să anticipeze scenarii alternative, în cazul în care prima variantă întâmpină probleme și sunt necesare schimbări pe parcurs.

Definiți problema în termeni cât mai simpli, adecvați publicului. În acest sens, **transformați mesajul** științific sau tehnic într-unul accesibil publicului căruia vă adresați. Focalizați mesajul pe miezul problemei și rămâneți consecvenți cu aceasta pe tot parcursul campaniei, evitând devierea spre aspecte colaterale sau tangențiale.

Organizați **echipa de lucru**, care să aibă o viziune împărtășită despre cauza pentru care luptați. Echipa decide asupra mesajelor, canalelor de comunicare, calendarului și bugetului campaniei respective. Pentru a evita mesajele contradictorii lansate de personalul CRED, puteți discuta pe marginea următoarelor chestiuni:

- Care sunt ideile principale ale mesajului? Formulați un text care este nucleul mesajului și exprimă obiectivele campaniei!
- Ce spunem părinților pentru a le arăta beneficiile educației timpurii?
- Cum convingem părinții despre faptul că incluziunea unui copil cu CES în clasa frecventată de propriul lor copil este un câștig pentru toți, nu o pierdere sau o barieră în calea învățării?

Identificați **posibili aliați** ai campaniei, încă din faza de planificare! Mobilizarea de resurse, întărirea mesajului venit dinspre mai multe voci pot ajuta la conștientizarea, informarea sau diseminarea unor informații. De exemplu, dacă același mesaj apare și la dispensar sau la policlinică, la școală, la supermarket sau la magazinul din sat, precum și în stația de autobuz sau în parc, șansele de impact sunt mai mari.

II. Derularea efectivă a campaniei

Alegeți un simbol și un slogan pentru campanie! În cazul în care CRED continuă la nivel local campanii de informare sau diseminare proiectate la nivel național sau regional, evident că vor fi folosite materialele, sloganul și toate celelalte elemente ale campaniei mari. În cazul în care CRED inițiază o campanie proprie, este recomandat să construiți propriile elemente grafice (simbol, caricatură, desen). De asemenea, sloganul construit va fi folosit pe toată derularea campaniei și nu va fi schimbat pe parcurs. Sloganul este un text foarte scurt, format din câteva cuvinte care sintetizează mesajul principal al campaniei. Sloganul atrage atenția, este ușor de reținut și nu generează ambiguități. Vom oferi câteva exemple:

- În campania de încurajare a hrănirii la sân: *Dă-i copilului tău primul său drept: alăptează-l!*
- În campania de conștientizare a discriminării romilor: *Cunoaște-i înainte să-i judeci!*

Sloganul și simbolul trebuie să apară pe toate documente elaborate în cadrul campaniei și pe obiectele promoționale (dacă există fonduri pentru a le produce).

Pornind de la obiectivele campaniei, identificați criteriile de identificare a publicului-țintă și enumerați categoriile rezultate! Propuneți mai multe variante de slogan pentru campanie și discutați în cadrul echipei! Testați claritatea și puterea de sugestie a sloganului pe mai multe tipuri de subiecți!

- În campania de îmbunătățire a accesului la educație pentru grupurile dezavantajate: *În școală, nu este loc pentru discriminare!*
- În campania de conștientizare a părinților în legătură cu efectele timpului în exces petrecut de copii în fața televizorului: *Nu lăsa televizorul să-ți educe copilul!*
- În campania de prevenire a abandonului copiilor: *Casa de copii nu este acasă!*
- În campania de conștientizare a efectelor pedepselor corporale asupra copiilor: *Bătaia NU e ruptă din rai!*

Mesajul concret poate fi asociat unor teme universale sau care se regăsesc în cadrul unor campanii naționale. De exemplu, mesajele pentru campaniile referitoare la educația nutrițională a copiilor pot fi asociate cu campanii naționale implementate la nivel guvernamental (vezi sloganul promovat la televiziunile naționale *Consumul excesiv de sare, zahăr sau grăsimi dăunează grav sănătății*). Indiferent dacă decideți că aveți o campanie autonomă sau vă asociați uneia de amploare mai mare, nu pierdeți din vedere aspectul emoțional: mesajul campaniei CRED trebuie să genereze implicarea afectivă, prin apel la emoții și sentimente față de copii, familie și prin asocierea cu bunăstarea comunității și viitorul comunității, mediu înconjurător, educație etc.

Echipa CRED colectează date referitoare la înțelegerea contextului în care se desfășoară campania. De exemplu, dacă obiectul campaniei îl reprezintă dezvoltarea copilului sau Convenția Drepturilor Copilului, trebuie folosite întrebări orientative, de exemplu:

- Ce servicii similare există în localitate (ce organizații/instituții organizează informări pentru părinți sau membri ai comunității pe această temă)? Dar în cel mai apropiat oraș?
- Cum au evoluat serviciile de informare pe problematica educației și dezvoltării timpurii? Ce obstacole există în calea promovării serviciilor de educație timpurie? Ce domenii din educația timpurie au cunoscut o dezvoltare mai rapidă și care necesită atenție prioritară?

Alegerea canalelor de comunicare depinde de public. Apreciați cum, când, cât timp alocă acesta unui anumit tip de canal de comunicare. Campaniile de comunicare dispun de o multitudine de canale, dar unele dintre acestea sunt mai puțin accesibile CRED:

- publicații: fluturași, pliante, broșuri, afișe;
- fotografii;
- telefon;
- pagina de web și email;
- autocolante;
- *mass-media* (prin comunicate de presă, conferințe de presă, *briefing*-uri, interviuri, *talk-show*-uri, anunțuri de utilitate publică, anunțuri/spoturi plătite etc.).
- scrisori;
- discursuri și prezentări;
- fax;
- prezentări multimedia și CD/DVD;

Cum facem mesajul accesibil publicului-țintă?

Construiți pentru fiecare categorie de public-țintă un mesaj adecvat. Mesajul nu înseamnă întotdeauna text scris, ci și sunet, imagine. De exemplu, dacă organizați o campanie care susține

În cadrul echipei CRED, discutați și identificați exemple de campanii din domeniul dezvoltării și educației timpurii, din proiecte din țară sau străinătate:

- 1.....
- 2.....
- 3.....

cunoașterea drepturilor persoanelor cu handicap, aveți în vedere acoperirea unei diversități a tipurilor de handicap/dizabilități și utilizarea cu mare grijă a prezenței unor astfel de persoane în desfășurarea campaniei. Dincolo de cunoașterea cadrului legislativ și a principiilor educației incluzive, o astfel de campanie trebuie să-i pregătească pe părinți și pe viitorii părinți în cunoașterea și sprijinirea copiilor cu dizabilități, pentru a-i orienta spre servicii profesioniste din instituții specializate, pentru a construi o rețea-suport.

O astfel de campanie reprezintă un prilej pentru a implica și agenții economici în sprijinirea investițiilor în servicii de educație timpurie de calitate sau, de exemplu, pentru a contribui la construirea unor rampe de acces sau la dotarea unor cabinete multifuncționale. În construirea campaniilor de educație incluzivă, CRED se pot asocia cu CREI (centrele de resurse pentru educație incluzivă), create în fiecare județ prin programul PHARE multianual „Acces la educație pentru grupuri dezavantajate“.

În cadrul CRED, criteriile de selectare a canalelor de comunicare sunt reprezentate de **eficiență** și de **costurile de producție**. În acest sens, apreciați caracteristicile publicului căruia vă adresați și intervalul de timp necesar pentru ca informația să ajungă la acesta. De exemplu, să presupunem că avem ca grup-țintă al campaniei de informare viitorii părinți. Putem include aici elevi de liceu și/sau – acolo unde CRED funcționează în centre universitare – studenți. Pentru asemenea categorii de public, este foarte eficientă utilizarea *e-mail*-ului, a grupurilor de discuții, a buletinelor informative electronice și a forumurilor drept canale de comunicare.

Monitorizați campania și realizați **evaluări intermediare**, pentru a asigura adaptarea la context și reajustări pe parcurs. Evaluarea finală vă va ajuta să judecați dacă efortul a avut succes, ce lecții învățate trebuie luate în considerație în viitor și ce aspecte slabe trebuie evitate sau corectate în viitoarele campanii CRED.

Identificați **criteriile de evaluare** a campaniei! Acestea trebuie derivate din obiectivele urmărite și categoriile de public-țintă. Puteți folosi diverse instrumente de monitorizare, iar datele colectate să le folosiți pentru evaluare. Analizați cu grijă contextul în care realizați campania, este foarte posibil să vă intersectați cu mesaje din alte campanii, situație în care – fiind aceleași grupuri-țintă – va fi greu să atribuiți cu siguranță efectele intervențiilor dumneavoastră propriului efort sau altor campanii tangente. De exemplu, la sfârșitul unei întâlniri din cadrul campaniei de informare a părinților despre beneficiile și pericolele utilizării calculatorului pentru copiii mici, puteți folosi chestionare simple (dacă participanții au un nivel educațional suficient de înalt) sau *exit cards*, în care să formulați întrebări foarte simple, de genul:

- Ce puteți aplica din toate acestea întorcându-vă acasă?
- Ce întrebări aveți ca urmare a acestei întâlniri?
- Cum v-ați simțit în cadrul grupului?

Puteți pune la dispoziția participanților și o suită de desene sau fotografii cu expresii faciale, din care să le aleagă, la sfârșitul întâlnirii, pe cele care corespund stării lor.

Stimat/ă participant/ă,

Vă rugăm să ne ajutați în evaluarea activității noastre XXXX, pe care vă solicităm să o estimați, încercuind răspunsurile adecvate, pe o scală de la 1 la 5 (5: pe deplin satisfăcător; 3: acceptabil, dar fără a fi impresionant; 0: total nesatisfăcător). Puteți face comentarii suplimentare în fiecare căsuță.

Vă mulțumim pentru răspunsurile dumneavoastră.

1. În ce măsură această activitate v-a satisfăcut, în general, așteptările?

.....
.....
.....

2. Trecând în revistă întreaga perioadă, care dintre activități credeți că au fost cele mai eficiente?

.....
.....
.....

3. Care dintre activități au fost cel mai puțin eficiente?

.....
.....
.....

4. Trecând în revistă întreaga perioadă a activității/cursului .....
...a existat ceva care v-a deranjat?

.....
...care a fost cel mai bun moment pentru dumneavoastră?
.....

5. Ce sugestii aveți pentru alte activități/cursuri care să fie organizate de CRED?

Sugestia 1:

Tema:

.....
.....

Sugestia 2:

Tema:

.....
.....

Sugestia 3:

Tema:

Dacă aveți mai multe sugestii privind alte cursuri de formare, vă rugăm să ni le spuneți, folosind versoul colii de hârtie.

Vă mulțumim pentru cooperare și vă urăm mult succes!

Plan pentru implementarea activităților din campanii de informare/ diseminare

Nr. crt.	Activitate	Responsabil	Perioada de implementare	Buget	Comentarii

Înainte de a începe pregătirea propriilor campanii, puteți analiza modul în care sunt construite, respectiv implementate campanii inițiate de organizații cu experiență bogată în acest sens. Puteți discuta în cadrul echipei CRED, dar și împreună cu familiile copiilor sau cu practicienii mesaje, imaginile, sloganurile. Puteți folosi ca bază pentru aceste discuții materiale disponibile pe internet, de exemplu campaniile:

Școala te face mare

„Școala te face mare“ este o campanie de conștientizare publică organizată de Asociația Ovidiu Rom și Asociația „Telefonul Copilului“, în parteneriat cu administrațiile publice locale, Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Administrației și Internelor, UNICEF și „Salvați Copiii!“, care-și propun creșterea gradului de participare școlară a copiilor săraci din România.

Derulată sub sloganul „Fiecare copil la școală este responsabilitatea fiecăruia dintre noi“, campania transmite un îndemn la acțiune: „Dacă știi un copil care nu merge la școală, al tău sau al altcuiva, ajută-! Sună la 116 111!“ Campania pune la dispoziție numărul 116 111, unde părinții săraci pot suna gratuit, pentru a afla ce pot face când au probleme să-și înscrie copiii la școală sau la grădiniță, iar oamenii obișnuiți pot semnala cazuri de copii care nu merg la școală. Problemele și soluțiile identificate vor ajuta la formularea de politici publice cu privire la creșterea accesului la educație al copiilor foarte săraci din România.

Bătaia NU e ruptă din rai.

Campania Organizației „Salvați Copiii!”

O lege pentru copii

Din 2004, la inițiativa Organizației „Salvați Copiii!”, România are un cadru legal prin care copiii sunt protejați față de ORICE formă de violență și tratament umilitor (art. 90 din Legea nr. 272/2004).

Doar că, la fel ca și în alte țări din lume unde există astfel de prevederi, simpla existență a unor legi ce apără copilul de violență NU SCHIMBĂ ATITUDINI și mentalități înrădăcinate de generații întregi și nici nu abilitază părinții, astfel încât aceștia să utilizeze alte metode de educare a copiilor.

Tocmai de aceea, Organizația „Salvați Copiii!” – România este alături de părinți, informându-i și pregătindu-i, prin oferirea posibilității de alegere între noi soluții educaționale, pentru stabilirea unui nou tip de relație cu copilul, bazată pe respectul reciproc. Abordarea copilului ca persoană cu drepturi egale, cu capacitatea de a avea opinii și de a și le exprima este calea cea mai sigură către dezvoltarea optimă, plină a copilului din punct de vedere fizic, mintal, emoțional.

În același timp, este și cea mai dificilă și de durată abordare, pentru că luptă împotriva unor convingeri și obiceiuri cu care părinții înșiși au crescut și care au devenit pentru ei a doua natură.

Înțelegerea empatică a pedepselor fizice și psihologice aplicate copiilor este primul pas important în eradicarea acestor practici. Dacă părinții (și toți cei care lucrează cu copii) nu simt problema – prin înțelegerea consecințelor și cunoașterea durerii provocate de orice formă de violență –, nu o vor putea elimina din viața personală și nu pot acționa împotriva sa în viața profesională. Schimbarea atitudinilor sociale se produce la nivel personal.

Programul derulat de Organizația „Salvați Copiii!” în vederea educării fără violență a copilului se bazează pe cercetări recente și strategii elaborate de specialiștii renumiți din România și din lume, cuprinzând cursuri, informări, lectorate, articole, consilieri, materiale de informare (broșuri, ghiduri, manuale etc.), dezbateri publice.

Pentru mai multe informații, accesați *site-ul* www.educatiefaraviolenta.ro.

Sugestii pentru reușita CRED

Așa DA

Toți membrii echipei CRED împărtășesc viziunea și scopul campaniei.

Sloganul și reprezentarea grafică folosite în campanie sunt clare și se mențin de-a lungul campaniei.

Membrii echipei de campanie transmit mesaje coerente în legătură cu problema abordată.

În calendarul proiectului, formulați termene clare și realiste!

CRED colaborează cu alte instituții și organizații nonguvernamentale, pentru a crește impactul campaniei.

Membrii CRED se documentează, organizează și fac accesibile informațiile.

Organizatorii campaniei urmăresc informarea, dar și implicarea publicului.

CRED sunt preocupate de participarea și implicarea jurnaliștilor care contribuie la continuarea campaniei.

Liderii de opinie sunt informați și implicați în campania CRED.

Așa NU

Membri ai echipei CRED își exprimă explicit neîncrederea în cauza campaniei.

Sunt folosite slogane diferite, preluate din diverse campanii, pe care le preferă membrii echipei.

Între membrii echipei CRED, apar mesaje distorsionate și contradictorii pe parcursul derulării campaniei.

Campania se desfășoară fără un calendar, derularea activităților având în vedere doar să nu se suprapună cu alte evenimente care au loc în comunitate.

CRED țin secrete activitățile din campanie, pentru a evita concurența.

Informațiile referitoare la campanie sunt arhivate și sunt accesibile doar responsabilului cu bazele de date.

Responsabilii evenimentelor specifice campaniei fac prezentări și comunică informații fără a cere opinia participanților și contribuția lor la derularea etapelor ulterioare.

CRED nu sunt interesate de prezența jurnaliștilor, care pot scrie sau spune în emisiuni TV despre aspecte mai puțin reușite ale activității CRED sau ale campaniei.

Liderii de opinie sunt ignorați, deoarece reacțiile acestora s-ar intersecta cu mesajele specialiștilor din domeniul educației timpurii angajați de CRED.

Listă de verificare

Nr. crt.	Indicatorul (enunțul)	Da/Nu sau Realizat/ Nerealizat
1.	Proiectez campania pornind de la evaluarea nevoilor, obiectivelor și capacității de acțiune a categoriilor de public pe care le vizează campania.	
2.	Elaborez un plan de campanie, cu un calendar detaliat, cu buget care conține resursele necesare.	
3.	Campania folosește unul și același slogan și una și aceeași reprezentare grafică de la început până la sfârșit.	
4.	Monitorizez derularea campaniei și realizez evaluări pe parcurs.	
5.	În formularea mesajelor din campanii, folosesc limbaj pe înțelesul părinților, nespecialiștilor.	
6.	Utilizez canale de comunicare adecvate pentru fiecare tip de public.	
7.	Întotdeauna folosesc o „ancoră” emoțională sau morală pentru transmiterea mesajelor din campanie.	
8.	Identific problema ținând cont de caracteristicile tipurilor de public și de specificul comunității.	
9.	Folosesc echipamente adecvate categoriilor de public (videoproiector, televizor, computer etc.).	
10.	Construiesc mesaje adaptate tipurilor de părinți (din familii monoparentale, părinți cu nivel diferit de educație și statut profesional, membri ai unor comunități etnice și lingvistice diferite etc.).	
11.	Solicit sprijin explicit din partea experților, autorităților locale (ce se pot transforma în declarații, apariții radio/TV, fotografii).	
12.	Construiesc coaliții cu alte instituții și organizații nonguvernamentale în derularea campaniei.	
13.	Implic voluntari și le recunosc public contribuția în cadrul campaniei.	
14.	Identific și valorific influența liderilor de opinie în cadrul categoriilor de public.	
15.	După începutul campaniei, valorific informațiile obținute, pentru a demonstra publicului că opinia sa contează.	
16.	Realizez evaluarea finală, pentru a identifica lecțiile învățate.	

Noțiuni definitorii:

- Bază de date;
- Campanie;
- Cercetare;
- Cercetare-acțiune;
- Parteneriat;
- Practici educaționale;
- Practică reflexivă;
- Practicieni;
- Schimb de experiență.

V. Alte tipuri de servicii

V.I. Parteneriate cu universități, alte instituții de învățământ superior, ONG

Care sunt reperele acestor servicii?

CRED pot derula activități în parteneriat cu universitățile, alte instituții de învățământ din țară și străinătate, ONG, cu expertiză și interes în problematica educației timpurii și a ofertei de servicii pentru educația timpurie.

Cu ce scop se realizează?

Colaborarea cu universitățile și alte instituții și organizații cu expertiză și interes în problematica educației timpurii are un dublu scop. Pe de o parte, asemenea colaborare facilitează schimburile de experiență și comunicarea între practicieni, teoreticieni/cercetători și responsabili cu formarea inițială și continuă. Pe de altă parte, CRED pot servi drept laboratoare pedagogice, unde practicienii și educatorii din sistemul public și cel privat își vor putea perfecționa practicile educaționale.

De ce sunt necesare aceste servicii?

În întreaga lume, e susținută ideea practicianului reflexiv. Îmbunătățirea practicilor profesionale reprezintă un proces continuu, care se desfășoară ciclic, prin acțiune și reflecție asupra acțiunii. În domeniul educației, cercetarea-acțiune și practica de tip reflexiv reprezintă cele mai accesibile și eficiente modalități de îmbunătățire a practicilor profesionale.

Toate universitățile de prestigiu din lume colaborează cu practicienii, iar cei mai mulți practicieni fac apel la resursele de documentare și de formare oferite de centrele universitare. Pe de altă parte, în afara acestor furnizori tradiționali de formare inițială și continuă (universitățile), piața actuală oferă programe și stagii de formare diverse atât din punctul de vedere al conținutului (teme de actualitate), duratei, cât și din punctul de vedere al flexibilității formei de organizare (la sfârșit de săptămână, seral, comasat, la distanță, platforme virtuale de învățare etc.). Colaborarea cu CRED răspunde nevoii ca universitățile să dezvolte cunoașterea din domeniu și să contribuie la perfecționarea practicilor profesionale specifice.

Educația este o știință practică, ceea ce presupune în mod natural combinații permanente între teorie, practică, intuiție, măsurare, interpretare, inspirație, decizie întemeiată, schimb de experiență. Împărtășirea experienței prin intermediul CRED contribuie la depășirea unor prejudecăți, referitoare la faptul că cercetarea este o activitate separată de practică, realizată doar de persoane

profesionalizate în domeniul cercetării, care lucrează în echipe, în instituții specializate și care folosesc doar metode și tehnici sofisticate de culegere și interpretare a datelor. În virtutea acestei prejudecăți, practicienii ar folosi doar rezultatele acestor cercetări și nu ar contribui la cercetarea propriu-zisă.

Fiecare educator (ca și celelalte tipuri de personal care oferă servicii în domeniul educației timpurii) este confruntat în activitatea profesională cotidiană cu necesitatea rezolvării de probleme. De aceea, practicianul din domeniul educației timpurii face și cercetare: fie singur, fie în echipă cu alți practicieni sau cu așa-numiții „cercetători de meserie“. De exemplu, sunt deja consacrate colaborările dintre practicieni și cadre didactice universitare din cadrul facultăților de psihologie și științe ale educației, din departamente pentru pedagogia învățământului primar și preșcolar sau departamente pentru pregătirea personalului didactic ori colaborările cu cercetători de la Institutul de Științe ale Educației sau alte institute de cercetare.

În ce constau serviciile de parteneriate cu universitățile?

CRED:

- pot iniția și implementa programe de cercetare împreună cu universități și alte instituții și organizații cu expertiză și interes în educația și dezvoltarea copilului de la naștere la 6-7 ani;
- pot organiza laboratoare pedagogice unde practicienii din sistemul public și cel privat își vor putea perfecționa practicile profesionale.

Care sunt categoriile de beneficiari, direcți și indirecti?

Serviciile de parteneriate cu universitățile se adresează:

- cadrelor didactice din sistemul public și privat;
- practicienilor/lucrătorilor din domeniul serviciilor pentru copii până la 7 ani;
- managerilor unităților de învățământ și creșelor;
- cercetătorilor din instituții specializate;
- studenților aflați în stagii de pregătire practică;
- cadrelor didactice universitare;
- organizațiilor nonguvernamentale.

Soluții de organizare

CRED pot organiza în variate forme colaborarea cu universitățile și alte organizații cu interes și expertiză în domeniul educației timpurii. De asemenea, CRED pot propune sau prelua, în colaborare cu partenerii, mai multe tipuri de servicii și activități, pe care le vom detalia în cele ce urmează (V.2.– V.6.).

Asemenea servicii este de mare actualitate, pentru a consolida legătura dintre practică și cercetare: prin CRED, practicienii din domeniul educației timpurii pot avea ocazia de a întâlni specialiști și colegi din instituții și organizații similare cu cele în care lucrează, pentru împărtășirea experienței și pentru inițierea de proiecte în colaborare.

V.2. Derularea unor mici proiecte de cercetare-acțiune și pentru stimularea practicii reflexive

Pentru derularea acestor proiecte, CRED pot lansa teme de cercetare și se pot ocupa de coordonarea procesului, punând în legătură practicienii din domeniu cu universități sau institute de cercetare. Pe măsura derulării cercetării, CRED pot organiza întâlniri în care alte categorii de persoane să fie informate. Mai concret, cercetătorii cu experiență și cadrele didactice universitare pot contribui la elaborarea de instrumente ce pot fi adaptate, aplicate și, evident, îmbogățite de practicieni.

De exemplu, o temă de mare actualitate este reprezentată de dezvoltarea abilităților sociale și emoționale ale copiilor și valorificarea diversității culturale în cadrul grupei de grădiniță (și în cadrul întregii unități de învățământ). CRED pot facilita ca o educatoare sau o echipă de educatoare/lucrători din grădiniță să deruleze, împreună cu cadre didactice universitare, cercetări în care să se analizeze relația dintre stima de sine a copiilor, calitatea învățării și dezvoltării și:

- tipurile și calitatea interacțiunilor verbale dintre adulți și copii;
- folosirea mai multor limbi în sala de clasă;
- vizibilitatea grupului etnic de apartenență;
- calitatea mediului de învățare;
- contribuția ajutorului de educatoare;
- prezența părinților la activitățile din clasă etc.

Pentru o astfel de cercetare, CRED pot:

- să identifice aspecte de interes pentru cercetare din partea practicienilor și a cercetătorilor/cadrelor didactice universitare;
- să faciliteze contactul dintre practicieni și cercetători (date de contact: *e-mail*, numere de telefon, adresă);
- să găzduiască întâlniri ale echipei de cercetare;
- să împrumute echipamente pentru cercetare, dacă sunt disponibile (de exemplu, reportofon, aparat foto etc.);
- să realizeze copii ale rezultatelor cercetării, pentru a fi folosite în cadrul întâlnirilor cu diverse categorii de public.

CRED pot organiza întâlniri în care echipa de cercetare să împărtășească rezultatele, precum și experiența acumulată în procesul de culegere a datelor. Evenimente de acest fel pot fi organizate în cadrul campaniilor de informare și diseminare.

Cercetători sau cadre didactice universitare pot avea prezentări multimedia prin care să difuzeze în rândul practicienilor sau părinților rezultatele cercetărilor lor, folosind înregistrări video.

CRED pot intermedia între departamentele de pregătire ale universităților sau facultățile cu profil de științe ale educației, pentru ca o parte dintre activitățile din stagiile de pregătire practică să se desfășoare în CRED. Astfel, viitorii practicieni (educatoare, animatori, bibliotecari, asistenți sociali, asistente medicale, logopezi, kinetoterapeuți etc.) se pot familiariza cu ideea de servicii integrate și pot exersa diverse tipuri de activități ce se vor regăsi în activitatea lor profesională ulterioară.

De exemplu, în cadrul unora dintre catedrele de științe ale educației din universități sunt oferite studenților cursuri privind alternativele educaționale din România (Waldorf, Step by Step, Montessori, Freinet etc.). Pe de o parte, titularii de cursuri, în colaborare cu practicieni din cadrul posibilităților educaționale amintite, le pot oferi practicienilor cursuri similare în CRED. Pe de altă parte, pot fi organizate schimburi de experiență, mese rotunde sau ateliere de formare pentru practicienii debutanți sau pentru cei care optează pentru îmbogățirea practicilor profesionale. Aceeași ofertă se poate adresa practicienilor din centre de zi sau educatoarelor și altor categorii de personal din creșe sau grădinițe private.

Mai concret, poate fi foarte util ca o parte dintre activitățile de observare a îndeletnicirilor din grădinițe/creșe să se desfășoare nu direct, în sălile de clasă, ci pe baza înregistrărilor video. Unele grădinițe (în special, cele private) dispun de echipamente video prin intermediul cărora părinții pot vedea activitatea copiilor în timpul zilei. O asemenea posibilitate ar putea fi valorificată și de CRED, în condițiile în care studenți practicanți (în cadrul stagiilor de pregătire inițială), practicieni debutanți (în perioada de stagiatură) sau alte categorii de practicieni (din alte unități de stat sau private) ar putea urmări activități concrete în grupurile de copii. Pe de o parte, ar exista astfel posibilitatea de a nu influența/perturba activitatea obișnuită în creșe/grădinițe/centre. Pe de altă parte, grupul de participanți ar avea ocazia de a observa același „obiect”, și nu o multitudine de tipuri de interacțiuni, actori, acțiuni care au loc în timp real. De exemplu, ar putea fi astfel analizate rutinele zilnice, calitatea interacțiunii și comunicării dintre copii de diverse vârste, dintre aceștia și adulți, expresii emoționale, negocieri și modalități de rezolvare a conflictelor etc.

V.3. Organizarea unor schimburi de experiență

CRED pot facilita schimburile de experiență. Ele pot avea loc la nivel local, județean, național, în cadrul activităților de dezvoltare profesională continuă a personalului CRED sau a personalului din cadrul unităților de educație timpurie.

De exemplu, asemenea schimburi de experiență pot fi organizate în jurul unei probleme sau teme de interes, iar membri ai echipei CRED pot colabora cu cadre didactice universitare sau specialiști și cercetători.

Ce puncte ar putea cuprinde programul unui asemenea schimb de experiență, pe tema evaluării învățării și practicilor educaționale în unitățile de învățare timpurie? Discutați în cadrul echipei CRED și construiți agenda schimbului de experiență, planificând o activitate pentru patru ore.

La nivel național, a fost derulat programul PHARE *Acces la educație pentru grupuri dezavantajate*. În cadrul programului, s-a pus accent pe asigurarea coerenței serviciilor care să răspundă nevoilor copiilor și familiilor din grupurile dezavantajate. CRED pot stabili parteneriate cu CREI.

Schimburile de experiență inițiate sau coordonate de CRED pot fi organizate și cu participarea unor practicieni și specialiști din străinătate. Exemplul de mai jos ilustrează o asemenea activitate, coordonată de ISJ. CRED ar putea canaliza tipurile de obiective urmărite, tipurile de activități și de beneficiari spre servicii integrate de educație timpurie.

Abordarea educației incluzive în școală presupune dezvoltarea unor capacități instituționale care să promoveze valorile și practicile acestui tip de educație, prin ameliorarea ofertei școlare, îmbunătățirea mediului educațional, combaterea atitudinilor discriminatorii și oferirea de șanse egale în educație pentru toți copiii din cadrul unei comunități.

În vederea organizării și dezvoltării acestui tip de capacități instituționale, apare clară necesitatea de a oferi școlilor un suport de informație, consultanță și consiliere. Acesta poate lua forma centrului județean de resurse pentru educație incluzivă, instituție care poate oferi atât sprijin privind implementarea principiilor incluziunii la nivel educațional și promovarea valorilor educației incluzive în comunitățile dezavantajate, cât și clarificarea sarcinilor și responsabilităților pe care personalul din instituțiile de învățământ trebuie să și le asume.

Astfel, scopul centrului județean de resurse pentru educație incluzivă este acela de a asigura accesul la informație și de a oferi consultanță școlilor prin specialiști cu competențe în diferite domenii de activitate. Toate acestea se pot realiza doar prin eforturi comune și printr-o strânsă colaborare între echipele de experți și echipele constituite la nivelul fiecărei școli.

Activitatea centrului de resurse pentru educație incluzivă trebuie să fie coordonată astfel, încât toate serviciile din sfera de acțiune a echipei interdisciplinare să poată fi accesate de cei interesați, iar copiii să fie direcționați către serviciul și specialistul adecvați.

Tipurile de servicii pe care echipa centrului de resurse le poate realiza sunt:

- Consultanță și consiliere pentru cadre didactice, părinți, copii, alți factori interesați privind managementul dezvoltării școlilor incluzive, analiza nevoilor de formare la nivelul școlii, elaborarea planurilor de dezvoltare școlară din perspectivă incluzivă, a planurilor de desegregare, accesul la programele de tip „A Doua Șansă” etc.

- Monitorizarea înscrierii și a frecvenței școlare și realizarea unei baze de date cu elevii aflați în dificultate sau în situație de risc, monitorizarea progresului școlar și a tipurilor de servicii necesare pentru oferirea de sprijin educațional, colaborarea cu mediatorul școlar, cu părinții și cadrele didactice, în vederea susținerii participării la educație.

- Diseminare și informare privind accesul la educație pentru toți membrii unei comunități, tipuri de programe accesabile, materiale utile cadrelor didactice, părinților sau elevilor.

– Asistență educațională pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, oferită prin intermediul cadrelor didactice de sprijin și itinerante.

Centrele de resurse din toate județele vor fi conectate într-o rețea funcțională, astfel încât județele care nu pot oferi consultanță pentru toate tipurile de probleme identificate să poată avea acces la specialiști și să poată beneficia de consultanță de specialitate.

Preluat din <http://www.acces-la-educatie.edu.ro/index.php/articles/c40/>

Ce elemente comune identificați în activitatea CREI–CRED?

1.

2.

3.

4.

5.

Altele

Ce elemente diferențiază CRED de CREI?

1.

2.

3.

4.

5.

Altele

Dacă în județul dumneavoastră CREI funcționează în altă localitate, intrați în corespondență cu CREI, pentru a vedea:

- structura și profilul personalului angajat;
- numele celor angajați, care pot fi ulterior implicați în activități ale CRED și invers;
- ce grupuri-țintă comune aveți?
- ce teme de interes comun există?
- ce resurse din CREI pot fi utile în CRED?
- ce resurse din CRED ar putea ajuta la livrarea serviciilor CREI?
- la ce evenimente comune ați putea participa?
- cu ce instituții/organizații colaborează CREI, CRED?
- ce alte informații pot fi utile ambelor tipuri de centru, pentru actualizarea bazelor de date?
- cum puteți colabora imediat, pe termen mediu și pe termen lung?
- ce proiecte comune ați putea realiza?
- cu ce centre universitare colaborează fiecare centru?
- în ce proiecte locale, naționale sau internaționale este implicat fiecare centru?

Profesori englezi în schimb de experiență prin grădinițele constănțene

În săptămâna 6-10 aprilie 2009, în municipiul Constanța se desfășoară o vizită de studiu a unui grup de cadre didactice din Marea Britanie. Activitatea se va derula sub denumirea „Inovații didactice și creativitate în învățământ. Curriculum bazat pe competențe, abordări de tip cross-curricular și învățare centrată pe elev“. Tema vizitei o reprezintă predarea unui curriculum bazat pe competențe și de tip cross-curricular la nivelul învățământului preșcolar și primar.

Grupul din Marea Britanie este format din patru profesori care predau la grădiniță și din patru profesori care predau și la grădiniță, și la școala primară (în Anglia, învățământul primar include și nivelul preșcolar, deci învățătorii sunt și educatori), coordonatoarea grupului fiind reprezentanta inspectoratului școlar.

În cadrul celor patru grădinițe și școli vizitate (Grădinița cu orar prelungit [GOP] nr. 45 și Școala „C. Porumbescu“ din Constanța, Grădinița cu orar normal [GON] aplicație și Colegiul Național Pedagogic „C. Brătescu“ din Constanța, GOP nr. 47 și Școala „N. Tonitza“ din Constanța, GOP nr. 49 și Școala nr. 40 din Constanța), vor fi urmărite și discutate lecții sau alte activități educative care demonstrează abordări creative și inovatoare ale educatorilor și învățătorilor români (30 de cadre didactice).

Preluat din <http://www.cugetliber.ro/>

V.4. Organizarea unor ateliere pe diferite teme cu abordare multidisciplinară

CRED vor organiza ateliere pe diferite teme cu abordare multidisciplinară, astfel încât să faciliteze participarea și comunicarea dintre diferite categorii profesionale și/sau părinți.

De exemplu, un atelier poate fi organizat pe tema: „Să cântăm cu copiii!”. La un astfel de atelier poate participa un muzician care are experiență cu copiii, un muzicoterapeut, un psiholog care explică importanța muzicii în dezvoltarea copilului, în comunicare și în construirea echilibrului personal. Mai mult, părinții pot învăța cum să improvizeze cu elemente de sunet, ritm, instrumente construite de ei, cu unul sau mai mulți copii. Asemenea improvizații pot fi realizate și în mod sistematic în cadrul grupei de grădiniță sau în cadrul cluburilor pentru copii. CRED pot colabora cu practicienii cu experiență și pot contribui la *Buletinul de muzicoterapie*, publicat de RENINCO începând din anul 2007.

Asociația RENINCO derulează de trei ani un curs de muzicoterapie, ce aduce experiențe inovatoare și foarte interesante în România. Acest proiect se derulează în parteneriat cu Centre International de Musicothérapie din Paris și are ca obiective formarea specialiștilor români în domeniul muzicoterapiei și organizarea primului centru românesc de muzicoterapie. Prima formare cu ajutorul specialiștilor din Franța a avut loc în 2006, când au fost instruite 26 de persoane, în trei module de câte cinci zile, prin generoasa contribuție a celor șapte formatori francezi. La acest proiect, este parteneră și Universitatea din București, prin Centrul de Resurse pentru Consiliere Educațională din cadrul Facultății de Psihologie și Științe ale Educației.

Propuneți alte ateliere cu abordare multi- sau transdisciplinară! Faceți o listă cu cele care vi se par cele mai interesante! Discutați-le întâi cu colegii din CRED! Apoi, discutați-le cu potențiali beneficiari!

Procedați invers! Faceți un mic sondaj de opinie în rândul practicienilor și părinților, precum și în rândul reprezentanților ONG, pentru a vedea care ar fi temele interesante pentru asemenea ateliere.

Puneți în paralel temele propuse de dumneavoastră cu listele produse în urma sondajului de opinie.

- Ce teme sunt comune?
- Ce diferențe remarcăți?
- Cum interpretați aceste diferențe?
- În ce alte situații ați remarcat că temele considerate de dumneavoastră ca interesante, importante sau urgente nu constituie priorități și pentru cei cărora vă adresați?
- Ce instrumente folosiți pentru a investiga nevoile de informare și de formare ale beneficiarilor?

V.5. Întâlniri periodice cu specialiști pe diverse teme

CRED pot organiza astfel de întâlniri periodice, prilejuite de derularea unor proiecte sau ca parte a parteneriatelor stabilite. Caracterul periodic al unor asemenea întâlniri poate fi determinat în funcție de interesul și numărul persoanelor din grupul-țintă. Asemenea întâlniri trebuie corelate cu celelalte tipuri de servicii oferite de CRED (de exemplu, educație parentală, implicarea comunității etc.).

V.6. Dezvoltarea unui catalog al resurselor din comunitate

Un asemenea serviciu are ca scop să pună laolaltă într-o manieră organizată și eficientă informații care există în comunitate, dar în instituții sau organizații diferite. Un alt aspect important este că un asemenea catalog răspunde nu doar nevoii de informare privind serviciile adresate copiilor, ci și nevoilor de informare ale membrilor familiilor. Când am vorbit despre campaniile de informare și diseminare, am menționat importanța construirii de baze de date, care facilitează accesul la informații actualizate permanent și care ajută la comunicarea eficientă, fără consum mare de timp, dintre CRED și diverse categorii de beneficiari. Prin acest catalog, CRED oferă tuturor grupurilor-țintă informații despre:

- unități de educație timpurie publice și private;
- școli publice și private.

În unele orașe sau la nivel național, există forumuri unde fie părinții, fie managerii acestor unități oferă informații. Remarcăm faptul că, în general, unitățile private sunt mai preocupate de marketingul serviciilor oferite, astfel încât oferta lor este mai vizibilă (prin *website*-uri, materiale promoționale în cadrul târgurilor, festivalurilor pentru copii).

- biblioteci;
- locuri de joacă pentru copii;
- servicii de protecție a copilului;
- unități sportive;
- servicii sociale;
- servicii de sănătate.

Dacă asemenea informații vizează cu precădere dezvoltarea și educația copiilor mici, alte tipuri de servicii care se regăsesc în catalog se adresează diverselor categorii de părinți (în acest sens, vezi descrierea potențialilor beneficiari ai serviciilor CRED).

- servicii sociale de reconversie profesională;
- educația adulților;
- organizații nonguvernamentale;
- servicii de sănătate mintală.
- servicii pentru persoanele dependente de droguri, alcool;

Sugestii pentru reușita CRED

Așa DA

CRED colaborează cu alte instituții și organizații nonguvernamentale, pentru a încuraja servicii integrate de calitate în domeniul educației timpurii.

Catalogul serviciilor adresate copiilor până la 7 ani este actualizat periodic.

Catalogul serviciilor adresate copiilor până la 7 ani cuprinde o varietate de servicii oferite de furnizori de stat și din sectorul privat, guvernamentale și nonguvernamentale.

La întâlnirile tematice, sunt invitați să participe subiecți familiarizați cu domeniul și interesați de problemă.

CRED colaborează cu CREI și cu alte tipuri de centre de resurse și servicii.

CRED sunt preocupate de extinderea numărului de beneficiari, dar și de asigurarea calității serviciilor.

Programul CRED este făcut cunoscut prin afișaje și prin intermediul *site*-ului.

Tipurile de servicii oferite de CRED sunt stabilite în urma analizei propunerilor specialiștilor, practicienilor, dar și ale părinților și ale altor parteneri.

Activitățile CRED implică participarea persoanelor cu experiență, dar și a debutanților și voluntarilor.

Așa NU

CRED propun și implementează singure propriile lor calendare de activități, în virtutea autonomiei instituționale.

Catalogul serviciilor se publică o dată la cinci ani.

În catalogul serviciilor, sunt menționate doar instituțiile de stat cu care CRED deja a colaborat.

La întâlnirile tematice, este invitat oricine, invitațiile sunt distribuite în parc și la supermarket.

CRED își țin secrete activitățile proprii, pentru a evita concurența.

Evaluarea serviciilor se face calculând numărul total de participanți.

În principiu, CRED sunt deschise; oricând un angajat este în clădire.

Serviciile CRED se concentrează în jurul domeniilor în care personalul își realizează cercetările pentru obținerea gradelor didactice sau pentru studii masterale.

La activitățile CRED iau parte doar specialiști cu experiență profesională consacrată și cu prestigiu.

Listă de verificare

Nr. crt.	Indicatorul (enunțul)	Da/Nu sau Realizat/ Nerealizat
1.	CRED au un parteneriat funcțional cu cel puțin o universitate.	
2.	CRED prezintă în descrierea instituțională repertoriul tipurilor de servicii pe care le oferă.	
3.	Tipurile de servicii oferite de CRED sunt afișate în locuri vizibile pentru vizitatori și apar în materialele promoționale.	
4.	Există și este folosită o planificare anuală pentru diverse tipuri de servicii (ce conține calendar detaliat, buget pentru resursele necesare, persoane-resursă, responsabili etc.).	
5.	Activitățile sunt reajustate cu flexibilitate, în funcție de interesele beneficiarilor și de evenimente care apar în context.	
6.	Monitorizez derularea activităților pe tipuri de servicii și fac evaluări pe parcurs.	
7.	În desfășurarea activităților, adaptez tipul de limbaj pentru publicul-țintă (practicieni, specialiști, părinți etc.).	
8.	Utilizez canale de comunicare adecvate pentru fiecare tip de public.	
9.	Întotdeauna realizez sondaje de opinie, pentru a identifica nevoile de informare ale părinților.	
10.	Întotdeauna pornesc de la tipurile de beneficiari, pentru a identifica teme de interes și contribuțiile adecvate ale specialiștilor.	
11.	Folosesc echipamente adecvate categoriilor de public (videoproiector, televizor, computer etc.) în organizarea atelierelor, meselor rotunde.	
12.	Construiesc mesaje adaptate tipurilor de părinți (din familii monoparentale, părinți cu nivel diferit de educație și statut profesional, membri ai unor comunități etnice și lingvistice diferite etc.).	
13.	Solicit sprijin explicit din partea specialiștilor, pentru a construi oferta de servicii CRED (pentru a garanta contribuția acestora).	
14.	Construiesc parteneriate cu alte instituții și organizații nonguvernamentale în contruirea și livrarea serviciilor.	
15.	Implic voluntari și profesioniști din domenii diverse și le recunosc public contribuția în cadrul activităților CRED.	
16.	Întotdeauna solicit <i>feedback</i> din partea beneficiarilor și a partenerilor.	
17.	Implic studenți din diverse domenii pentru culegerea de informații și pentru livrarea serviciilor.	
18.	Realizez evaluarea finală, pentru a identifica lecțiile învățate.	
19.	Solicit informații și sprijin din partea CREI în pregătirea activităților.	
20.	Mențin legătura cu instituțiile din rețeaua de parteneri și potențiali colaboratori, trimițând buletine informative electronice și invitații la diverse evenimente organizate de CRED.	

Resurse bibliografice

Documente românești

Centrele de resurse pentru părinții din învățământul preșcolar, studiu de analiză, ISE & UNICEF, București, 2004

Curriculum pentru învățământul preșcolar, OM nr. 5233 din 1.09.2008

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, *Consilierea în grădiniță... start pentru viață* (ghid 6), Educația 2000+, București, 2009

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, *Noi repere ale educației timpurii în grădiniță* (ghid 3), Educația 2000+, București, 2009

Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, *Să construim împreună cei 7 ani... de acasă* (ghid 7), Educația 2000+, București, 2009

Ministerul Sănătății și Familiei, Institutul pentru Ocrotirea Mamei și Copilului „Alfred Rusescu“, *Metodologia examinării medicale periodice a copilului mai mic de 4 ani, Protocoale de îngrijire a copilului*, vol. 2, UNICEF, București, 2001

Documente în limbi străine

Diversity in Early Childhood Education and Training, Documentation with Families, 2006

Training Guides for the Head Start Learning Community – Translating the IEP into Every Day Practice, U. S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau

Training Guides for the Head Start Learning Community – Building Support, U. S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau

Training Guides for the Head Start Learning Community – Early Literacy, U. S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau

Training Guides for the Head Start Learning Community – Enhancing Children Growth and Development, U. S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Head Start Bureau

Volume de specialitate

Băban, Adriana, *Consiliere educațională*, Cluj-Napoca, 2003

Cristea, Sorin, *Managementul organizației școlare*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2004

Duffuly, Deborah, Kathy Morrison, *Family-Friendly Communication for Early Childhood Programs*, National Association for the Education of Young Children, Washington DC, 2000

Gherguț, Alois, *Sinteze de psihopedagogie specială*, Polirom, Iași, 2005

Gheorghită, M., R. Negulescu, *Ghid de comunicare publică*, Humanitas Educațional, 2001

Jigău, M., M. Chiru, *Manual de consiliere la distanță*, Bundesanstalt für Arbeit, Nürnberg (<http://www.cnrop.ise.ro/resurse/capp/docs/dc/index.htm> ISE, București, 2004)

Kotler, Philip, Alan Andreasen, – *Strategic Marketing for Non Profit Organizations*, 6th edition, Prentice Hall, 2003

Newman, Cynthia, *Special Needs, Successful Inclusion – A Guide to Planning Community Activities for Children with Special Needs*, Central New Jersey Maternal and Child Health Consortium, 2002

Torok, Marianna – *Strategic Planning*, The Johns Hopkins University Institute for Public Studies, 2000

Trister Dodgem, Diane, Joanna Phinney, *A Parent's Guide to Preschool, Teaching Strategies*, Inc. Washington DC, 2002

Site-uri

www.ruhama.ro

www.stepbystep.ro

www.acces-la-educatie.edu.ro

Lista celor 325 de orașe în care au fost înființate CRED

Nr. crt.	Județ	Localitate	Populație (nr. de locuitori)	Tipul localității
1.	-	București	1.931.236	municipiu
2.	AB	Alba Iulia	66.747	municipiu
3.	AB	Sebeș	29.055	municipiu
4.	AB	Aiud	26.595	municipiu
5.	AB	Blaj	21.156	municipiu
6.	AB	Cugir	26.949	oraș
7.	AB	Ocna Mureș	15.399	oraș
8.	AB	Zlatna	8.450	oraș
9.	AB	Câmpeni	8.022	oraș
10.	AB	Teiuș	7.446	oraș
11.	AB	Abrud	5.909	oraș
12.	AB	Baia de Arieș	4.589	oraș
13.	AG	Pitești	170.217	municipiu
14.	AG	Câmpulung	37.932	municipiu
15.	AG	Curtea de Argeș	33.310	municipiu
16.	AG	Mioveni	34.174	oraș
17.	AG	Ștefănești	13.188	oraș
18.	AG	Costești	10.806	oraș
19.	AG	Topoloveni	10.523	oraș
20.	AR	Arad	167.980	municipiu
21.	AR	Pecica	13.384	oraș
22.	AR	Sântana	13.267	oraș
23.	AR	Lipova	11.342	oraș
24.	AR	Ineu	9.820	oraș
25.	AR	Chișineu-Criș	8.384	oraș
26.	AR	Curtici	8.180	oraș
27.	AR	Nădlac	8.065	oraș
28.	AR	Pâncota	7.529	oraș
29.	AR	Sebiș	6.474	oraș
30.	BC	Bacău	179.507	municipiu
31.	BC	Onești	51.506	municipiu
32.	BC	Moinești	23.972	municipiu
33.	BC	Comănești	24.160	oraș
34.	BC	Buhuși	20.026	oraș

35.	BC	Dărmănești	14.340	oraș
36.	BC	Târgu Ocna	13.055	oraș
37.	BC	Slănic Moldova	5.100	oraș
38.	BH	Oradea	205.956	municipiu
39.	BH	Salonta	18.452	municipiu
40.	BH	Marghita	17.343	municipiu
41.	BH	Beiuș	11.297	municipiu
42.	BH	Săcueni	11.670	oraș
43.	BH	Aleșd	10.725	oraș
44.	BH	Valea lui Mihai	10.660	oraș
45.	BH	Ștei	8.711	oraș
46.	BH	Vașcău	2.799	oraș
47.	BH	Nucet	2.450	oraș
48.	BN	Bistrița	83.114	municipiu
49.	BN	Beclean	11.415	oraș
50.	BN	Năsăud	10.959	oraș
51.	BN	Sângeorz-Băi	10.717	oraș
52.	BR	Brăila	216.814	municipiu
53.	BR	Ianca	11.309	oraș
54.	BR	Însurăței	7.321	oraș
55.	BR	Făurei	4.166	oraș
56.	BT	Dorohoi	31.130	municipiu
57.	BT	Botoșani	116.286	oraș
58.	BT	Flămânzi	12.082	oraș
59.	BT	Dărăbani	11.871	oraș
60.	BT	Săveni	8.250	oraș
61.	BT	Ștefănești	5.777	oraș
62.	BT	Bucecea	5.213	oraș
63.	BV	Brașov	281.375	municipiu
64.	BV	Făgăraș	39.496	municipiu
65.	BV	Săcele	31.515	municipiu
66.	BV	Codlea	24.389	municipiu
67.	BV	Zărnești	25.816	oraș
68.	BV	Râșnov	15.982	oraș
69.	BV	Victoria	9.283	oraș
70.	BV	Rupea	5.811	oraș
71.	BV	Ghimbav	5.341	oraș
72.	BV	Predeal	5.245	oraș
73.	BZ	Buzău	135.861	municipiu
74.	BZ	Râmnicu Sărat	40.139	municipiu

75.	BZ	Nehoiu	11.704	oraș
76.	BZ	Pătărlagele	8.179	oraș
77.	BZ	Pogoanele	7.748	oraș
78.	CJ	Cluj-Napoca	305.620	municipiu
79.	CJ	Turda	57.937	municipiu
80.	CJ	Dej	38.911	municipiu
81.	CJ	Câmpia Turzii	26.705	municipiu
82.	CJ	Gherla	22.325	municipiu
83.	CJ	Huedin	9.753	oraș
84.	CL	Călărași	73.908	municipiu
85.	CL	Oltenița	27.790	municipiu
86.	CL	Budești	7.025	oraș
87.	CL	Fundulea	6.642	oraș
88.	CL	Lehliu-Gară	6.369	oraș
89.	CS	Reșița	86.070	municipiu
90.	CS	Caransebeș	28.980	municipiu
91.	CS	Bocșa	17.161	oraș
92.	CS	Moldova Nouă	13.975	oraș
93.	CS	Oravița	13.369	oraș
94.	CS	Oțelu Roșu	12.041	oraș
95.	CS	Anina	9.125	oraș
96.	CS	Băile Herculane	6.222	oraș
97.	CT	Constanța	305.550	municipiu
98.	CT	Medgidia	44.392	municipiu
99.	CT	Mangalia	40.651	municipiu
100.	CT	Năvodari	34.654	oraș
101.	CT	Cernavodă	18.739	oraș
102.	CT	Ovidiu	13.672	oraș
103.	CT	Murfatlar	10.943	oraș
104.	CT	Hârșova	10.490	oraș
105.	CT	Eforie	9.672	oraș
106.	CT	Techirghiol	7.065	oraș
107.	CT	Negru Vodă	5.516	oraș
108.	CT	Baneasa	5.508	oraș
109.	CV	Sfântu Gheorghe	62.021	municipiu
110.	CV	Târgu Secuiesc	20.234	municipiu
111.	CV	Covasna	11.534	oraș
112.	CV	Baraolt	9.664	oraș
113.	CV	Întorsura Buzăului	9.021	oraș
114.	DB	Târgoviște	90.339	municipiu

115.	DB	Moreni	21.003	municipiu
116.	DB	Pucioasa	15.515	oraş
117.	DB	Găeşti	15.417	oraş
118.	DB	Titu	10.255	oraş
119.	DB	Fieni	7.956	oraş
120.	DB	Răcari	6.698	oraş
121.	DJ	Craiova	300.587	municipiu
122.	DJ	Băileşti	20.143	municipiu
123.	DJ	Calafat	18.380	municipiu
124.	DJ	Filiaşi	19.011	oraş
125.	DJ	Dăbuleni	13.403	oraş
126.	DJ	Segarcea	8.230	oraş
127.	DJ	Bechet	3.998	oraş
128.	GJ	Târgu Jiu	96.429	municipiu
129.	GJ	Motru	23.373	municipiu
130.	GJ	Rovinari	12.947	oraş
131.	GJ	Bumbeşti-Jiu	10.690	oraş
132.	GJ	Târgu Cărbuneşti	9.086	oraş
133.	GJ	Turceni	8.399	oraş
134.	GJ	Tismana	7.909	oraş
135.	GJ	Novaci	6.080	oraş
136.	GJ	Ţicleni	5.349	oraş
137.	GL	Galaţi	296.697	municipiu
138.	GL	Tecuci	42.895	municipiu
139.	GL	Târgu Bujor	7.651	oraş
140.	GL	Bereşti	3.516	oraş
141.	GR	Giurgiu	69.479	municipiu
142.	GR	Bolintin-Vale	11.998	oraş
143.	GR	Mihăileşti	7.264	oraş
144.	HD	Hunedoara	71.902	municipiu
145.	HD	Deva	68.487	municipiu
146.	HD	Petroşani	44.658	municipiu
147.	HD	Lupeni	30.116	municipiu
148.	HD	Vulcan	29.546	municipiu
149.	HD	Orăştie	22.179	municipiu
150.	HD	Brad	16.359	municipiu
151.	HD	Petritla	25.506	oraş
152.	HD	Simeria	13.729	oraş
153.	HD	Călan	12.998	oraş
154.	HD	Haţeg	11.064	oraş

155.	HD	Uricani	9.937	oraș
156.	HD	Geoagiu	5.724	oraș
157.	HD	Aninoasa	4.901	oraș
158.	HR	Miercurea Ciuc	42.085	municipiu
159.	HR	Odorheiu Secuiesc	36.426	municipiu
160.	HR	Gheorgheni	19.750	municipiu
161.	HR	Toplița	15.926	municipiu
162.	HR	Cristuru Secuiesc	10.394	oraș
163.	HR	Bălan	8.025	oraș
164.	HR	Vlăhița	7.030	oraș
165.	HR	Borsec	2.820	oraș
166.	HR	Băile Tușnad	1.698	oraș
167.	IF	Voluntari	29.910	oraș
168.	IF	Buftea	20.564	oraș
169.	IF	Pantelimon	17.084	oraș
170.	IF	Popești-Leordeni	14.712	oraș
171.	IF	Chitila	12.242	oraș
172.	IF	Otopeni	10.272	oraș
173.	IF	Bragadiru	8.326	oraș
174.	IF	Măgurele	7.792	oraș
175.	IL	Slobozia	52.317	municipiu
176.	IL	Fetești	34.578	municipiu
177.	IL	Urziceni	17.611	municipiu
178.	IL	Țândărei	12.508	oraș
179.	IL	Amara	7.863	oraș
180.	IL	Fierbinți-Târg	4.760	oraș
181.	IL	Căzănești	3.506	oraș
182.	IS	Iași	316.716	municipiu
183.	IS	Pașcani	42.805	municipiu
184.	IS	Târgu Frumos	13.472	oraș
185.	IS	Hârlău	11.625	oraș
186.	IS	Podul Iloaiei	10.078	oraș
187.	MH	Drobeta-Turnu Severin	109.134	municipiu
188.	MH	Orșova	13.353	municipiu
189.	MH	Strehaia	11.973	oraș
190.	MH	Vânju Mare	6.635	oraș
191.	MH	Baia de Aramă	5.819	oraș
192.	MM	Baia Mare	140.581	municipiu
193.	MM	Sighetu Marmației	41.909	municipiu
194.	MM	Borșa	27.490	oraș

195.	MM	Vișeu de Sus	16.887	oraș
196.	MM	Baia Sprie	16.375	oraș
197.	MM	Târgu Lăpuș	13.229	oraș
198.	MM	Seini	10.200	oraș
199.	MM	Șomcuta Mare	7.916	oraș
200.	MM	Ulmeni	7.420	oraș
201.	MM	Tăuții-Măgherauș	6.999	oraș
202.	MM	Cavnic	5.268	oraș
203.	MM	Săliște de Sus	5.176	oraș
204.	MM	Dragomirești	3.197	oraș
205.	MS	Târgu Mureș	146.448	municipiu
206.	MS	Reghin	36.953	municipiu
207.	MS	Sighișoara	32.768	municipiu
208.	MS	Târnăveni	26.846	municipiu
209.	MS	Luduș	17.813	oraș
210.	MS	Sovata	10.137	oraș
211.	MS	Iernut	9.676	oraș
212.	MS	Sângeorgiu de Pădure	7.636	oraș
213.	MS	Ungheni	6.855	oraș
214.	MS	Miercurea Nirajului	6.279	oraș
215.	MS	Sărmașu	5.614	oraș
216.	NT	Piatra Neamț	108.940	municipiu
217.	NT	Roman	70.017	municipiu
218.	NT	Târgu Neamț	21.029	oraș
219.	NT	Roznov	9.229	oraș
220.	NT	Bicaz	8.726	oraș
221.	OT	Slatina	79.531	municipiu
222.	OT	Caracal	35.831	municipiu
223.	OT	Balș	21.838	oraș
224.	OT	Corabia	20.266	oraș
225.	OT	Scornicești	12.605	oraș
226.	OT	Drăgănești-Olt	12.487	oraș
227.	OT	Piatra Olt	6.091	oraș
228.	OT	Potcoava	5.987	oraș
229.	PH	Ploiești	231.620	municipiu
230.	PH	Câmpina	38.166	municipiu
231.	PH	Băicoi	19.749	oraș
232.	PH	Breaza	17.862	oraș
233.	PH	Mizil	16.400	oraș
234.	PH	Vălenii de Munte	13.574	oraș

235.	PH	Comarnic	13.289	oraș
236.	PH	Sinaia	12.064	oraș
237.	PH	Urlați	11.453	oraș
238.	PH	Boldești-Scăieni	11.337	oraș
239.	PH	Bușteni	10.151	oraș
240.	PH	Plopeni	9.762	oraș
241.	PH	Slănic	6.872	oraș
242.	PH	Azuga	5.068	oraș
243.	SB	Sibiu	154.452	municipiu
244.	SB	Mediaș	54.323	municipiu
245.	SB	Cisnădie	16.075	oraș
246.	SB	Avrig	14.104	oraș
247.	SB	Agnita	11.380	oraș
248.	SB	Dumbrăveni	8.226	oraș
249.	SB	Tâlmaci	7.334	oraș
250.	SB	Săliște	5.830	oraș
251.	SB	Copșa Mică	5.404	oraș
252.	SB	Ocna Sibiului	4.181	oraș
253.	SB	Miercurea Sibiului	4.138	oraș
254.	SJ	Zalău	64.123	municipiu
255.	SJ	Șimleu Silvaniei	16.325	oraș
256.	SJ	Jibou	11.457	oraș
257.	SJ	Cehu Silvaniei	8.199	oraș
258.	SM	Satu Mare	114.678	municipiu
259.	SM	Carei	22.714	municipiu
260.	SM	Negrești-Oaș	15.121	oraș
261.	SM	Tășnad	9.640	oraș
262.	SM	Livada	7.004	oraș
263.	SM	Ardud	6.762	oraș
264.	SV	Suceava	106.508	municipiu
265.	SV	Fălticeni	30.315	municipiu
266.	SV	Rădăuți	29.373	municipiu
267.	SV	Câmpulung Moldovenesc	20.135	municipiu
268.	SV	Vatra Dornei	16.810	municipiu
269.	SV	Gura Humorului	15.682	oraș
270.	SV	Vicovu de Sus	14.600	oraș
271.	SV	Dolhasca	11.304	oraș
272.	SV	Liteni	10.131	oraș
273.	SV	Salcea	9.638	oraș
274.	SV	Siret	9.484	oraș

275.	SV	Cajvana	8.290	oraş
276.	SV	Frasin	6.616	oraş
277.	SV	Broşteni	6.535	oraş
278.	SV	Milişăuți	5.395	oraş
279.	SV	Solca	4.689	oraş
280.	TL	Tulcea	92.652	municipiu
281.	TL	Măcin	11.034	oraş
282.	TL	Babadag	10.278	oraş
283.	TL	Isaccea	5.284	oraş
284.	TL	Sulina	4.630	oraş
285.	TM	Timișoara	303.796	municipiu
286.	TM	Lugoj	45.423	municipiu
287.	TM	Sănnicolau Mare	13.318	oraş
288.	TM	Jimbolia	11.713	oraş
289.	TM	Recaş	8.258	oraş
290.	TM	Buziaş	7.805	oraş
291.	TM	Făget	7.335	oraş
292.	TM	Deta	6.570	oraş
293.	TM	Gătaia	6.092	oraş
294.	TM	Ciacova	4.946	oraş
295.	TR	Alexandria	51.557	municipiu
296.	TR	Roşiori de Vede	31.793	municipiu
297.	TR	Turnu Măgurele	30.145	municipiu
298.	TR	Zimnicea	15.479	oraş
299.	TR	Videle	11.781	oraş
300.	VL	Râmnicu Vâlcea	111.658	municipiu
301.	VL	Drăgășani	20.811	municipiu
302.	VL	Băbeni	9.676	oraş
303.	VL	Călimănești	8.809	oraş
304.	VL	Brezoi	7.012	oraş
305.	VL	Horezu	6.879	oraş
306.	VL	Berbești	5.774	oraş
307.	VL	Bălcești	5.737	oraş
308.	VL	Băile Olănești	4.581	oraş
309.	VL	Ocnele Mari	3.458	oraş
310.	VL	Băile Govora	2.963	oraş
311.	VN	Focșani	100.782	municipiu
312.	VN	Adjud	18.526	municipiu
313.	VN	Mărășești	12.494	oraş
314.	VN	Panciu	8.822	oraş

315.	VN	Odobești	8.166	oraș
316.	VS	Vaslui	70.884	municipiu
317.	VS	Bârlad	70.499	municipiu
318.	VS	Huși	29.371	municipiu
319.	VS	Negrești	10.271	oraș
320.	VS	Murgeni	7.808	oraș

La realizarea prezentului volum au contribuit:
Mihaela Marin / coordonare editorială
Alexandru Skultéty / redactare
Oana Ispir / grafică

Prezenta lucrare a fost elaborată în cadrul **Proiectului pentru Reforma Educației Timpurii**, Componenta 3: Dezvoltarea capacității sistemului de a oferi servicii de calitate – înființarea rețelei de Centre de Resurse pentru Educație și Dezvoltare CRED, cofinanțat de Guvernul României și de Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei (BDCE).